STRIP SCHRIFT

Maandblad / Nr. 183 / Losse nummers ƒ 6,— / Bfrs. 124

353 15/10/84

STRIPS EN VOETBAL

KICK WILSTRA

APPIE HAPPIE

EFBĒ

STRIP SCHRIFT

nr. 183 – 18e jaargang, mei 1984

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam (020-250975).
Uitgevers: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, telex 70042.
Advertentie-exploitatie: Inlichtingen en tarieven: Bureau Nassau, Jan van Nassaustraat 18, 2596 BT Den Haag, telefoon 070-249500.
U kunt ook uw advertenties direct inzenden aan de uitgever, Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Peter de Raaf, Mat Schifferstein.

Nieuwsredaktie: Donald Stroomberg.

Vaste medewerkers: Annelies Heidstra, Wim van Helden, Rob Møhlmann, Nico Noordermeer, Ernst Pommerel, Jan Smet, H. F. Smit, Hennie Wesseling, Rein van Willigen, Bob J. Miller, René Smulders, Bo Ventura.

Vormgeving: Hans Frederiks.

Omslagtekening: © Oberon/Lodewijk.

Kleur omslagtekening: Ineke Kok.

Stripschrift is verkrijgbaar:
- via een lidmaatschap/abonnement à *f* 62,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 47,50. (buitenland *f* 59,—.
- via een CJP-abonnement à *f* 42,75.
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à *f* 6,— Dubbele nummers *f* 8,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven. Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar. Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Persagentschap Vervoer en Distributie, Klein- Eilandstraat 1, 1070 Brussel, tel. (02) 5240130.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSB BR. 0165-845.

Druk: Vonk Zeist.

INHOUD

Voetbalstrips
Har Brok en Jac Drewes nemen u mee naar de betoverende, maar vaak ook afgrijselijke wereld van de voetbalstrip. / **3**

In de zoeker
Ook striphelden willen wel eens een balletje trappen. Rob van Eijck stelde twee elftallen samen voor de stripmatch van de eeuw. / **18**

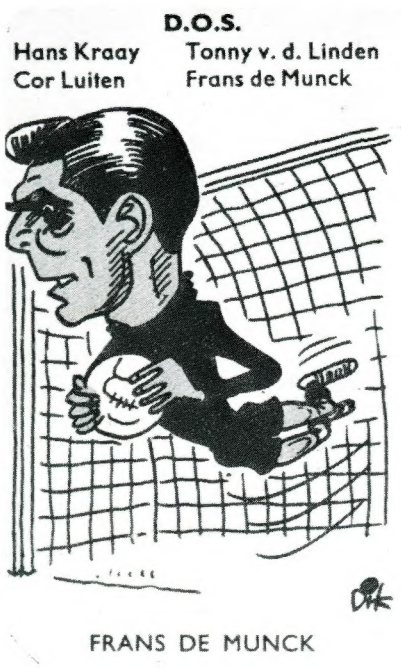

FRANS DE MUNCK

Het eerste 'Appie Happie'verhaal
Herdruk uit het Parool. / **21**

Kick Wilstra
Wie kent Abe Lenstra nog? Of over tien jaar Johan Cruijff? Rob Møhlmann zal Kick Wilstra echter nooit vergeten. / **8**

Van cabaretier tot cartoonist
Peter Nieuwendijk sprak met Frans de Boer (Efbé) / **24**

Een elftal voetbalstrips
Wij lazen voor u de Nederlandse voetbalstrips. Een overzicht. / **11**

Poststriptum **16**
Boeken in 't kort **28**
Nieuws **29**

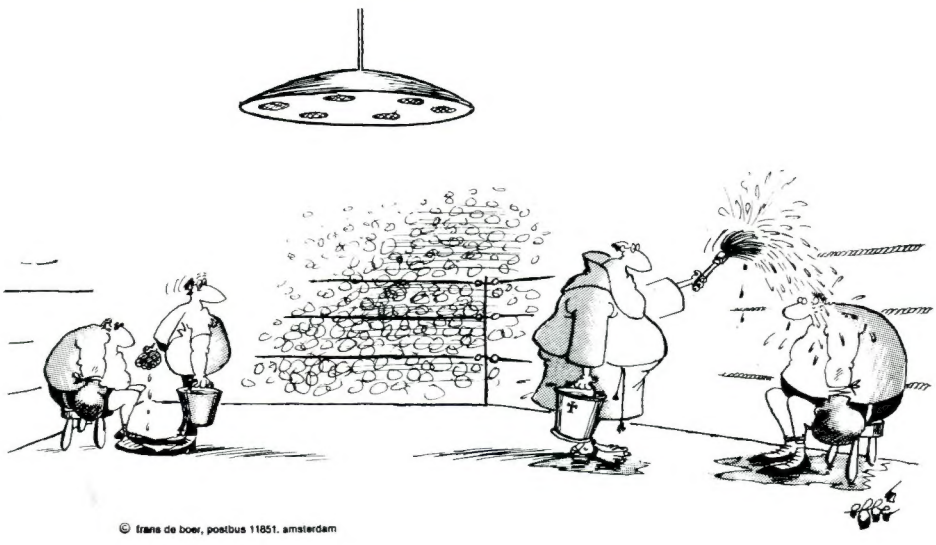

Voetbalstrips, herhaling altijd binnen handbereik

door Har Brok en Jac Drewes

De vette jaren van ons vaderlandse voetbal zijn al weer lang verleden tijd, maar het inmiddels zwart-witte monster blijft ons boeien. En waar we ons vroeger zelf langs de groene mat moesten scharen, komt het voetbal tegenwoordig bij ons thuis. Gemakkelijke stoel, pilsje, nootje, één drukje op de afstandsbediening is voldoende om de helden van de velden in de huiskamer te halen en alle spannende momenten van dichtbij mee te beleven.

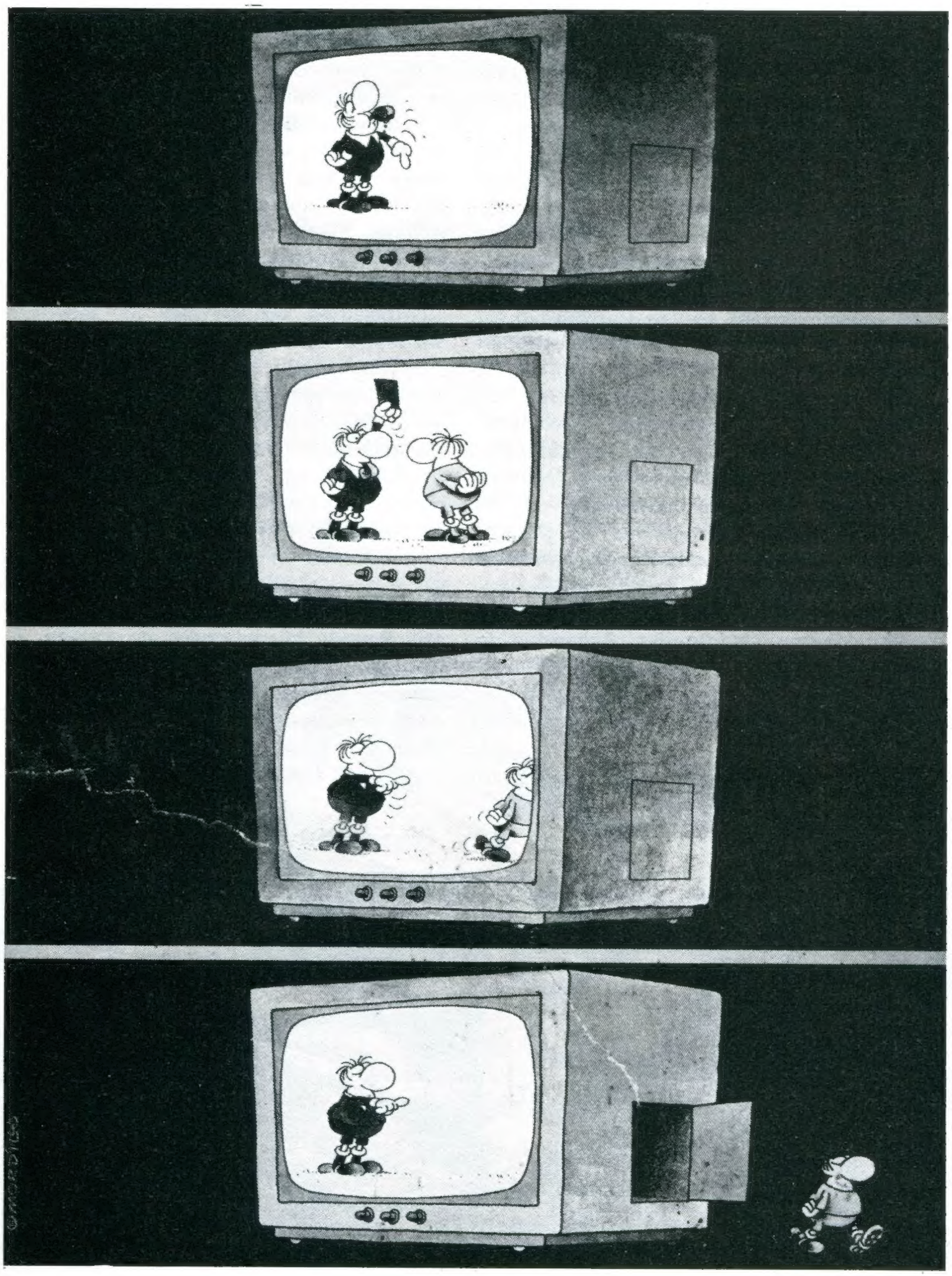

Maar voetbal is vluchtig. Het ziedende schot duurt een tel, de fraaie zweefduik krijgt nauwelijks tijd om zich op het netvlies vast te hechten. Elke vlammende kopstoot is voorbij, als de bal de touwen raakt.
Voetbal is vreselijk. Steeds kortstondig genieten en dan weer wachten op het volgende hoogtepunt. Zolang de bal rolt, heeft de ware liefhebber getracht de beelden vast te houden. Tegenwoordig kan hij op zijn video de mooiste momenten naar believen voor zijn oog terug laten verschijnen. Voetbalreportages worden doorspekt met eindeloze herhalingen. Zelfs in sommige stadions worden tegenwoordig de doelpunten onmiddellijk op grootscherm teruggeroepen.

Jongensdroom

Vroeger was het behelpen. Je kon maandags de voetbalverslagen in de krant eindeloos uitspellen en rond grote voetbalevenementen verschenen later speciale afleveringen van tijdschriften, zoals rond de wereldkampioenschappen en de wedstrijden om de Europacups.
Vooral de jeugd had daar moeite mee. Zeker als jongen wilde je zoveel mogelijk van voetbal afweten, en voortdurend de verrichtingen van je helden meebeleven. Des-

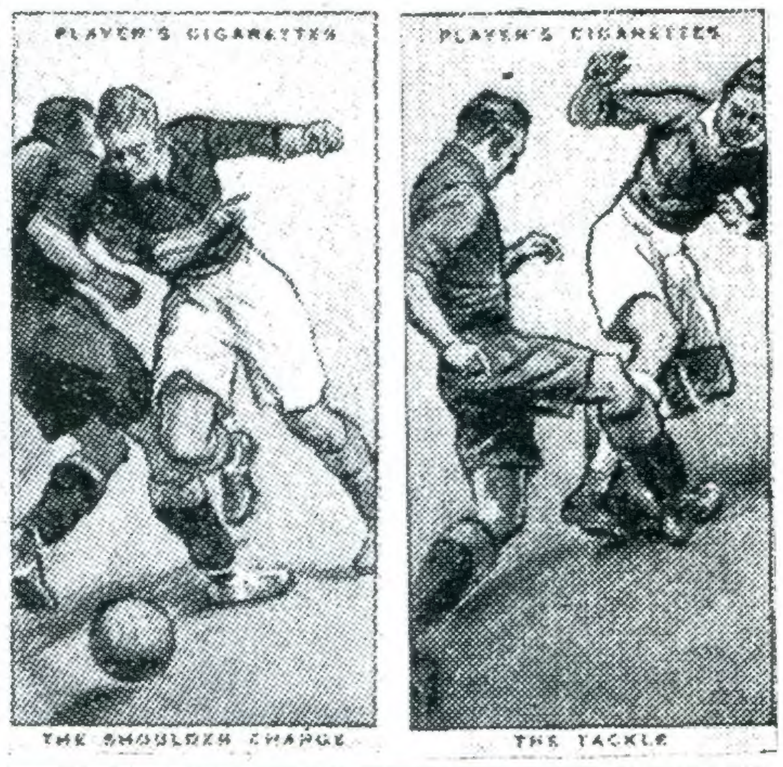

noods mochten dat bedachte helden zijn. Daar kon je je soms nog beter in inleven, dan in de echte sterren, want het waren gewone jongens net als jijzelf. Wie heeft niet de AFC-ers en andere voetbalboeken stukgelezen. Tegenwoordig kan de jeugd wat dat betreft nog prima terecht bij boeken van Eric en Eddie van Guus L. Spaan (pseudo-pseudoniem voor het duo Guus Luiters en Henk Spaan).

Voor beelden van je helden was je aangewezen op voetbalplaatjes. Aanvankelijk werden die getekend. Wie herinnert zich niet de plaatjes van Bob Uschi en later van Dick Bruynesteyn. Ze waren een geliefd verzamel- en ruilobject en riepen in hun karikaturale stijl een heel aparte sfeer op, wat van de kleurenfoto's, die tegenwoordig als voetbalplaatjes op de markt worden gebracht nauwelijks gezegd kan worden. Bewieroking en tegelijkertijd toch een beetje voor paal zetten, dat gaf de juiste toon aan het enthousiasme voor het voetballen. Voetbal is fantastisch, maar het moet wel een spelletje blijven.

In 1952 verscheen een nieuwe strip van de hand van Henk Sprenger, waardoor alles anders werd. Kick Wilstra werd als stripheld binnen korte tijd net zo bekend en beroemd als de echte voetbalhelden. Hij was de voorloper van een groot aantal stripheld-den, die met name in de zeventiger jaren hun opwachting maakten, zoals Appie Happie, Ronnie Hansen, Roel Dijkstra en niet te vergeten Dirk en Jaap van de FC Knudde. Er was een nieuwe genre strips ontstaan, de voetbalstrip, dat met name ook in Engeland erg populair werd. Veel van die engelse voetbalstrips zijn tegenwoordig ook in Nederland uitgebracht, zoals Sjakie en Rob van de Rovers. In de stripbladen maakten Vincent Larcher en Sectie R (Raymond Reding, zie Stripschrift 165) in Kuifje en de Macaroni's in Eppo hun opwachting. Tegenwoordiger verschijnen er aparte tijdschriften met voetbalstrips, zoals Sjakie (al weer ter ziele) en Boing.

De meeste van deze voetbalstrips deden hun intrede ten tijde van het hoogtepunt van het voetbalenthousiasme in Nederland in de zeventiger jaren. Ook in andere landen kwam het genre toen op, zoals in het voetbalgekke Zuid-Amerika. Bekend is de strip Dick Gunner van de Argentijn Salinas, een welhaast klassieke voetbalstrip, waarvan in Nederland ook een album is verschenen.

Het voetbalwereldje zelf werd ook tot onderwerp van enkele strips gemaakt, zoals in Abe, van Van de Boogaard en Scheepmaker, en recent in Kees de Jonge van Van de Oudeweetering en Eggenkamp. Net als bij veel voetbalstrips zelf (Appie Happie, Knudde) staat daarbij de karikaturale relativering voorop, wat de juiste dosering van de kombinatie enthousiasme/verguizing mogelijk maakt. Dat is ook terug te vinden bij de cartoons over voetbal, zoals van Mordillo, Serre en Dubouillon.

Voetbalstrips kunnen zich in Nederland verheugen op een groot lezerspubliek. Dat heeft te maken met de populariteit van voetbal in Nederland en met de doelgroep van stripuitgevers. In wezen verschillen ze namelijk niet zo van andere sportstrips. Het gegeven is een superheld (maar dan op sportgebied) en het maakt niet uit of die nu Michel Vaillant of Ronnie Hansen heet. In wezen maakt het zelfs niet uit of deze superheld als sportfiguur uitblinkt, want als het erop aankomt verlaat hij toch het terrein waarop hij onbetwist de sterkste is. Niets is immers saaier dan gedoodverfd winnaar te zijn en daarom dwingen de auteurs van voetbalstrips hun wondermiddvoors tot intelligent detektivewerk of ander denkwerk. Dat is precies hetzelfde als wat

HET LEVEN VAN FERENC PUSKAS

EERSTE MINUUT.... DE SNELLE BOZSIK PLAATST DE BAL NAAR MIDDENVOOR HIDEGKUTI EN.....'N DOELPUNT.
..NOG MAAR 'N VOORPROEFJE...
VLIEGENSVLUG WISSELEN DE HONGAREN VAN PLAATS.... DE BRITTEN WORDEN DOLGEDRAAID EN HET ENE HONGAARSE DOELPUNT VOLGT SNEL OP HET ANDERE. WAT 'N SCHANDE VOOR ENGELAND
PUSKAS SCOORT HET 3E DOELPUNT.....VANAF DE RECHTSBINNENPLAATS
ENGELAND WORDT MET 6-3 VERMORZELD MATTHEWS EN RAMSEY ZEGGEN LATER....
.....NIET ALLEEN WAREN DE HONGAREN TECHNISCH SUPERIEUR, OOK HUN SPORTIVITEIT WAS BOVEN ALLE LOF VERHEVEN.....
ELK LAND ZOU VAN HUN VERLOREN HEBBEN

80. Kraak - Stormvogels

81. Lenstra - Heerenveen

62. Rijvers - N.A.C.

in zoveel andere strips gebeurt: de held wordt gedwongen om op andere terreinen dan waar zijn superioriteit ligt te overwinnen. Hij moet eigenlijk zijn eigen kracht overtreffen of die nu uit hersens, spierballen of vingervlugheid bestaat.

Herkenbaarheid

Desondanks is het mogelijk afzonderlijk en los van andere sportstrips de voetbalstrip te isoleren. Er zijn flink wat stripreeksen, die verderop apart worden besproken in dit nummer van *Stripschrift*, en dat geeft alleen al aanleiding om te kunnen spreken van een genre. Voetbal is bovendien populair in Nederland met name sinds de invoer van het betaalde voetbal, dat (toevallig?) samenviel met de opkomst van de Nederlandse strip na de tweede wereldoorlog (Kick Wilstra). Vervolgens belanden we dan bij het toevallige feit dat Nederland op wereldniveau bleek mee te kunnen voetballen (Cruyff), dat enkele begaafde humoristen een kans kregen in de dagbladen (Van Driel en Bruynestein) en dat voetbal als volkssport, teamspel en visueel gebeuren meer aantrekkingskracht bezit dan de hinkstapsprong of de brug met ongelijke leggers.

Identifikatie

Net zoals bij andere strips bestaat de aantrekkingskracht van de voetbalstrip in de mogelijkheid tot identifikatie met de held. De lezer is zelfverzekerd door sukses dat vaststaat en leeft mee als de underdog het moet waarmaken. Wie herinnert zich niet de poeiers van Johan Neeskens (uitgevonden door Beertje Kreyermaat!), waarvan alleen maar interessant was hoe ongenuanceerd en hard ze er terecht ingingen en wie herinnert zich van de andere kant niet hoe onterecht Nederland van (eigenlijk onbewist betere) elftallen wereldfinale's verloor. Kortom de bal is rond en de lezer rolt gewillig mee.
De identifikatiemogelijkheid wordt door auteurs van de meeste voetbalstrips zo optimaal mogelijk gemaakt door als uitgangspunt een gewone jongen te nemen, de 'gewone' man zogezegd. Geen branieschoppers of praatjesmakers zoals Willem van Hanegem, Johnny Rep of Johan Cruijff, maar de modale voetballer van het type Wim Jansen of Wim Rijsbergen.
Ondanks onmiskenbaar talent blijft de ster bovendien zichzelf: bescheiden, braaf, burgerlijk en vooral sportief. Het scenario van de gewone jongen die internationale roem vergaart hoort tot het genre der jongensdromen. Dat zeker, maar wellicht is het ook voor wat oudere lezer een projektie van mannenfantasieën (sorry dames, we hebben het over voetbal): het beeld van vaders die langs de lijn hun zoontjes staan op te jutten om op de groene mat te presteren wat henzelf nooit gelukt is.

SINDS 1950 BESTAAT ER EEN MYSTIEKE BAND TUSSEN FRIESLAND EN AJAX. HEERENVEEN SPEELDE THUIS EEN KAMPIOENSWEDSTRIJD TEGEN AJAX. EEN HALF UUR VOOR HET EINDE STOND AJAX MET 1-5 VOOR. RINUS MICHELS, MIDVOOR BIJ AJAX, SCOORDE TWEEMAAL
MIDVOOR BIJ HEERENVEEN WAS ABE LENSTRA. MET ZIJN TWEEDE DOELPUNT ZORGDE HIJ VOOR 2-5. TOEN WAS HET HEK VAN DE DAM. HEERENVEEN WON MET 6-5. DIT HEET HET WONDER VAN HEERENVEEN.
ASJEBLIEFT ABE 3-5!!!
MOOI ZO BRANDSMA. NU JONKMAN! AAN DE LOPENDE BAND!

Het goede voorbeeld

Een apart genre binnen de voetbalstrip vormt de instruktiestrip. Het element instruktie komt ook wel in de normale voetbalstrips voor, maar bij dit genre worden de 'visuele en kommunikatieve mogelijkheden van het beeldverhaal' helemaal in dienst gesteld van het voetbalonderwijs. Ook hier weer steekt de heldenverering de kop op, want de voetballeerkrachten zijn altijd grootheden van naam: Piet Keizer in *Leer 't van Piet Keizer,* Willem van Hanegem in de oudste avonturen van *Roel Dijkstra,* Johan Cruijff in *Leer voetbal met Cruijff,* of zelfgeschapen grootheden zoals in *Roel Dijkstra geeft voetballes.* De mogelijkheid tot identificatie is hier natuurlijk optimaal: de held leert je 'de fijne kneepjes van het vak', dus niets staat een karrière in zijn voetspoor meer in de weg. In het algemeen hebben we hier te maken met fake-produkten, want op Jan Mulder na heeft er nog nooit een voetbalster meer dan een bestelling voor de melkboer op papier gekregen. En ook dit verschijnsel beperkt zich geenszins tot voetbalstrips (er zijn ook instruktiestrips voor bridge, tennis of surfen), laat staan tot strips (TV-kursussen van Cruijff, schattig bijgestaan door Diewertje Blok of de norse TV-damkursussen van Ton Sijbrands). Een strip in dit genre is vanzelfsprekend ook *De historie van het Wereldkampioenschap Voetbal 1932-1982* in 1982 geproduceerd voor Fujifilm Nederland B.V.

De tegenstanders

In *Kop op, Sjakie!,* het recentste album van de voetbalstripreeks De Wondersloffen van Sjakie vernielt de betreffende voetbalheld op blz. 5 ongevraagd een 'zeepkist' van een paar jongens, die hij op blz. 6 en volgende als tegenstanders blijkt te krijgen bij een voetbalwedstrijd. Held Sjakie als hij betrapt wordt: 'Oh oh! Dat gaat verkeerd. Als ze me nu maar niet zien!', 'O-oh! Wegwezen!' en 'Pfoeh! Dat was op het nippertje!' als hij zich laf uit de voeten maakt met als gotspe: 'Dat was op het nippertje! Wist ik dat die rotkar geen remmen had? Ik had m'n nek wel kunnen breken!...'. Biedt onze Sjakie deze gedupeerde eigenaars van de 'zeepkist' zijn ekskuses aan bij hun konfrontatie op de groene mat? Welnee, de betreffende knapen worden door de auteurs geschetst als onsportieve puistekoppen, die onze arme stripheld een lesje willen leren (wat uiteraard niet lukt.) We schetsen u deze passage zo uitvoerig, omdat hij tekenend is voor de partijdigheid van de mentaliteit die noodgedwongen bij auteurs blijkt te leven, die hun held alleen maar willen laten winnen. De partijdigheid van trainers die nooit kunnen toegeven dat hun elftal gemazzeld heeft door scheidsrechterlijke dwalingen. De tegenstanders van onze voetbalsterren zijn niet alleen gemene tegenspelers, maar ook alle personen die zich buiten het 'gewone-jongen-zijn' bewegen. En dat is heel wat: meedogenloze voetbalbestuurderen, keiharde trainers, over lijken gaande sponsors: de voorbeelden zijn legio, van kollegialiteit geen sprake. Voetbal is oorlog en dat puilt eruit. De wondermidvoor van de tegenpartij is een

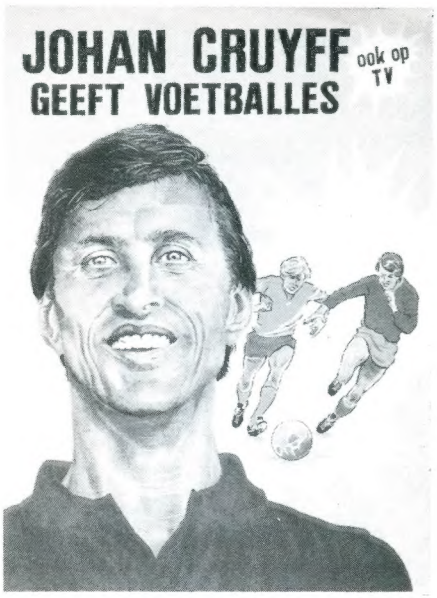

gluiperd tenzij hijzelf de hoofdfiguur van een andere voetbalstrip is. Het is net echt: de supporters van Ajax maken Feyenoord uit voor rotte vis en andersom, terwijl ze in feite allemaal blij zouden moeten zijn met twee teams die internationaal meetellen.

De handicaps

Omdat niet alle tegenspelers schoften kunnen zijn treffen we in de voetbalstrip ook vaak andere redenen aan, waarom de ster niet kan schitteren. Typisch onsolidair is dan wel het schuiven van de schuld op teamgenoten (bijvoorbeeld niet-Europese voetballende kleurlingen), maar het kan ook liggen aan andere, zelfs ingebouwde handicaps, zoals het feit dat Sjakie niet kan spelen op zijn 'wondersloffen'. Onderlinge rivaliteit is ook nog zo een thema, kortom er is een ekskuus van buiten. De held kan er eigenlijk niets aan doen. Als alles normaal was had hij gewonnen, maar ja, dat is saai. Liever nog een stuntel geïntroduceerd, die indirekt, en achteraf natuurlijk, toch óf bakzeil haalt óf de zaak redt. Het bekende type van 'de bolle', als het kan ook nog roodharig, maar in elk geval een handicap. Een voor de lezer ingebouwde handicap, die de held meer glans geeft en de identifikatie-mogelijkheden uitbreidt. Niet altijd is 'de bolle' een meewarige handicap, soms spelen ook jeugdliefdes een rol. Een beetje maar, want onze sporthelden leiden zoals alle stripfiguren aan een armoedig seksueel leven. Gezond, maar de oudste sportieve beweging is ook bij voetbalstrips de grote afwezige konditietraining. Wat we ervan zien zijn simpele puberschijnbewegingen. Eigenlijk zijn voetbalstrips niet sportief. Het zijn strips zoals de meeste strips, zoveel mogelijk hun eigen behoefte scheppend, bevestigend en uitermate beperkt als onderdeel van het totaalgebeuren dat het leven is. Kreatief op het laagste pitje en meesnoepend van allerlei walletjes. Met sport heeft dat niet veel van doen, maar trekt het u niet aan, zelfs valsspelen is een sport op zich. Het doet er niet toe, als het maar te verkopen is...

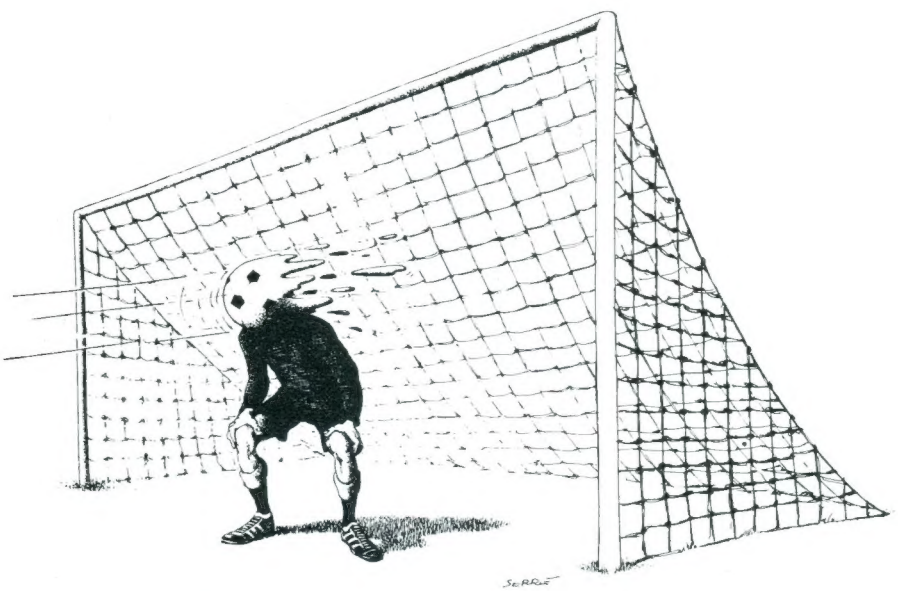

VOETBAL STRIPALBUM

DE WONDERSLOFFEN VAN SJAKIE

TEKST: FRED BAKER TEKENINGEN: JOHN GILLATT

DE VOETBALKWIS

Leer 't van Piet Keizer!

TEKENINGEN HENK SPRENGER

BIJ *AJAX* WORDT MEESTAL GESPEELD MET 'N STERK AANVALLEND MIDDENVELD, ALS ANTWOORD OP DE VERDEDIGENDE INSTELLING WAARVOOR DE MEESTE VAN ONZE TEGENSTANDERS KIEZEN • DE PUNT VAN DE DRIEHOEK WIJST DUS IN DE MEESTE VAN ONZE WEDSTRIJDEN NAAR ACHTER •

BELANGRIJK IS, DAT DE AANVALLENDE PLOEG ALTIJD HET GEDULD WEET TE BEWAREN OM TOE TE SLAAN • VOOR HET MIDDENVELD BETEKENT DAT IN DE PRAKTIJK DAT DIE SPELERS HET JUISTE MOMENT STEEDS MOETEN WETEN TE KIEZEN OM *"DIEP TE GAAN"* • DAAR ZIJN LEGIO VOORBEELDEN VAN TE GEVEN •

ZO KAN EEN SPITSSPELER EEN OPENING MAKEN DOOR PLOTSELING NAAR LINKS TE TREKKEN EN ZIJN DIRECTE TEGENSTANDER MEE TE LOKKEN • DE RUIMTE DIE DAN IN HET CENTRUM VALT, MOET DOOR EEN MIDDENVELDER WORDEN UITGEBUIT, DOOR ER SNEL IN TE DUIKEN • DIE SPITS KAN NATUURLIJK OOK NAAR RECHTS TREKKEN, OF ZICH ZELFS HELEMAAL TERUG LATEN VALLEN TOT IN DE EIGEN VERDEDIGING •

ORGANISATIE VAN HET MIDDENVELD 2

DE BUITENSPELERS KUNNEN HUN MIDDENVELDERS OOK IN DE GELEGENHEID STELLEN VERRASSEND OP TE KOMEN • WANNEER IK BIJV. AFDWAAL NAAR BINNEN EN IETS TERUGGA, DAN KAN ACHTER MIJ OM *GERRIE MÜHREN* DE DIEPTE INGAAN OP LINKS •

HET IS DAN WEL ZAAK DAT HIJ DE BAL METEEN SNEL AANGESPEELD KRIJGT •

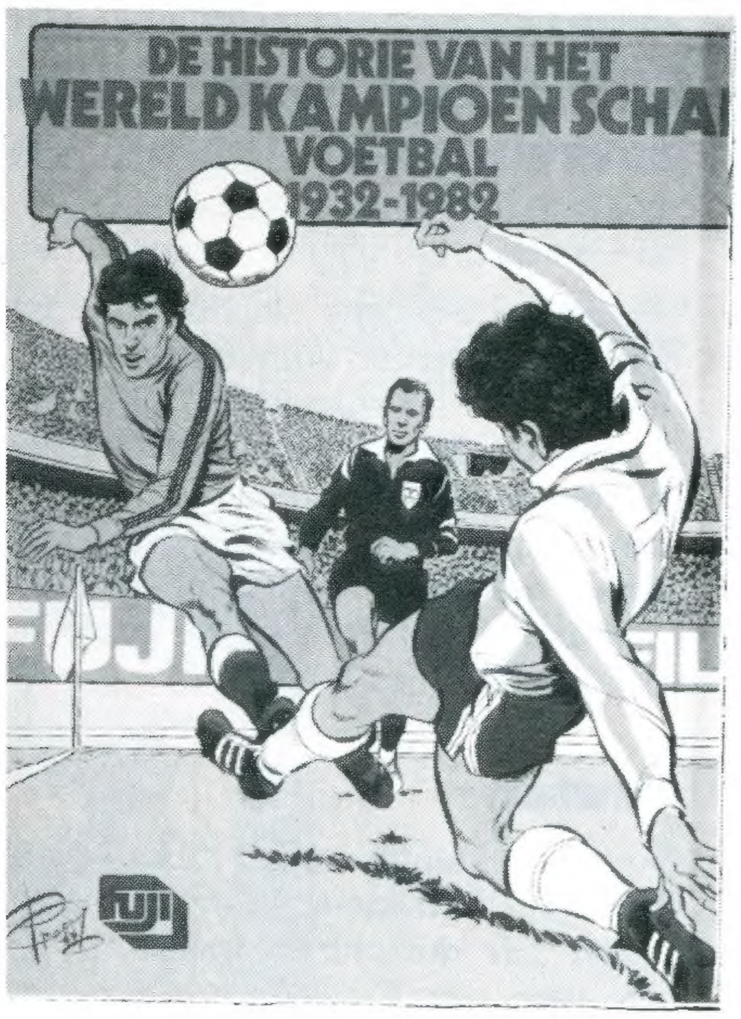

Leer voetbal met Cruyff

m.m.v. Siem Ploo

MENTALE ACHTERGRONDEN VAN HET DUEL

BIJ EEN PERSOONLIJK DUEL SPELEN MENTALE, LICHAMELIJKE EN TECHNISCHE FACTOREN EEN BELANGRIJKE ROL. DE MENTALE FACTOR IS: EEN EERSTE GESLAAGDE PASSEERBEWEGING GEEFT EEN AANVALLER VAAK ZELFVERTROUWEN. DAT HOOR JE VAAK ZEGGEN. IK ZEG: ELK DUEL IS WEER EEN NIEUW DUEL. JUIST ALS DE EERSTE CONFRONTATIE MISLUKT.
LUKT HET JE WEL, DAN PROBEREN JIJ EN HET HELE ELFTAL OM VOORAL VIA DIE KANT KANSEN TE SCHEPPEN. DE HELE VIJANDELIJKE VERDEDIGING IS DAAR KWETSBAAR EN MOET VOLLEDIG GEREORGANISEERD WORDEN.
HET MENTALE VERLIES LIGT NU HELEMAAL BIJ DE VERDEDIGER. ZIJN HOUDING IS HULPELOOS. ALS AANVALLER HEB JE NU EEN GEWELDIGE VOORSPRONG.
35

'Wie kent niet de naam Kick Wilstra?'

door Rob Møhlmann

'Zijn voetbalroem is tot ver over onze nationale grenzen doorgedrongen. Reeds menige grasmat voelde de roffel van zijn snelle kicksen als hij onweerstaanbaar op de doelmond afstormde en menig net ving zijn keiharde schoten als even zoveel doelpunten op. Ja, ieder kent zijn naam.'

Zo luidt de aftrap van de geschiedschrijving over het fenomeen Wilstra, beter bekend als de wonder-midvoor. Henk Sprenger tekende zijn lotgevallen vanaf 1952 op. Zijn eerste succesvolle stripheld was Piloot Storm, die al sinds 1947 zijn verbijsterende avonturen beleefde.

Juist op het moment dat deze held de koers der science-fiction gaat vliegen (1952) verschijnt zijn kloon Kick Wilstra op een veel aardser terrein: de grasmat, alwaar hij veel furore zal maken. Een uitgemaakte zaak natuurlijk als men bedenkt dat zijn naam werd gedestilleerd uit Kick Smit, Faas Wilkes en Abe Lenstra: vedetten in een popster-loos tijdperk waar gans Nederland mee dweepte. De voetbalkundige betekenis van b.v. een Abe Lenstra viel gemakkelijk aan de wisselkoers van de gekleurde Bob Uschi-plaatjes af te meten. Een beduimelde Abe was zeker nog goed voor vijf andere cracks. Beursnoteringen, die duidelijk maken dat, indien Kicks afbeelding zou circuleren daar tegenover op zijn minst een complete verzameling zou moeten worden ingezet. Menig handelaar in comestibles en andere gruttersuitwassen betreurde dan ook Kicks afwezigheid. Maar afgezien daarvan: Kick zou zich voor dat soort praktijken niet lenen. Onze fiere held was van top tot nop eerlijk, deugdzaam, bescheiden en vastberaden, kortom precies zoals ons landelijke kruidenierskukel dat kon en wilde bevatten. Voetbal dus in een tijd dat men zich nog niet een geblesseerde tong diskussieerde over al of niet spelen in een diktatuurstaat, in een tijd dat trainers nog geen carnavalshit maakten en in een tijd dat het voor godsonmogelijk werd gehouden dat spelers voor een flinke som geld in dienst treden van de bookmakers en zo voor het vereiste aantal doelpunten zorgen. Nee, de jaren van Kick waren de jaren van een puriteins optimisme, van wederopbouw en zoals Jan Cremer zich herinnert: '(...) ik had zoals alle Gezonde Hollandse Jongens slechts twee interesses: voetballen en stripverhalen lezen'. De lokale melk- en krantenboer speelde geraffineerd op deze passies in. Maandelijks exploiteerde de wakkere venter kleine Jan in zijn wijk, om hem tegen het vallen van de avond met een wijds gebaar een gratis *Ketelbinkie Krant* in de verkrampte en beblaarde knuistjes te stoppen.

JOUW HANDJES ZITTEN WAT TE LOS, VRIEND!
KICK STOND EEN OGENBLIK PERPLEX. DIT HAD HY NIET VERWACHT! WAT BEDOELDE DIE KEREL? MAAR KICKS REPLIEK WAS ZÉÉÉR DUIDELYK!
64

Ontstaan

Aan dat krantje dankt Kick Wilstra zijn bestaan. Redakteur Wim Meuldijk zoch naast zijn karikaturale, maar niet minder sportieve strip Ketelbinkie, een realistische voetbalstrip. Zo geschiedde en Kick excelleerde in *Ketelbinkie-Krant* (Rotterdam) en *Rob's vrienden* (Amsterdam).

Geboren als zoon van Fabe Wilstra en 'moeder' Wilstra ('t goede mens d'r naam wordt nimmer vermeld) schopt hij reeds met nog een decimeter navelstreng aan de buik, de dekens van zich af. Het door voetbal verstopte vaderlijk brein ziet hierin een goddelijke predictie en terstond wordt besloten de trappelaar Kick te noemen.

Binnen enkele pagina's bereikt de oninteressante baby dan een voetbalpotente leeftijd. De modale moraal zou echter in haar hypocrisie aandacht aan voetbal allèèn niet tolereren en daarom zien we met vaste tussenpozen een plaatje van Kick, blokkend boven de boeken of zwaaiend met een goed rapport. Of er wordt een zinnetje tussen gemoffeld als: 'dankzij een sportieve opvoeding was hij (Kick-R.M.) zowel lichamelijk als geestelijk altijd in een prima konditie'. Een nationaal-socialistische opvatting, die ondanks Hitlers ondergang nog welig voortkankerde. Vandaar dat we ons niet behoeve te verbazen over Kicks besluit om als W.O. II uitbreekt, toch de zijde der geallieerden te kiezen. De engelandvaarder maakt op het nog niet bezette eiland meer opgang als voetballer dan als verzetsman.

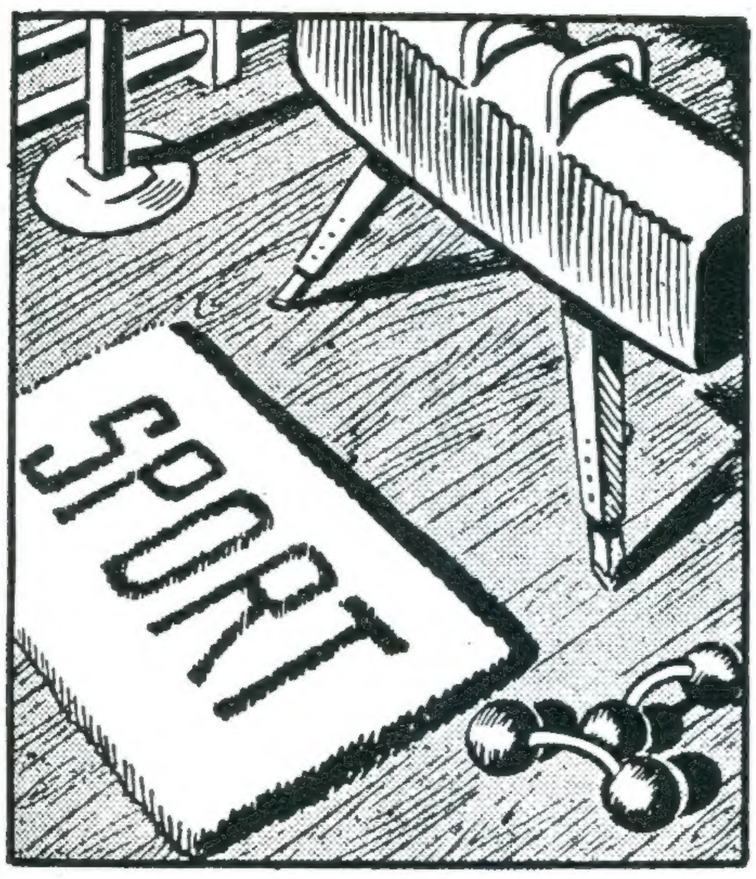

Hij speelt zelfs de Cup-final in Wembley en terug in nederland is het door zijn fenomenale spel dat z'n oude club Victoria landskampioen wordt. Maar dan ontmoet hij Jannie, een oude schoolvriendin. Na een jaar wandelen en keuvelen bereiken zij, zoals de opvatting destijds dat predikte, het stadhuis. Buiten de kaderlijnen wordt die moraal voortgezet, zodat we plotseling getuige mogen zijn van de geboorte van de tweeling Rob en Rudi.

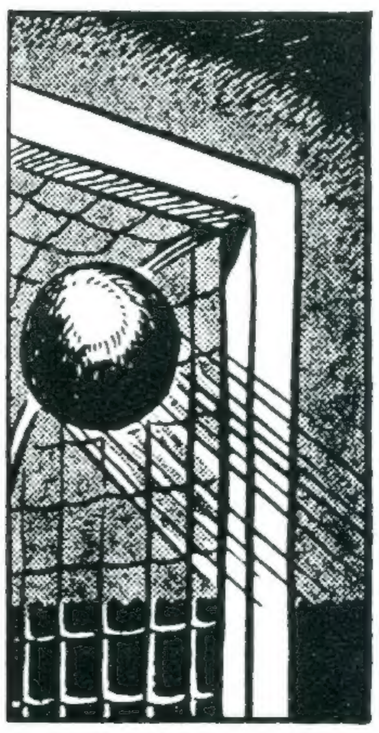

Ingenieur Wilstra, het voetbalidool dat alle profaanbiedingen resoluut afwees, draagt ootmoedig deze zware verantwoordelijkheid. Pa Wilstra heeft de top in het amateurvoetbal bereikt en we maken alles weer opnieuw mee met de tweeling, want beide blijken uit het juiste voetballeder gesneden te zijn. Maar dan komt er een dermate onweerstaanbaar aanbod van de Italiaanse manager Gianta, dat Kick bezwijkt en prof wordt bij de club Titan. Een Hollandsche koopmansgeest valt nu eenmaal niet te verloochenen. In navolging van Faas Wilkes reist hij af naar Italië. Natuurlijk is er meteen sprake van Maffiaanse praktijken. Manager Morro van de concurrerende club Realo schuwt dan ook omkoping noch ontvoering, doch Kick toont zijn Friesche koppigheid en hollandsche standvastigheid en blijft trouw aan Titan. De uitstapjes buiten de krijtlijnen worden echter steeds frequenter. Kick belandt o.a. in bokswedstrijden, is van vitaal belang bij een autorace en biedt het hoofd aan rampen en andere calamiteiten. Dit alles om de vaart in het verhaal te houden. Toch raakt die er steeds meer uit en wordt het 'verhaal' fragmentarischer en meer anekdotisch. En met de geboorte van een dochter aan het slot van het laatste deel eindigt abrupt de serie.

Populariteit

In totaal zijn er dan 18 verhalen verschenen. Vanaf maart 1952 tot 1975 in *Ketelbinkie Krant* en *Rob's vrienden*. Op 5 oktober 1958 transfeerde Kick naar *Het Parool*. Nu had *Het Parool* een eigen uitgeverij. Die is inmiddels allang opgeheven, maar tekenend voor Kicks populariteit is het feit dat drie jaar vòòr hij in deze krant verscheen hij in het uitgeversfonds werd opgenomen. Daar hebben we uiteindelijk de achttien deeltjes aan te danken. De identificatiemogelijkheid met onze blondgekuifde held was dan ook groot. Immers, iedere jongen voetbalde, en allen droomden de droom, die later slechts enkelen zoals Johan Cruyff ècht mochten meemaken. En de vaders waren al even 'footbal-minded'. Het waren tijden van 'aan de slag en handen uit de mouwen'! Een volk, een Kick! Jongens van Jan de Wit, ferme knapen, en meer van dat soort geuzenkreten. De strip beantwoordt volkomen aan die opvattingen. Wie doorzet komt er wel. Menig stripfanaat zal bekend zijn met de legendarische verschijning van Kuifje op het Gare du Nord te Brussel in 1930. Een soortgelijke gebeurtenis, maar vrijwel onbekend bij de stripminnaars vond plaats op 7 en 10 oktober 1953 in Zaandam.

Dagblad *De Typhoon* had tijdens een soort middenstandsmanifestatie held Kick in haar stand gehaald. De dag vòòr dit ludieke gebeuren kondigt de krant al 'orde maatregelen' af omdat 'te verwachten is dat zeer veel jongens (en meisjes?) zullen komen'. De krant kreeg gelijk. Een record aantal van een kleine zes duizend bezoekers kwamen zich vergapen aan Kick Wilstra en de (bestaande) doelverdediger Piet Kraak. Kick moest ingekleurde versies van zijn stripverhaal keuren en de volgende prijzen daaraan toekennen: één echter lederen voetbal (1e prijs), een aantal echt rubberen voetballen (2e prijs) en een fiks aantal boekjes van zijn avonturen (troostprijs). De eerste en tweede prijs zijn inmiddels stukgetrapt of weggerot in een onbereikbare goot, maar wie zuinig is geweest op zijn troostprijs kan in zijn vuistje lachen. Want wat blijkt? Hij heeft een boekje waarvan het bestaan door stripdocumentalisten en scribenten totaal over het hoofd is gezien! Immers, het eerste deeltje verschijnt volgens de kranten bij *Het Parool* in 1955 en dit was 1953! Het deeltje heeft ook als titel: *Kick Wilstra, de wondermidvoor,* maar heeft een heel andere voorkaft. Wat nu? Snel 't archief gebeld. Hebben 't niet meer! Snel een advertentie geplaatst. In hinderlaag achter brievenbus. Geen reaktie! Wat rest ons nog? Berusting. Het werkje lijkt van de aardbodem te zijn verdwenen...

Inmiddels weer tot bedaren gekomen vervolgen we dit verhaal. De krant maakt de

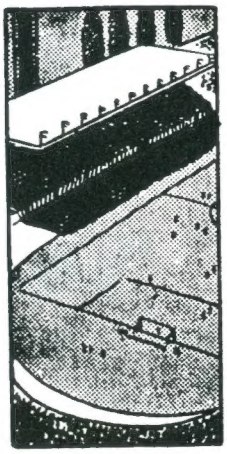

volgende dag melding van een eclatant succes. De komst van Kick Wilstra leidde tot 'stormachtige taferelen'. Eén aangrenzende standhouder in porselein en glaswerk moest in allerijl zijn handel in veiligheid brengen en 'volwassen helpers zijn uren bezig geweest een cordon te vormen'. Henk Sprenger wordt nergens genoemd en dat is tekenend voor de houding in die tijd t.o.v. striptekenaars. *De Typhoon* noemt de balloonstrip zelf 'geïllustreerd verhaal'. Wellicht om op deze wijze heimelijk de nog vrij verse banvloek die in 1948 over het stripverhaal was uitgesproken te ontduiken.

Degradatie

Waarom hield de strip op te bestaan? Sprenger geeft als (aannemelijke) reden op dat hij het niet meer zo zag zitten en bovendien de druk (twee strips!) te groot werd. Het hakkelend verloop van de laatste verhalen onderschijven dat. Sprenger lijkt wat deze strip betreft doodgebloed. Het is echter niet de enige reden. Op 18 maart 1948 konden 20 uitverkorenen des volks in Eindhoven (waar anders?) de eerste experimentele t.v.-uitzendingen ervaren. In 1951 waren dat er vijfhonderd en was er door de oprichting van t.v.-studio's sprake van officiële programma's. In 1959 stonden er 400.000 van die wonderdozen in de Nederlandse huiskamers. Het medium is dan al min of meer de fopspeen en rammelaarfase ontgroeid en we krijgen o.a. te doen met gedegen sportprogramma's. Voetbal krijgt nu een veel breder publiek, in tegenstelling tot de tijd daar voor, toen er meer sprake was van een voetbal elite. Het voetbal zelf wordt ook volwassen (of dat een verbetering is laat ik in het midden) en de conservatieve Kick moet het dan ook tegen deze moderne invloeden afleggen. Bovendien schalt daar het opwindende en rebellerende geluid van Bill Haley en Elvis Presley uit de radio's. De jeugd gaat zich kuiven, trekt de spetterschoenen aan, hult zich in leder en in plaats van het meebeleven van de eucharistievieringen, houdt men zich op in bedenkelijke kelders en tenten waar o.a. een veel vrijere dansopvatting wordt gepraktiseerd. Wat moet die jeugd met Kick, brave vader, die elke keer zijn zoons pluimt voor hun goed rapport, zo'n pantoffelvader die kranten leest en zijn vrouw met koffie laat draven. Niet lang daarna zou Bob Dylan resumerend zingen: 'The times they are a changing'. En dan is het hek van de dam.

1972 wordt echter nog een merkwaardig jaar. Ajax wint de wereldcup. Het voetbalvirus overspoelt Nederland. Uitgeverij Skarabee hakt nu resoluut de knoop der weifeling door en komt acuut met een heruitgave van onze voetbalheld uit. Commercieel gezien correct, maar men vergat even de onverkoopbaarheid van het maatschappelijk raamwerk van de jaren vijftig. De kinderen van nu begrijpen helemaal niet meer waar deze strip over ging en de werkjes belandden al snel bij De Slegte. Wat wel zeer goed verkocht waren T.V.'s want die matches mocht geen Nederlander missen. En nu kon 't in kleur! Deze apparaten, die in zekere zin toch Kick Wilstra's ondergang bezegelden, bezorgden Sprenger cynisch genoeg nu toch weer een snabbel. Grundig gaf het stripboek *Leer het van Piet Keizer* uit, met tekeningen van Sprenger, die daarvoor in *Het Parool* waren verschenen. Eigenlijk was dit geen stripboek, maar een rijk geïllustreerd voetbalhandboek, zoiets als het woudlopershandboek van Kwik, Kwek en Kwak.

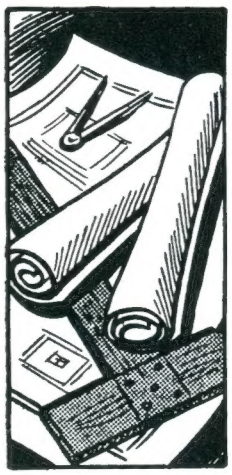

Hoe zit dat met de stripliefhebbers? In 1970 wil men blijkens een enquête het meeste weten over Tom Poes (263 punten). Voor Kick (14 punten) wordt beduidend minder enthousiasme opgebracht. In juni 1971, als de zegetocht van Ajax goed doorbreekt stijgt de belangstelling aanzienlijk. Tom Poes blijft het meest gevraagd, maar Kick Wilstra haalt een vierde (!) plaats. In 1976, terwijl De Slegte nog steeds met die herdrukken zit, bevindt Sprenger, en daarmee Kick Wilstra zich in de onderste regionen van de favoriete tekenaars.

Appie Happie en Roel Dijkstra hebben zich nu de eredivisie in gewerkt en de degradatie van Kick Wilstra is een feit.

En zo kan het gebeuren dat men op een verwaaide zondagmiddag een nietig figuur met uitgezakte kuif door een Friese nieuwbouwwijk kan zien dwalen. Af en toe strijkt hij teder over het opschietend onkruid: nazaten van een Victoriaanse grasmat.

Een elftal voetbalstrips

Kick Wilstra

Kick Wilstra, de wondermidvoor, is een begrip voor alle dertigers en veertigers. Hij was de enige stripheld die maakte dat jongetjes tussen de schuifdeur gingen oefenen met hun voetbal. Kick Wilstra werd in de jaren vijftig bedacht toen Wim Meuldijk een voetbalstrip zocht voor zijn Ketelbinkiekrant. Hij vroeg tekenaar Henk Sprenger in de leemte te voorzien. Sprenger bedacht een held wiens naam een samentrekking was van de drie grootste voetballers van dat moment: Kick Smit, Faas Wilkes en Abe Lenstra. In 1952 verschenen de eerste prille avonturen van Kick Wilstra in Ketelbinkiekrant en Rob's Vrienden. Kick begon zijn fantastische loopbaan in Victoria I, de plaatselijke voetbalvereniging van Veendorp. Met deze club behaalde hij het kampioenschap en hij was dan ook danig teleurgesteld toen zijn ouders besloten naar de grote stad te verhuizen. Daar was hij al snel de uitblinker van het Wilson-HBS-voetbalteam, dat dankzij Kick uiteraard ook kampioen werd. Het kon niet uitblijven: Kick kwam in het Nederlands jeugdelftal, tot de oorlog tijdelijk een eind maakte aan zijn carrière. Hij stak over naar Engeland waar hij zijn dienstplicht vervulde en tevens op de voetbalvelden nieuwe lauweren oogstte. Hij speelde zelfs in een cup-final in Wembley. Na een aantal opzienbarende avonturen keerde hij terug naar Nederland, waar hij zijn oude club aan het landskampioenschap hielp en hij een der steunpilaren was van het Nederlands elftal. Op het hoogtepunt van zijn loopbaan trouwde Kick met zijn jeugdvriendin Janny. De geboorte van de tweeling Rob en Rudi maakte dat Kick een waardig stel sportieve opvolgers kreeg. Zij leerden snel: niet alleen de slimme passeertrucjes, de onberekenbare boogballen en zijn glaszuivere passes, maar ook zijn sportieve gedrag. Tijdens de wedstrijden van de voetbalclub **Unitas** bleken Rob en Rudi een geweldige techniek en een bijzonder taktisch inzicht te bezitten. Vader Kick zat intussen niet stil. Toen hij werd uitgenodigd door de Italiaanse club **Titan** om eens te komen praten over en profcontract reisde hij af naar italië. Er bleek nog een geïnteresseerde te zijn, namelijk de heer Morro van de club Realo. Toen Kick vernam dat de heer Gianta van Titan zo'n prima en sociaal bewogen mens was, koos hij toch voor **Titan**. Hij sloot een tweejarig contract en ontving buiten de koopsom om *f* 800,— per maand, plus premies. Vol weemoed besloot hij een afscheidswedstrijd te spelen met zijn club Victoria. Deze viel echter in het water toen de Nederlandse voetbalbond hem verbood te spelen omdat hij een profcontract had. Bij **Titan** voelde Kick zich prima op zijn gemak. Ook het Italiaanse leefklimaat beviel hem best. Tekenaar Sprenger laat Kick kennis maken met de Italiaanse gewoontes: publiek dat met kussentjes gooit, spelers die aan shirtjes trekken (foei!) en nog meer van dergelijke zaken. Kick blijft onveranderlijk een wondermidvoor die zelfs een doelpaal doormidden schiet.
Tussen alle voetbalgebeurtenissen door onderbreekt tekenaar Sprenger constant het normale verhaalverloop door uitgebreid de verhalen of herinneringen van opa te illustreren. En op het moment dat Kick Wilstra zelf door boeven neergeslagen is en een nachtmerrie heeft, trekt Sprenger er rustig een heel boekje voor uit om deze nachtmerrie (het als gladiator optreden in een arena) in beeld te brengen.
Deze talloze zijstappen vind je als kind storend. Eigenlijk wil je alleen voetballen zien, maar ook Sprenger was daartoe met zijn oud-Hollandse realistische tekenstijl niet toe in staat.
In totaal zijn er 18-Kick Wilstra-verhalen verschenen waarvan het laatste deel 'Kick Wilstra gaat op de vuist' (1959) liet zien hoe een verontwaardigde Kick de boksring binnenstapt om een onenigheid eerlijk uit te vechten. Het is de aandoenlijke moraal van de jaren vijftig die het acceptabel maakt. Voor lezers die voor het eerst kennis maken met deze strip zal het wat verouderd aandoen.

(Bree)

Vincent Larcher

De strip Vincent Larcher is geen voetbalstrip in de ware zin des woords. Vincent Larcher is van beroep voetballer, maar daar houdt zo ongeveer alles mee op. Verder huppelt hij in verhalen rond die beter in het avonturen- of science fiction genre ondergebracht zouden kunnen worden.
Hoewel Vincent voor het eerst in 1963 in Kuifje verscheen als midvoor, is dat een feit

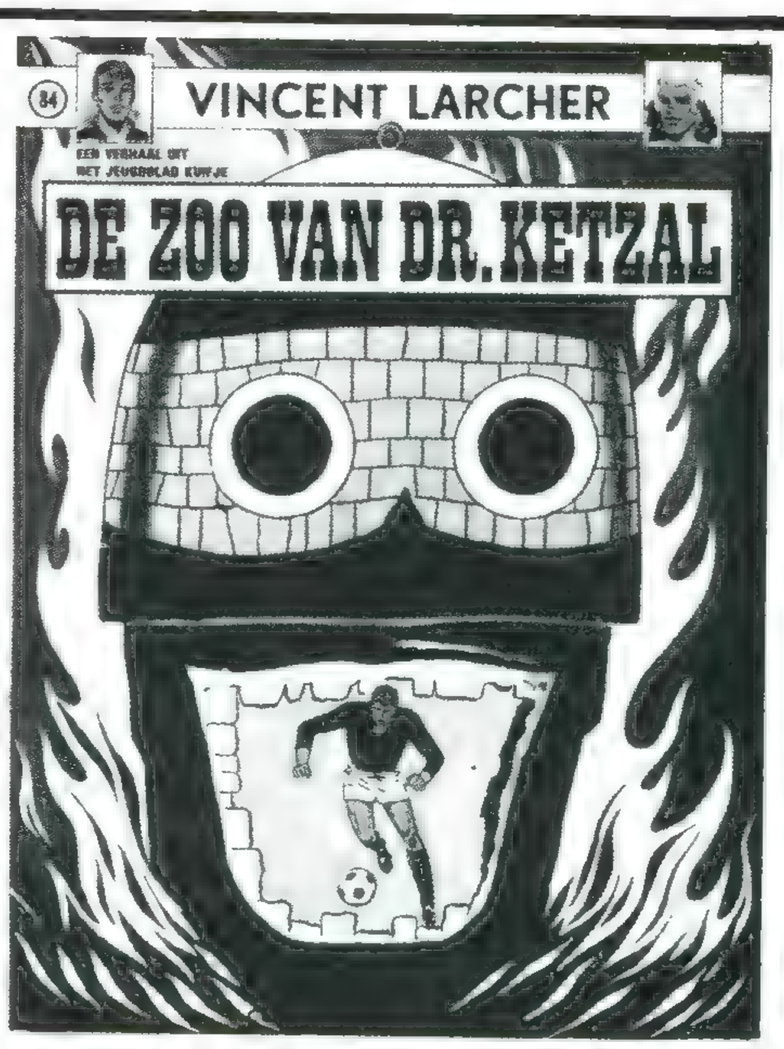

dat de albumlezer ontgaan is. Het eerste album 'Olympiade 2004' verscheen pas in 1969. Hierin wordt Vincent uitgenodigd om zijn medewerking te verlenen aan 'Olympiade 2004', een sportfilm die gemaakt wordt op Belle-Ile, het landgoed van professor Spoliansky. In wezen blijkt er helemaal geen film gedraaid te worden en woont op het eiland een krankzinnige geleerde die jonge sporters aantrekt om ze te gebruiken als proefkonijn voor zijn experimenten. Hij bestraalt de atleten om hun wil te beheersen en hun prestaties te verhogen. In het hele album is geen voetbal te zien! Wel houdt Vincent er zijn ijzersterke, met telepatische gaven behepte, vriend Olympic aan over.
Overigens is Reding niet vrijwillig overgegaan op het science fiction-achtige karakter. Hij startte Larcher als een zuivere sportstrip, maar omdat de hoofdredakteur van Kuifje, Greg, graag science fiction of fantastische verhalen wilde, werd Reding verzocht het met zijn strip in die richting te zoeken. Reding bracht al snel allerlei fantastische elementen in zoals in "11 kampioenen voor Mexico' waarin bewoners van een andere planeet een massapaniek op de aarde willen veroorzaken. Zij hopen dan dat door een bedreiging die door iedereen gevoeld wordt, de volkeren bondgenoten zullen worden. In dit verhaal komt alles aan de orde: geheimzinnige stralen, buitenaardse invloeden, hypnose, het stopzetten van het verouderingsproces van levende cellen, maar **geen voetbal!** Vincent is speurder en slachtoffer tegelijk, terwijl de ware hoofdrol voor Olympic is weggelegd.
In het volgende verhaal 'De Condottiere' wordt er weliswaar af en toe gevoetbald en is de sterspeler inderdaad Vincent Larcher, maar in wezen draait het geheel om de afpersersactiviteiten van de schurk Condottiere.
In het 'Mini-jurk complot' wordt tamelijk veel gevoetbald, maar dan in wedstrijden die niet serieus te nemen zijn. Natuurlijk wel het rechtstreekse duel tussen Vincent Larcher en de legendarische Johan Cruyff, maar niet de wedstrijd van het damesvoetbalteam dat tegen Vincent's club AC Milaan speelt. De shirtjes van de spelers wor-

den met een geheimzinnig middel bewerkt, waardoor ze tijdens het spelen flauw vallen. Uiteindelijk verliezen de bedriegsters toch omdat een verfrissende regenbui de werking van het middel teniet doet.
In het verhaal 'De Zoo van Dr. Ketzal' worden de fantastische verhaalelementen zo benadrukt dat het verhaal onevenwichtig en zelfs onleesbaar wordt.
Datzelfde geldt eigenlijk ook voor het laatste verhaal 'Operatie Penalty' (1975). Vincent Larcher is zo druk bezig met het bevechten van misdadige meestergenieën dat hij nauwelijks tijd overhoudt om te voetballen. Het is dan ook een wonder dat de voetbalclub waar hij speelt hem niet op staande voet ontslaat. Vincent is een sportende speurder, in wezen een voetballer zonder echt beroep. Jammer voor hem, jammer voor de lezer.

(Bree)

Appie Happie: een strip vol anti-helden

De Nederlandse voetbalstrip bij uitstek is natuurlijk *Appie Happie,* mede omdat tekenaar Dick Bruynesteyn al zo lang en zo grondig met de sportwereld is vergroeid dat hij daarvan een schitterende karikatuur kan neerzetten. De huidige Appie Happie heeft een direkte voorloper gehad in *Chris Crack,* die op een aantal punten sterk op Appie leek. Chris was van nature even lui en even dol op eten als Appie, maar hij was kleiner en leniger gebouwd dan de loodzware Appie en zijn vraatzucht ging meer uit naar worsten dan naar bananen, hetgeen voor een sportkarrière waarschijnlijk minder is aan te bevelen. Desalniettemin beschikte Chris over een keihard schot en die kwaliteit deed hem belanden in de voetbalklub *De Taaie Tijgers,* gesponsord door Simon S. Smakeloos, die een multinatonal in tuinkabouters beheert. Chris hield zich echter niet alleen met voetballen bezig, hij maakte zich ook verdienstelijk bij het gewichtheffen, het schaatsen en het wielrennen. Aan het eind van het dertiende (!) avontuur werd Chris ontvoerd door een geheime organisatie, waarna de serie feitelijk gewoon overnieuw begon met als nieuwe hoofdfiguur een ploegmaat van Chris Crack, de dikke Appie Happie, die in dat dertiende verhaal al enigszins naar de voorgrond werd geschoven.
In de Appie Happie-serie moest Simon S. Smakeloos eerst weer even overgehaald worden *De Taaie Tijgers* te sponsoren, terwijl de vroegere taktische adviseur de Kapitein vervangen werd door kolonel B.D. Buitendienst en daarnaast de lieftallige Snoepie haar amoureuze aandacht verlegde van Chris naar Appie. Maar toen dat alles geregeld was, kon de serie met volle kracht van start gaan.
Appie Happie is dan wel een voetbalstrip, maar dat betekent niet dat er uitsluitend gevoetbald wordt. Zoiets zou stomvervelend zijn, dus worden er ook andere sporten bij betrokken en beleeft Appie ook de nodige avonturen waarbij voetbal slechts de funktie van vage achtergrond vervult van belevenissen van geheel andere aard.
De strip zit boordevol karikaturale, maar zeer sappige, levensechte figuren, die regelmatig op allerlei terreinen tot grote blunders in staat blijken. Je kunt zelfs stellen dat de hele verzameling rare figuren die de strip bevolken allemaal anti-helden zijn, en dus uiterst menselijk. Dat menselijke element vormt de grote kracht van de Appie Happie-strip: men klungelt vrolijk voort, gebruikt gewone spreektaal in plaats van striptaal en beschikt over een uiterlijk dat zeer ver afstaat van het adonis-achtige type van de klassieke stripheld.
Appie Happie is een zeer spontane strip vol pure gein, net als de oude Nero's en Suske & Wiskes, waarbij het verhaal er eveneens veel minder toe doet dan de regen van grappen en grollen. De tekeningen zijn tamelijk slordig, maar dat versterkt juist het spontane karakter van de strip en brengt er nog meer leven in.
Appie Happie is daarnaast een strip met meerdere niveaus. Voor de sportliefhebber wordt er regelmatig gevoetbald of worden andere sporten bedreven, voor de niet-liefhebber zitten er allerlei side-grapjes in (zoals de klassiek geworden teksten *'Ben ik hier bij de zaaduientelers?'* of *'Bertus komt terug'*), terwijl deze laatste groep zich misschien ook juist sterk aangetrokken voelt door de karikatuur van het voetballerswereldje, zoals Dick Bruynesteyn die goedmoedig schetst. En die meerdere niveaus geven Appie Happie zijn grote en gevarieerde lezerspubliek, waardoor deze strip zich in zijn vijftiende verschijningsjaar terecht mag verheugen in een zeer ruime populariteit.

RvE

De Macaroni's

In het begin van de jaren zeventig ontdekte de redaktie van het stripblad Pep dat er weliswaar veel genres vertegenwoordigd waren, maar nog niet het voetbalgebeuren. Daartoe werden de vaardige scenarist Dick Matena en de gerenommeerde snelteke-

naar Dino Attanasio aangetrokken om een voetbalstrip te vervaardigen. In 1971 ging het eerste verhaal 'Gangsters en voetbal' van start. In dit verhaal worden de in Amerika woonachtige Guillermo Macaroni en zijn ondergeschikten Bill en Luigi voorgesteld. Macaroni deelt de Amerikaanse afdeling van de Cosa Nostra mee dat hij zich terugtrekt en dat hij nooit meer iets met hen van doen wil hebben. Slechts door een razendsnelle vlucht naar de boot die hen naar Italie brengt, weet het drietal het vege lijf te redden. Macaroni keert terug naar zijn geboortedorp Carzona net op het moment dat het de jaarlijkse voetbalcompetitie tussen het voetbalteam van Carzona en het nabijgelegen, vijandig gezinde, Perla zal plaatsvinden.
Macaroni die de oneerlijke wedstrijd scherp gadeslaat, grijpt halverwege de wedstrijd in. Door middel van intimidatie (getrokken revolver) weet hij de club van zijn dorp aan de overwinning te helpen. De schatrijke Macaroni besluit al zijn geld in de voetbalclub te steken. Het team zal voortaan 'De Macaroni's' heten. Macaroni pakt de zaken groots aan. Hij laat een stadion bouwen en ziet er met getrokken revolver op toe dat het stelletje slappe voetballers ook daadwerkelijk traint. Om zijn team naar de hoogste toppen van het succes te voeren, chanteert hij Rococo, de toptrainer van FC Milaan. Deze trainer wil dolgraag zijn verleden als bankrover Rocky geheim houden. Macaroni garandeert dat, mits Rococo in het vervolg De Macaroni's zal trainen. Dit gebeurt. Op voorstel van Rococo fuseren de beide teams van Perla en Carzona waardoor het team van Macaroni verzekerd is van de gemene, maar uitstekende superspeler Giacomo die eerst voor Perla speelde. Dit was een handige zet van stripmakers Matena en Attanasic om een prima bijfiguur er niet steeds met de haren bij te hoeven slepen.
Door trainer Gino Gelati te chanteren kan er een wedstrijd gehouden worden tussen het in de lagere regionen spelende team van Macaroni en de sterrenformatie van FC Milaan. De wedstrijd eindigt in een gelijkspel, maar omdat de Macaroni's zo goed

gespeeld hebben, worden ze toegelaten tot de competitie van de hoogste klasse (in 'Cocktails en voetbal').
Vanaf het vierde verhaal 'De wraak van de graaf' slaat scenarist Matena enorm veel zijpaden in. In dit verhaal is te lezen hoe de krankzinnige graaf Romeo di Lorenzo de Macaroni's verdooft, hersenspoelt en hypnotiseert waardoor ze op het veld de vreemdste dingen doen. In het vijfde verhaal blijken de families van Luigi en Macaroni op Sicilië te wonen en in een heftige strijd verwikkeld te zijn. Als er gevoetbald moet worden raken de Macaroni-voetballers betrokken bij de familievete.
Het voetballen is in dit verhaal volledig bijzaak. Op bladzijde 24 is pas het eerste stadion te zien en drie pagina's later wordt er pas gevoetbald.
In het zesde verhaal probeert een valse graaf in Venetië uit alle macht om de Macaroni's *niet* te laten voetballen tegen zijn club. Er wordt dan ook nauwelijks tegen een bal getrapt. Datzelfde geldt voor het volgende album. In het achtste en laatste verhaal 'Microvoetbal' (1975) keert graaf Romeo di Lorenzo wraakzuchtig terug. Met zijn allernieuwste uitvinding weet hij de voetballers te verkleinen. Dit album is het dieptepunt in een reeks die aardig begon. Het is te absurdistisch om leuk te zijn. Het valt buiten de grenzen die een humoristische strip zichzelf stelt. Bomen en doelpalen kunnen doormidden geschoten worden, een bal kan vierduizendzeventig keer op het hoofd gehouden worden, maar mensen verkleinen hoort thuis in de categorie science fiction. Op zich waren de eerste delen zeer lezenswaardig en grappig, maar de dwang om steeds maar leuke dingen op het voetbalveld te laten gebeuren is de serie duidelijk noodlottig geworden.

(Bree)

De wondersloffen van Sjakie

Bij Oberon verscheen sinds 1980 in snel tempo 9 delen van de reeks *De Wondersloffen van Sjakie.* De strip wordt geschreven door Fred G. Baker en getekend door John Gillat. Het is een Engels produkt, in Nederland medio 1972 geïntroduceerd in het stripblad *Sjors*. De strip werd toen nog getekend door C. Page in een stijl die totaal anders is dan die van zijn opvolger Gillatt. De vier verhalen getekend door Page zijn in andere reeksen door Oberon uitgegeven tussen 1973 en 1979.
In tegensteling tot andere voetbalstrips draait deze reeks geheel om voetbal en de verschillende verhalen zijn dan ook vaak letterlijke kopieën van elkaar: promotiewedstrijden, degradatiewedstrijden, distriktswedstrijden, selektiewedstrijden, oefenwedstrijden, jeugdtournooien en toevallige straatvoetbalpartijtjes wisselen elkaar gestadig af, slechts onderbroken door trainingen en taktische besprekingen. De ster van de strip is Sjakie Meulemans, een (eeuwige) scholier uit Groningen, die voetbalt op de schoenen van de legendarische Voltreffer Vick, een midvoor van de generatie van zijn opa. Sjakie leeft zich totaal in Voltreffer Vick in, laat zijn leven leiden door zijn biografie en de gimmick waar de hele reeks op drijft is dat deze 'wondersloffen' hem steeds naar de juiste plek op het veld dirigeren, zijn schoten 'timen', enzovoorts. In de wereld van de voetbalstrip is Sjakie dus te beschouwen als een van de meest onsportieve figuren, want voetballen kan hij zelf niet. Geteisterd met een ouwelijk en pappig uiterlijk blijkt hij op het voetbalveld zonder zijn wondersloffen een prutser. Een gevaar voor zijn eigen team, want *Sjakie kan niet voetballen.* Hij durft het niet en hij vreet zich dan óók nog eens op als hij door andere, betere teamgenoten verdrongen wordt uit het eerste elftal. Dit magere en onsportieve gegeven is de rode draad door de strip van Sjakie. Een vast ingrediënt is dus ook dat Sjakie zijn wondersloffen regelmatig kwijt is of dat ze kapot gaan. De schoenen van Voltreffer Vick zijn geen fetishen, geen maskotte, die zelfvertrouwen schenkt (zoals Cruyffs rugnummer 14), nee, het zijn schoenen die hem daadwerkelijk tot zijn eigen verbazing en zelfs *tegen zijn wil* op het veld besturen. In feite zou Sjakie's teamgenoot Daan de Wilde de held van deze reeks moeten zijn, want hij is de enige die op eigen kracht goals weet te zetten voor het team van de Oosterschool. Sjakie's teamgenoten blijven, om de held te laten schitteren, zo anoniem mogelijk, met uitzondering van Daan de Wilde en Sjors Bennekom (nodig voor het geven van voorzetten aan Sjakie of voor Sjakie om winnende voorzetten aan te geven) en Ricky van Houten (de keeper). Zijn teamgenoten dragen hem op handen als hij scoort en laten hem als een baksteen vallen als hij faalt (d.w.z. zonder wondersloffen speelt). Idem dito de trainer. Een kortzichtige maar rechtlijnige visie die met sport maar weinig te maken heeft. Die rechtlijnigheid geldt uiteraard ook Sjakie's tegenstanders. Of ze laten Sjakie (d.w.z. zijn wondersloffen) sportief voetballen, zoals in de eerste twee wedstrijden van het eerste album (in beide wedstrijden een hattrick voor Sjakie!!!), of het zijn gemene, onsportieve spelers, liefst fabrieksarbeiders of afkomstig uit sociaal zwakke milieus. Ze worden dan gesteund door partijdige scheidsrechters, zodat Sjakie er ook niets aan kan doen dat hij weggespeeld wordt. Sjakie kan nergens iets aan doen, het is een brave en burgelijke onsportieveling gezegend met een buitenformaat voeten (om de wondersloffen van Voltreffer Vick te kunnen passen). Kortom een pantoffelheld.

HB

Rob van de Rovers

Rob van de Rovers, eigenlijk 'Roy of the Rovers', maakte zijn Nederlandstalige debuut in een zwartwit stripalbum dat in 1978 uitgegeven werd. In dat album, dat hij moest delen met 'Sjakie' (van de wondersloffen) beleefde hij voor het eerst op Europese bodem zijn avonturen, maar in Engeland voetbalde hij al veel langer. Sterker nog, hij was daar inmiddels al een soort 'superster' geworden.
Hij begon zijn carrière in het avonturenstripweekblad TIGER, maar had al snel zoveel sukses dat hij promoveerde tot topspeler van een naar hem genoemd voetbalstripblad ROY OF THE ROVERS. In dat weekblad beleeft hij sindsdien in kleur zijn avonturen, een bijzondere eer voor Engelse striphelden.
In ons land vallen Rob Ridder's avonturen niet in een blad te volgen, maar verschijnen ze rechtstreeks in album.
Na nog een tweede combinatiealbum met Sjakie kreeg hij in 1980 zijn eigen reeks, die inmiddels uit 10 albums bestaat en met gemiddeld twee per jaar uitgebreid wordt.
Rob van de Rovers is een strip zoals de liefhebbers van voetbalstripverhalen ze waarschijnlijk het liefst zien. Een maximum aan spannende voetbalstrips, het verhaaltje dient alleen maar om het ene voetbalmoment aan het andere vast te lijmen, kortom als voetbalstrip zit een en ander heel goed in elkaar. Er is ook geen duidelijk begin en eind aan de verhalen, het balletje rolt meestal van gebeurtenis naar gebeurtenis, wat de redakteuren van de Nederlandse al-

bums dan ook nogal eens genoodzaakt heeft een lopend avontuur met een smoesje af te ronden of juist met veel tamtam te laten vervolgen in een volgend album.
Rob van de Rovers wordt uitgegeven door Oberon, die zich zolang de reeks populair blijft geen zorgen zal hoeven te maken over materiaal voor nieuwe albums; de voorraad in Engelang is genoeg voor nog tientallen albums.

HvdB

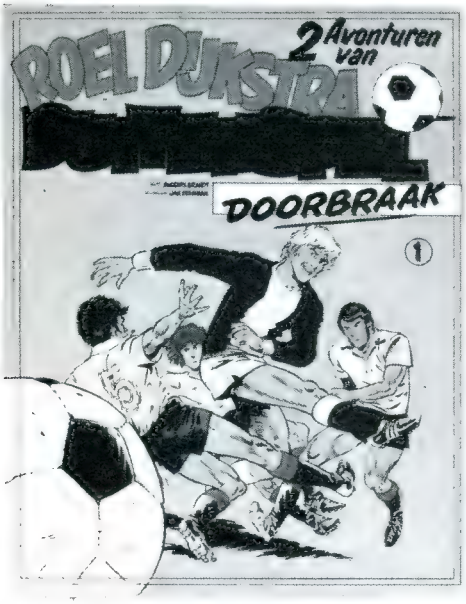

Roel Dijkstra

Roel Dijkstra is een betrekkelijk recente voetbalstrip van Nederlandse makelij. Hij ontstond in 1975, min of meer als opvolger van 'Sjakie' en begon te lopen vanaf het eerste nummer van EPPO. Tekenaar van de eerste tien albums was Jan Steeman, tekstschrijver was Andries Brandt, die overigens niet had staan te trappelen om een voetbalstrip te mogen schrijven.
In het kader van de lancering van Eppo was voor de strip een commercieel aardigheidje bedacht; de voetbalscenes werden van kommentaar voorzien door de in die tijd op z'n top zijnde voetballer Willem van Hanegem. Nu, zo'n kleine tien jaar later, doen de grote portretten van Van Hanegem in de eerste twee verhalen wat merkwaardig aan, maar in die tijd was het een stunt van de eerste orde.
In vergelijking met de Engelse voetbalstrips heeft Roel Dijkstra een veel doortimmerder verhaalstruktuur, met veel meer nevengrapjes en spannende gebeurtenissen buiten het voetballen om. Het aantal pagina's waarin gevoetbald wordt is daardoor echter ook lager, waarschijnlijk tot verdriet van de voetbalfanaten. Toch heeft dit de strip er niet van weerhouden buitengewoon populair te worden. Het is denkbaar, dat Roel Dijkstra meer gewaardeerd wordt om de spannende verhalen èn het voetballen, dan om het voetballen alleen.
Sinds het twaalfde verhaal DE MAARSCHALK, toen zowel Jan Steeman als Andries Brandt ermee stopten, wordt de strip door anderen voortgezet. Tekenaar is geworden *Keith Watson,* bekend uit de Eagle-tijd, maar sindsdien flink in kwaliteit achteruit gegaan, teksten zijn achtereenvolgens geleverd door Dave Hunt en Jaap Bubenik. De nieuwe verhalen zijn volstrekt anders dan de eerste; niet alleen de stijl van tekenen verschilt enorm, maar ook de verhalen zijn anders, Engelser, meer op voetbal gericht, vermoedelijk meer zoals aanvankelijk de bedoeling was.
De tijd zal leren wat deze koerswijziging oplevert; op korte termijn krijgen de voetballiefhebbers in ieder geval wat ze het liefst willen: spelsituaties en doelpunten!

HvdB

Sectie R: Voetbal bestuurt de kosmos

Eigenlijk kun je de serie *Sectie R* van Raymond Reding nauwelijks een voetbalstrip noemen. Als je de strip per se zou moeten klassificeren, dan zou je hem een detectieve-annex-sportstrip moeten noemen, met licht okkulte trekken. En bij het sportgedeelte van de serie hoort inderdaad ook enig voetbal, maar dan vooral als dekor gebruikt en niet als 'voetbal pour voetbal'.
Sectie R ontleent zijn naam aan twee journalisten van het weekblad *'Stralen'* die het detectivebureau van die naam bemannen, namelijk *Sophie Ravenne* en *Django Riva,* later aangevuld met de ex-worstelaar doch goede sul *Oompje Jungrau.* Dit bureau heeft zich tot taak gesteld mysteries van allerlei aard in de sportwereld op te lossen, maar daarbij blijkt de sportwereld zo af en toe slechts zeer zijdelings betrokken te zijn.
In het lange verhaal *Verboden Gebied* speelt voetbal een hoofdrol, zij het als achtergrond. Sophie en Django zijn weer eens te gast in Darmanië, waar hun vriend Sjoekal de scepter zwaait, en zij praten hem aan dat hij in zijn land over een uitstekend terrein beschikt om de Olympische Spelen te organiseren. Het probleem is echter dat het bedoelde terrein verboden gebied is, omdat het door kwade geesten onveilig gemaakt wordt. Dus moet het bijgeloof van de Darmaniërs overwonnen worden en Sjoekal doet een poging in die richting door er een gigantische voetbalstadion neer te zetten. Aanvankelijk gooit een aardbeving roet in het eten, maar Sophie weet het vertrouwen van de bevolking te herstellen door in het stadion een damesvoetbalwedstrijd te organiseren, waardoor de Darmaniërs hun bijgeloof weten te overwinnen en massaal de dames komen bewonderen. Intussen is Oompje echter ontvoerd door een terroristengroepje, de 'Broeders van de Nacht', die zich als een soort beschermsekte van de kwade geesten hebben opgeworpen. Maar Oompje weet zich te redden door een vurig pleidooi te houden voor de voetbalsport, waaruit kostelijke citaten te halen zijn: *'Omdat het voetbal een heilig spel is! En als men het volgens de regels speelt, vormt de bal tijdens zijn reis door de lucht een veelvoudig complex en fabelachtige patroon, dat de sterren regeert en de hele kosmos bestuurt!'* En als de tegenpartij opmerkt dat voetbal toch eigenlijk maar een onbeschaafd volksvermaak is, raakt Oompje pas echt in vervoering: *'Voetbal zou onbeschaafd zijn!? Maar ongelukkige, voetbal is een en al cijfers en getallen, vol met geheime en heilige verbanden tussen de werkelijke en symbolische aantallen! Waarom elf tegen elf? Waarom 7,32 m bij 2,44 m?',* gevolgd door nog een hele reeks andere voetbalgetallen. Het resultaat van Oompjes gloedvol betoog is dat de hele terroristische ploeg ijverig aan het voetballen slaat...
Allemaal onzin dus, maar de ware voetbalsupporter zal zich hierdoor, waarschijnlijk onnodig, nog meer gesterkt weten in zijn aanbidding van deze populaire vorm van sport. De steun van Raymond Reding heeft hij in ieder geval.

RvE

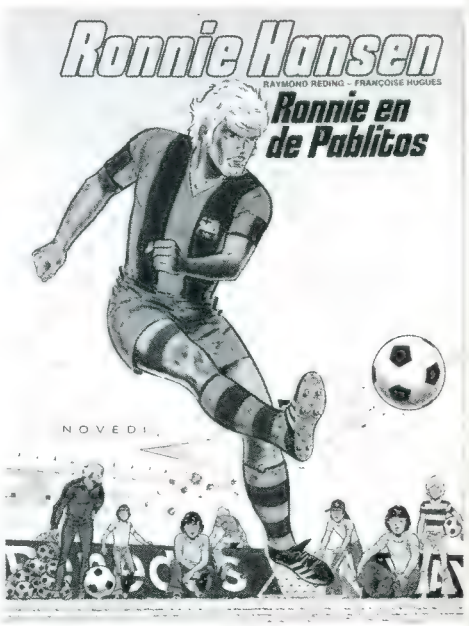

Ronnie Hansen

Nadat hij een groot aantal sportstrips gemaakt had, begon tekenaar Raymond Reding in 1979 in het blad Wham met zijn

nieuwe voetbalheld Ronnie Hansen. Ditmaal was het een strip die hij niet alleen maakte, maar in samenwerking met de scenariste Francoise Hugues (die ook de grote decors tekent). Ronnie Hansen is Reding's zuiverste voetbalstrip tot op heden. Hij documenteert zich er bijzonder grondig voor. Hij bezoekt alle grote voetbalstadions ter wereld en spreekt met alle belangrijke voetballers en bestuursleden van clubs. Daardoor is zijn betrokkenheid bij het voetbalgebeuren zo groot dat hij die persé in zijn strip wil laten zien. In het eerste verhaal 'Ronnie en de Pablito's' maken we kennis met Ronnie Hansen die een contract tekent met Barcelona, de club waar hij voor die tijd als jongeling al stage heeft gelopen. Hij speelde een tijdje voor Inter Milaan, maar stond een tijd buiten spel toen hij aan een meniscus geopereerd moest worden. Bij een vriendschappelijke wedstrijd tegen Barcelona werd hij opnieuw door het bestuur ontdekt en lukte het om Ronnie definitief aan Barcelona te binden. In dit verhaal blijkt dat Ronnie's ploegmakkers hem maar een kluizenaar vinden. Ronnie gaat vaak alleen zwemmen in een stille kreek om de heimwee naar zijn geboorteland te verdrijven. Op een dag brengt Ronnie een jonge knaap die krabbetjes vangt in zijn auto naar huis. In het dorp Tossa rijdt hij een voetbal stuk die van ene Pablito is. Ronnie komt in contact met de ouders van het jongetje Pablito en maakt kennis met zijn voetballende vriendjes. Hij gaat er meerdere malen heen om hen te trainen. Verder laat Raymond Reding alles zien wat met voetbal te maken heeft: de dagelijkse trainingen, de voorbereiding op een grote wedstrijd, de naijver tussen de goede spelers, de belangrijkste wedstrijden zelf, de morele inzinkingen en oppeppers van spelers die onder druk moeten presteren en de vreugde bij een overwinning. Ronnie heeft de pech tijdens een wedstrijd het been van zijn rivaal, een clubmaat, Stanovic te breken waardoor er een gespannen sfeer ontstaat. Gelukkig klaart de lucht op. Ronnie komt bovendien tot de ontdekking dat zijn protégé Pablito een groot talent is dat best geschikt zou zijn voor de Penya cinc Copes (de Catelaanse voetbalschool die jonge voetballers tot hun 18e jaar opleidt) In het tweede album 'Het grote duel' wordt de Pablito's de wijze les gegeven dat overconcentratie en het zich uitsluitend op voetbal richten niet goed is. Verder komen de financiële problemen aan de orde die een jongetje (en zijn ouders) boven het hoofd hangen als hij beslist voetballer wil worden. Als klap op de vuurpijl wordt na een reeks spannende wedstrijden eindelijk de grote match tegen F.C. Köln gespeeld.
In het derde verhaal 'De tegenvaller' wordt opnieuw een van de schaduwkanten van het voetbal belicht. Behalve de gebruikelijke trainingen, de spanning van het loten tegen een andere club voor een belangrijke finale, laat Reding ook zien dat de weg naar de top hard is. Je kunt hem alleen bereiken als je bereid bent er alles voor op te offeren en veel, héél veel te trainen. Dat moet de kleine Pablito tot schade en schande ontdekken.
Reding en Hugues volgen ook in de volgende albums: 'Pech voor Pablito', 'De man op tribune F.', 'Het geheim van Pablito', 'De nacht van Tibidabo' en 'De grote beslissing' dezelfde ingeslagen weg.
Steeds bekijken ze het voetballen vanuit de psychologische hoek. Ze laten erg veel voetbal zien, maar daarnaast verdiepen ze zich in de 'mens achter de voetballer'. Daardoor zijn de verhalen van Ronnie Hansen geen domme voetbal-verhaaltjes maar tevens mild bedoelde waarschuwingen en voorlichtingen. Omdat de menselijke kant zo'n grote aandacht krijgt is Ronnie Hansen dan ook verreweg de beste voetbalstrip van de laatste 50 jaar, zowel op het gebied van de tekeningen als die van de tekst. In het voorlopig laatste album 'De grote beslissing' speelt Ronnie zijn afscheidswedstrijd bij Barcelona en gaat hij naar de voetbalclub Paris St. Germain.
Daarmee wordt het voetbalgebeuren van Ronnie Hansen voor de chauvinistische Fransen plotseling een stuk aantrekkelijker. Voor Reding en Hugues zal dat geen windeieren leggen. Het doet er niet toe. Zolang de strip op hetzelfde peil blijft, heeft de voetbalminnende striplezer niets te klagen.

(Bree)

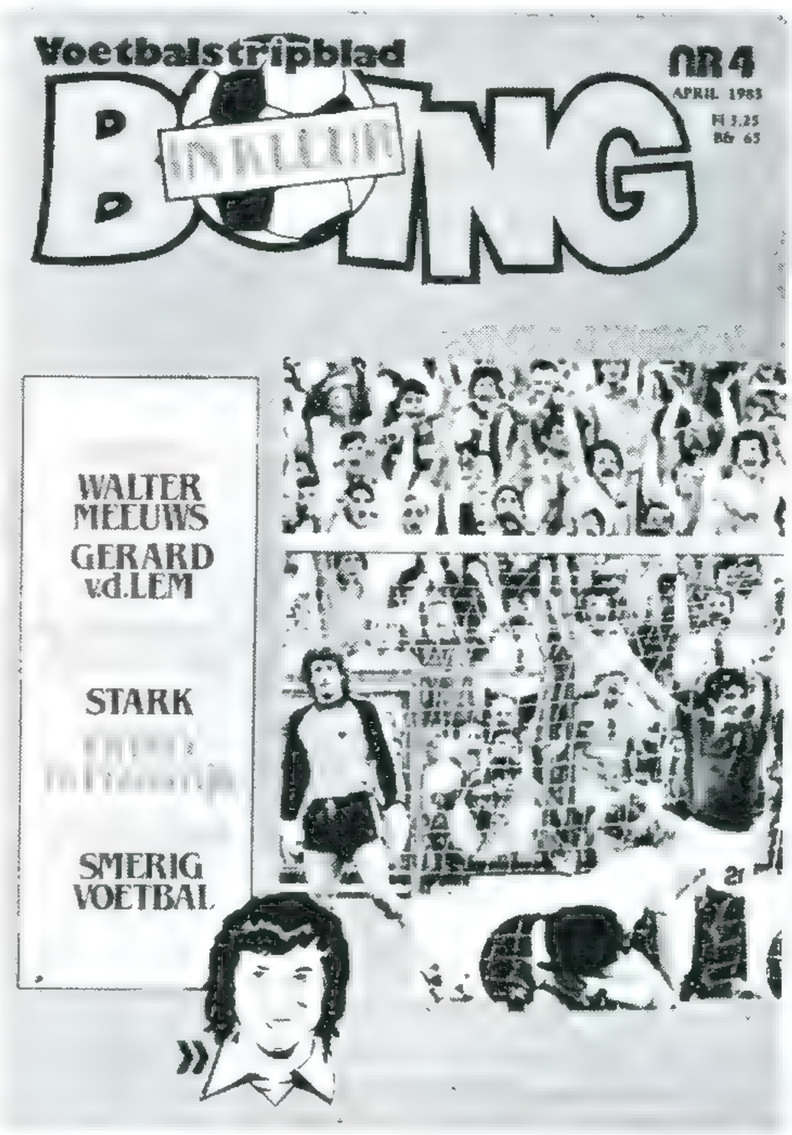

'Boing' - Uw maandelijkse portie Voetbalstrip

Boing voetbalstripblad – gestart door uitgeverij Holco in juli 1982 met nummer 7 (!), met een maandelijkse frequentie aanvankelijk in zwart/wit met kleurenomslag, maar begin 1983 geheel overgegaan op kleurenstrips. Elk nummer is gevuld met complete korte stripverhalen, afkomstig van de Engelse 'stripfabriek' D.C. Thomson, die zich 'op' en 'rond' het voetbalveld afspelen.
Hoofdrolspelers in 'Boing' zijn: Twisty – Steven de Struikelaar – Slome Simon – Voetbalschool – Stark – Klog – Kick Krom – Superstar – Keeper Leeper en Billy Blunder. Billy Blunder is de humor in het blad, op één pagina strips, Klog is een voetbalster uit de oertijd welke wordt gepresenteerd in een cartoon van één strook. De stripverhalen spelen zich af op 4- tot maximaal 12 pagina's, welke als afgerond verhaal gelezen kunnen worden. Door de studio-produktie van deze verhalen in Engeland zijn ons geen tekenaars bekend, de verhalen welke tot-nu-toe in Boing zijn verschenen, zijn voornamelijk geproduceert in de periode 1978-1982. De volgende rubrieken zijn te vinden in elk nummer: 'Aftrap' (waarin reakties van lezers), 'Kwis' (test je voetbalkennis), 'Voetbalinstrukties' (iedere maand een onderdeel van de sport in stripvorm, zoals de tackle, het passeren van een man en de training), 'Voetbal Allerlei' (wetenswaardigheden op voetbalgebied, welke zijn geïllustreerd) en de gratis advertenties voor de lezers op voetbalgebied. Elk nummer telt 52 bladzijden (inclusief cover), en is vaak voorzien van een extra-poster, sticker of een wedstrijd. Boing kost u *f* 3,30 per nummer. Van de oude Boing-nummers verschijnt regelmatig een bundeling van vier stuks, 192 pagina's voor *f* 5,95. Naast Boing verschijnt sinds kort ook 'Boing-Special', voetbalstripalbums welke zes maal per jaar verschijnen, voor *f* 3,95 per stuk, en bevatten elk een afrond verhaal in kleur. Deel 1 (Starks Voetbalschool) en 2 (Cosmo en Stark) zijn momenteel in de winkel verkrijgbaar. Eerder verschenen twee Boing-voetbalalums met avonturen van Kick Krom. Wenst u meer inlichtingen over Boing?, postbus 267 te 1800 AG Alkmaar staat voor u open.

DS

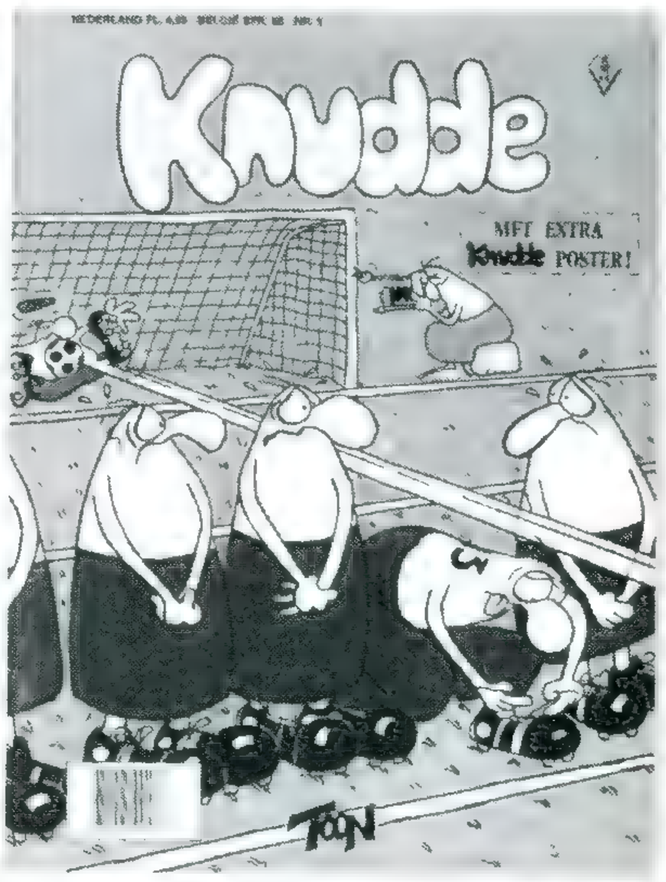

FC Knudde, het voetbal in zijn hemd gezet

Als sluitstuk van het elftal voetbalstriphelden fungeren Jaap en Dirk van de FC Knudde. Geen erg betrouwbaar sluitstuk gezien de verrassende terugspeelballen van Jaap, maar wel goed voor het meeste kijkgenot, voor wie het voetbal niet al te serieus wil nemen.
Beschikt Kick Wilstra al sinds jaar en dag over een nationale faam, FC Knudde is in

tien jaar tijd wereldberoemd geworden, niet met oogstrelende akties, maar met een aaneenschakeling van blunders en missers, die zelfs de meest flegmatieke trainers nachtmerries zouden bezorgen.
Deze internationale beroemdheid van Knudde is zeker voor stripliefhebbers nogal verbazingwekkend en ook enigszins pijnlijk, omdat het tekenwerk van de strip evenmin oogstrelend aandoet. De strip doet op het eerste gezicht denken aan de eerste probeersels van een weinig getalenteerde lagere-schoolleerling, waarover een serieuze stripkritikus zich het beste in een gepast zwijgen kan hullen.
Toon van Driel, de maker van FC Knudde, voelt zich onder dit stilzwijgen al jarenlang miskend. Daar heeft hij goede redenen voor, gezien de geweldige populariteit van de strip overal op de wereld. Hij heeft al lang besloten, zijn roem en erkenning niet in de officiële stripwereld te zoeken, zoals de redaktie van Stripschrift onlangs mocht ervaren, toen we probeerden hem tot een serieus interview te verleiden. In vele landen worden Knudde-strips en -films verslonden en van Driel seint regelmatig tekeningen naar Japan door, die daar door Japanners tot animatiefilms worden omgewerkt.
Men moet wel tot de konklusie komen, dat het bij het ogenschijnlijk amateuristische karakter van Van Driels tekenwerk gaat om een opzettelijke klungeligheid. Hij zegt zelf ook best heel mooi te kunnen tekenen, en dat ooit ook nog eens te hebben laten zien in proeftekeningen voor de Toonderstudio's. Deze conclusie wordt ook ondersteund, door de gemakkelijke animeerbaarheid die de tekeningen blijken te hebben.
Deze opzettelijke klungeligheid van de tekeningen verleend aan Van Driels schildering van de voetbalwereld een extra dimensie. Het voetbal wordt volledig in zijn hemd gezet in een eindeloos spel der vergissingen. Ook andere populaire sporten als schaatsen en wielrennen krijgen zo nu en dan een veeg uit de pan.
De strips van FC Knudde verschijnen in de Nieuwe Revu en de Eppo. Tot nu toe zijn er dertien albums verschenen, deels met korte gag-strips, deels met lange verhalen. De eerste twee albumpjes (niet opgenomen in de genummerde reeks zijn onlangs in één album herdrukt (Knudde Antiek = deel 12). Het laatstverschenen lange verhaal (Smallroomdancing) was niet voorgepubliceerd voordat de albumuitgave verscheen. Een tweetal lange verhalen – Knudde in Moskou/op Torremolinos, en: Zoals Knudde thuis tikt – zijn (nog) niet in albumvorm uitgebracht. Deze verhalen waren, net als alle voorafgaande voor wat de tekst betreft mede van de hand van sportjournalist John Lenoble (= Joop).
Tegenwoordig verschijnen lange verhalen in het Knudde-tijdschrift, waarvan tot nu toe acht afleveringen zijn verschenen. De tekeningen zijn hierbij van de engelsman Nicholson, naar ideeën van Van Driel, die zich inmiddels lijkt te ontwikkelen tot een stripmagnaat en waarvan binnenkort ook andere strips gaan verschijnen in samenwerking met andere tekenaars. Zo tekent Eric Schreurs sinds kort 'Joop Klepzeiker' voor de Nieuwe Revu naar ideeën van Van Driel. Een fenomeen.

JD

POSTRIPTUM

Geachte redactie
In het artikel 'Lezerstoptwintig 1983' (wat helaas niet meer is geworden dan een 'poststriptum 1983'), in Stripschrift 181, is toch nog een fout geslopen.
De bedoelde ontroerende cover was niet die van Kuifje weekblad jg. 38 nummer 1, maar de (extra) cover van Kuifje weekblad jg. 38 nummer 11!

met vriendelijke groet,
Robert van Oossanen.
Utrecht

Geachte redaktie,
Leuk hoor, dat interview met Robert van der Kroft in Stripschrift 180. Alleen als hij mij noemt, begint hij lulkoek uit te kramen.
Citaat: 'Ik had een verhaal voor Pep gemaakt (Jack in de box, De Vrije Balloen nr. 3) dat door de toenmalige hoofdredakteur van Pep, Jan de Rooij, goedgekeurd was. Jan werd echter ontslagen en opgevolgd door Frits van der Heide en die vond het verhaal maar niets.'
1. Ik ben nooit hoofdredakteur geweest, maar was slechts chefredakteur. Hoofdredakteur van Pep was Frans Buisink.
2. Ik ben niet ontslagen, maar eind 1974 uit eigen beweging opgestapt omdat ik de Pep met Peptoe minder leuk vond om te maken dan de Pep van 48 pagina's en liever wilde gaan free-lancen (wat ik nog steeds doe!).
Potverdomme, om ontslagen te worden had je in die tijd minstens een lid van de Raad van Bestuur in een lege liftkoker moeten duwen.
Nog één ding, Robert van der Kroft blijkt niet meer te weten hoe hij bij Pep terechtgekomen is. Ik wil hem dat nog wel eens een keer vertellen.

Jan de Rooij
Nijmegen

Beste Stripschrift redactie
Allereerst mijn komplimenten voor de stijgende kwaliteit van uw blad. Over het algemeen zijn uw artikelen prima en druipt de kennis van het stripwezen er vanaf.
Wat schrok ik echter toen ik in nr. 180 op blz. 18 las dat u vindt dat Wim Hanssen de soepelheid van Yves Chaland bezit. 't Spijt me, maar er is nog wel 'n verschil tussen in dezelfde stijl tekenen en natekenen.
Laat ik mijn verwijt even met enige voorbeelden verduidelijken!
1. Vergelijk het plaatje waar Orwell op 't politiebureau zit eens met 't middelste plaatje op pagina 24 (plaat 21) van 't Bob Fisch Album. Zou dit toeval zijn?
2. Als Orwell vlucht voor de sirene in 'De eerste maandag van de maand' heeft Hanssen ook Chaland (Bob Fisch Dag 28 onderaan) nodig om spannende benen op papier te krijgen.
3. Wat u 'n schitterende dr. Septimus vind, vindt ik 'n slap aftreksel van de briljante Jacobs geleerde.
4. Heeft u 't meisje rechts in 't moderne uitgaansleven gezien, vergelijk haar eens met De Blondie van Serge Clerc in Achter de Sterren.
Ik zou zo nog wel even door kunnen gaan, kortom voor mij is die Hanssen gewoon 'n ordinaire jatter, die 't op geen stukken na haalt bij Chaland. Volgende keer bij 'n artikel over de Espee tekenaars misschien iets grondiger te werk gaan en niet 'n heel artikel bouwen op: ''t komt van ''Van Wulften'' dus 't zal wel goed zijn'. Schrijf bijvoorbeeld eens 'n leuk artikel over Ever Meulen of Ben Jansen. Die kunnen tenminste echt iets!

Wout Paulussen
Sittard.

Stripschrift

Oude nummers

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar voor de oorspronkelijke prijs. Bestellingen kunt u richten aan:

Adm. Stripschrift
Antwoordnummer 420
3700 VB Zeist

Na overmaking van het totaalbedrag aan Stripschriften plus *f* 2,50 porto- en administratiekosten op gironummer 209948 tnv. 'Stripschrift', Zeist, wordt het bestelde u thuis gezonden.

19 (*f* 2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14.

65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.

66 (*f* 2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.

67 (*f* 2,25): Nader tot Kuifje 3 over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met Bollie en Billie en De Sliert en een bibliografie; De Wonderen van Mu

70 (*f* 2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijners.

74 (*f* 2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl, Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; profesor Pi...

77 (*f* 2,95): Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.

78 (*f* 2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagendorf Popeye; Modesty Blaise.

79 (*f* 2,95): Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar.

80 (*f* 2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Piet Wijn...

83 (*f* 2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Loriot; Dick Bos reclamestrip Glashard.

86 (*f* 2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...

87 (*f* 2,95): Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Tomi Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.

88 (*f* 2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor, prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.

89 (*f* 2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, Tardi-oorlogsstrip, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.

92 (*f* 2,95): Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, en Van Strijd tot strip, Wim van Wieringen.

94/95 (*f* 3,60): Robbedoes-weekblad... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.

97 (*f* 3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, interview met Selby Kelly weduwe van Pogo-tekenaar Walt.

98 (*f* 3,25): Strips in de dertiger jaren: Doe Mee, Centsprenten en strips, Tripje, G. Rotman, G. van Raemdonck, Bulletje en Bonestaak en Thijs IJs en Gijsje Goochem.

99 (*f* 4,95): Milton Caniff, Wallace Wood interview, Stripkoerier en Gummi.

101 (*f* 3,95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Jean-Pierre Dionnet; Blueberry, Pogopersiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman, 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.

102/103 (*f* 3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.

104 (*f* 3,95): Interview met Joost Swarte door Herman Pieter de Boer, Pogo Herdruk, De eerloze krijg.

105 (*f* 3,95): 'Duckman' Carl Barks, herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap, Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.

106 (*f* 4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.

107/108 (*f* 4,95): Kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Rob musical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...

109/110 (*f* 4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op vooroordelen Strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...

111 (*f* 4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenario, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication, Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...

112/113/114 (*f* 5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.

115 (*f* 4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.

116 (*f* 4,95): Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.

117/118 (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.

119 (*f* 4,95): Lucky Luke, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt.

120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.

121 (*f* 4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphandel. De Stripkatalogus.

122/123 (*f* 6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.

124 (*f* 4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.

125 (*f* 4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.

126/127 (*f* 6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.

128 (*f* 4,95): Guido Crepax en Valentina.

129/130 (*f* 6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacques Tardi.

131 (*f* 4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.

132 (*f* 4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.

133 (*f* 4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquète.

134 (*f* 4,95): Beeldverhaal in de oorlog. Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.

135/136 (*f* 6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.

137 (*f* 4,95): De kleine uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.

138 (*f* 4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.

139/140 (*f* 6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.

141 (*f* 4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob en Romeo Brown.

142 (*f* 4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.

143 (*f* 4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14, Del Castillo.

144 (*f* 4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.

145 (*f* 4,95): Frank Frazetta's Fantastische Wereld. 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.

146/147 (*f* 6,50): Floc'h. Dominique Hé, Terug naar de Klare Lijn.

148 (*f* 4,95): Robert Gigi, Scarlett Dream, Het gezicht van Eppo.

149 (f4,95): Conan, Wie is dat?, Conan-strip, Romeo Brown, Sam's Strip.

150 (f4,95): Krazy Kat, De dieren van Crumb, Nard'n' Pat, Garfield, De Shtunk, Li'l Abner, Dierenleed, Fat Freddy's Cat, Vlaamse smetjes, Romeo Brown.

151/152 (f6,50): Jan Kordaat, Yves Chaland en de erfenis van Tillieux, Het voorbeeldige leven van Jijé, De Bende van vier.

153 (f4,95): William Vance, Bruno Brazil, Bob Morane, Jerom in Tibet, Kapitein Rob, Chantal Montellier, Vlaamse Frutjes.

154 (f4,95): Belgische strips, Didier Comès, De Rat-cisten een strip van Comès, EC herleeft, Kuifje op de knieën.

155 (f5,25): Victor de la Fuente, Haxtur, Fernando Fernandez, Francisco Ibanez, De Disney films, de toplijsten van 1981.

156 (f5,25): Nieuwe Nederlanders, Paul Teng, Dick Briel, Red Rat, Gezellig en leuk, Prutswerk.

157 (f5,25): Jean-Claude Mézières, Heavy Metal, Eric Schreurs, Sterren stralen in Hollywood.

158 (f5,25): Marten Toonder, François Bourgeon, Comicana, Jean-Louis Floc'h, De Zeven van Zeveneken.

159/160 (f7,—): Engelse stripweekbladen, Strip against racism, Crumb's Sketchbook, Stripfiguren vogelvrij?

161 (f5,25): Nieuwe stripbladen, Knudde, Bij de dood van Wallace Wood, Josep Toutain.

162/163 (f7,—): Robbedoes is ook geen twintig meer, Flip Flink, German: De Guust Flater van de tachtiger jaren, Bercovici, Hislaire en Cossu, Morris, Plagiaat en piratendruk.

164 (f5,25): Interview met Harvey Kurtzman, Lijk op de Imjin, Lezers over parodie en plagiaat.

165 (*f* 5,25): Interview met Frank Margerin en Raymond Reding. Een analyse van de strips van Cosey.

166 (*f* 5,25): Interview met Paul Gillon, schepper van Schipbreuk in de tijd en met Pierre Christin scenarist.

167 (f6,—): De wereld van Richard Corben, Jan Strnad zijn bezielde scenarist. De toplijsten van 1982.

168/169 (f8,—): De Bommelfilm, interviews met de makers: Marten Toonder, Harrie Geelen, Rob Houwer en Ben van Voorn. Walt Disney's Tron. In memoriam Hergé. Interview Serge Ernst.

170 (f6,—): Interviews met Martin Veyron (tekenaar van Barend Terzijde), Bart van Erkel, en Chayé.

171 (f6,—): Interview met Milo Manara (tekenaar van Guiseppe Bergman) en analyse van zijn strips. Interview met Frits Kloezeman (tekenaar van 'Rechter Tie').

172 (f6,—): Krantestrips in Nederland. Interview met Nikita Mandryka (tekenaar van 'De gemaskerde Komkommer').

173 (f6,—): Interiew met Ted Benoît (tekenaar van o.a. 'Morfeu Electrico'), Vijftig jaar Comics in Amerika. Interview met Dick Matena.

174/175 (f8,—): Meeslepend interview met Peter Pontiac. Strips en Popmuziek. Boekbesprekingen.

176 (f6,—): Fred en Liliane Funcken (Witte Ruiter, Harald de Viking enz.), Vijftien jaar Stripantiquariaat Lambiek. Strips en Onderwijs.

177/178 (f8,—): Interviews met Schuiten, Renard en Peeters ('De medianen van Cymbiola'), analyses van hun strips. Interviews met Hermann ('Bernard Prince', 'Comanche', 'Jeremiah') Neal Adams en Tom Wilson. De toplijsten van 1983. Wendy Pini's Elfquest.

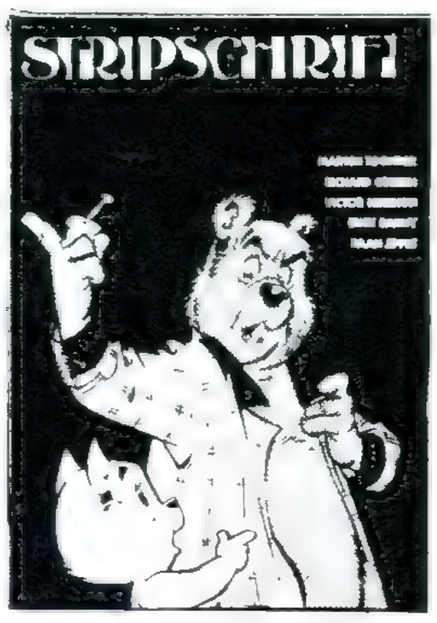

IN DE ZOEKER

DONG

AANTREDEN, MANNEN! WIJ GAAN BEGINNEN. MAAR ZETTEN JULLIE JE PETTEN AF. DAT HOORT ER NIET BIJ!

FIIIEEUW

DE BAL SCHEERT IN DIAGONAAL OVER HET SPEELVELD, DE LINKSBACK NEEMT EEN AANLOOP

WAT DENK JE? MOET IK DIE KNUL VOLGENDE WEEK WEER OPSTELLEN OF NIET?

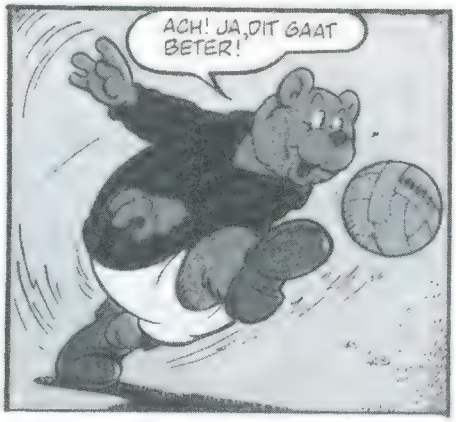
ACH! JA, DIT GAAT BETER!

.. EN MAAKT MAAR DOELPUNTEN.....

Zie eens wat een schot! Formidabel, hé!
KNAL
Bravo, Jommeke!

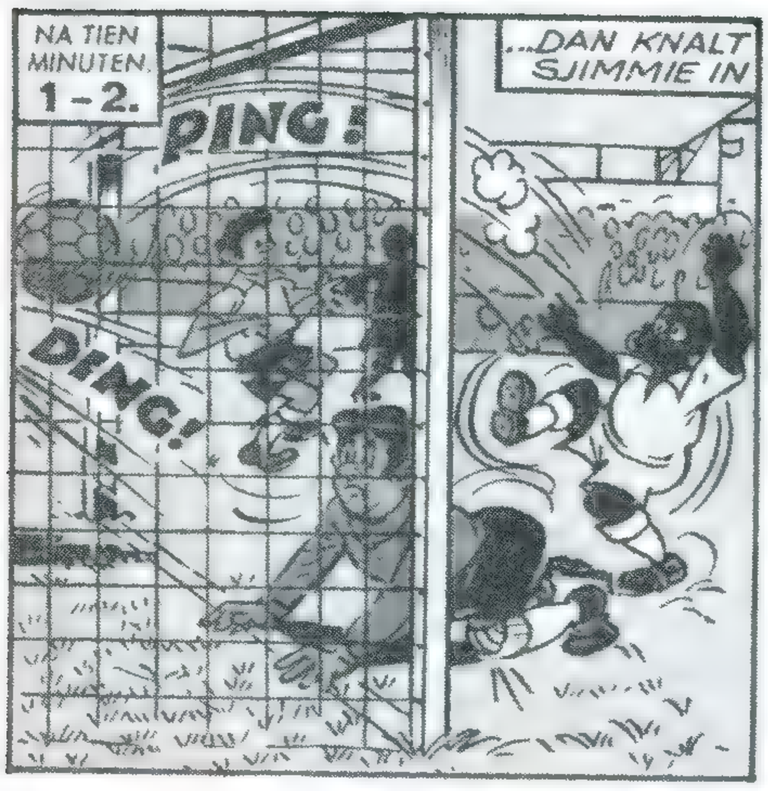
NA TIEN MINUTEN.
1-2.
...DAN KNALT SJIMMIE IN
PING!
DING!

IK KAN DE GOALS NOG GEENEENS MEER ZIEN! EH... DAAR? OF IS DAT DE OVERDEKTE TRIBUNE...?.

KOM OP! AANVALLEN, NAAR VOREN! NAAR VOREN!

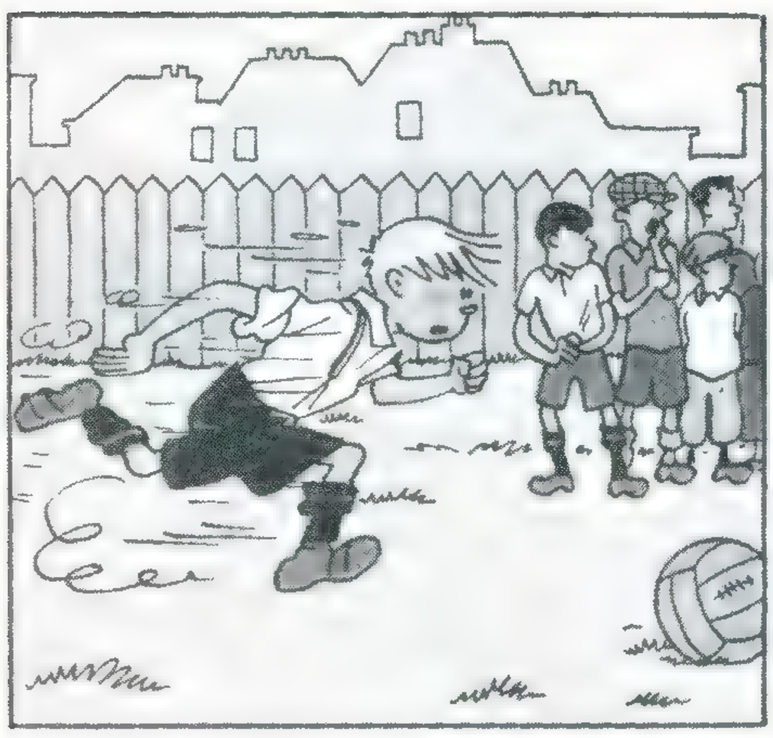

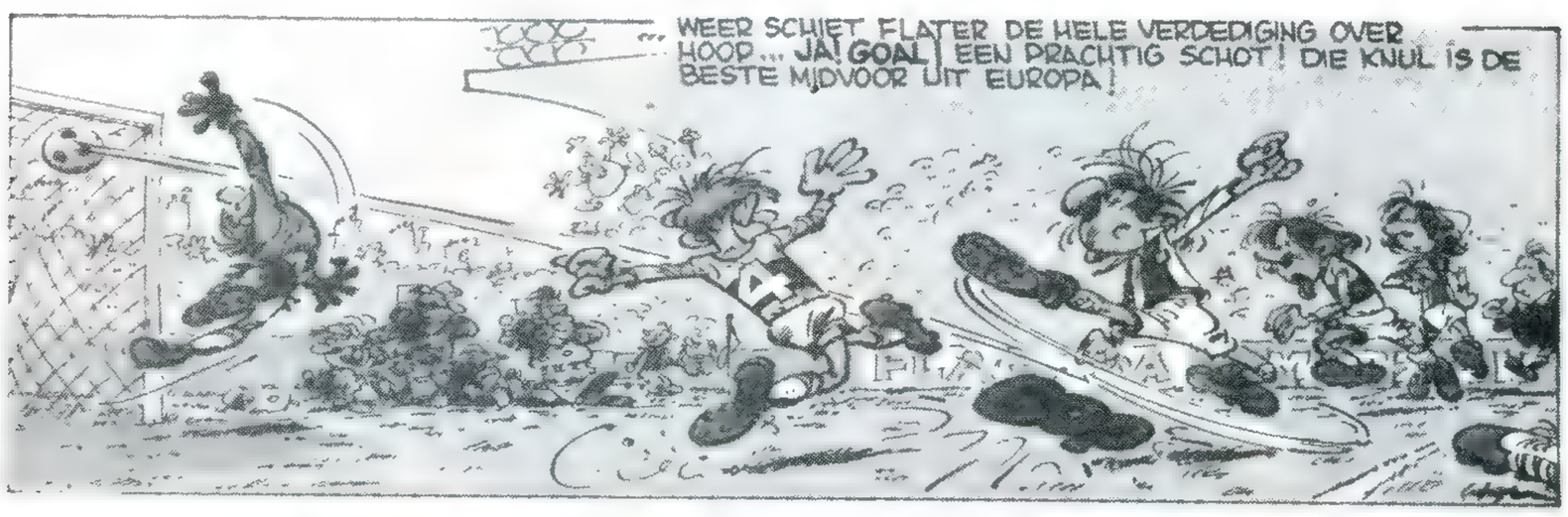
WEER SCHIET FLATER DE HELE VERDEDIGING OVER HOOP... JA! GOAL! EEN PRACHTIG SCHOT! DIE KNUL IS DE BESTE MIDVOOR UIT EUROPA!

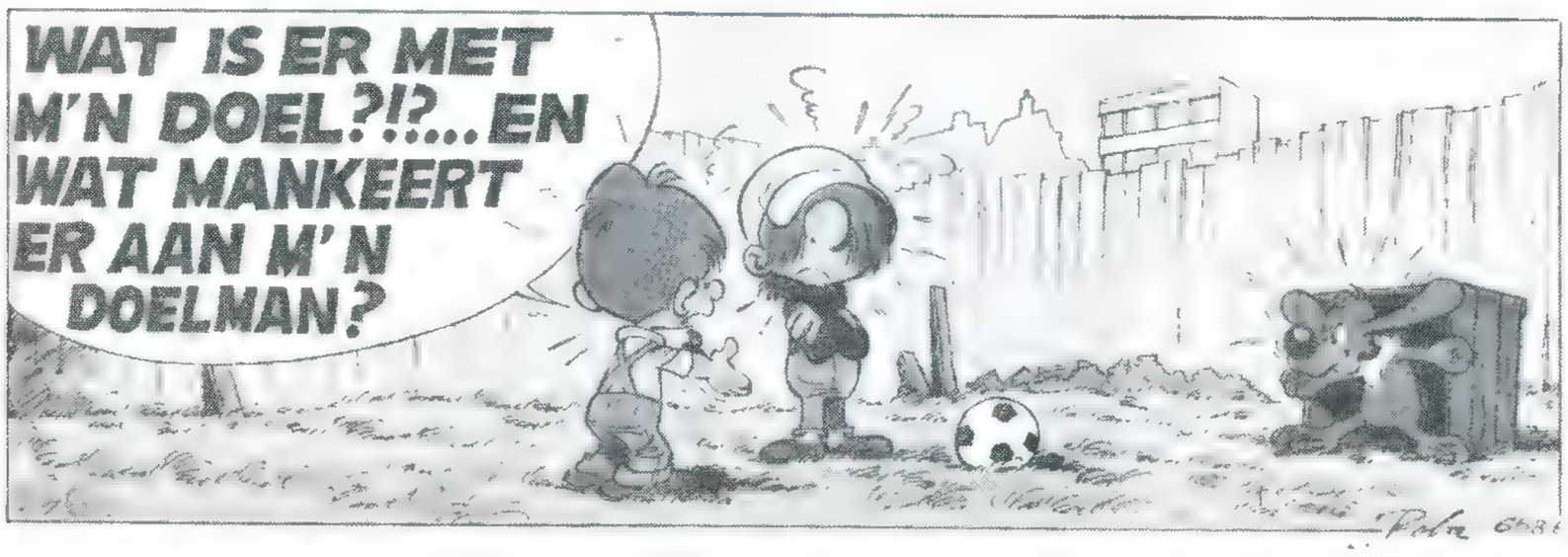
WAT IS ER MET M'N DOEL?!?... EN WAT MANKEERT ER AAN M'N DOELMAN?

Vrienden!

Al enkele weken missen we de avonturen van de stripfiguur CHRIS CRACK in deze krant. Chris werd, zoals z'n trouwe aanhangers zich zullen herinneren, onmiddellijk na z'n doelpunt in de wedstrijd Melangolia —Brazilië in het verre Mexico ontvoerd. Samen met z'n trouwe coach „De kaptein" verblijft hij naar ik heb vernomen, ergens in de binnenlanden van een Zuidamerikaanse staat. Beiden maken het goed, de hitte valt mee en het eten ook, al was 't even wennen.

Alleen de vrijheid ontbreekt, jammer, maar niets aan te doen, voorlopig niet althans, misschien komt het tweetal nog eens terug, laten we 't hopen.

Ondertussen gaat het leven verder. Ook dat van de TAAIE TIJGERS, en gelukkig is er uit de junioren van deze merkwaardige voetbalclub een nieuwe stripfiguur naar voren gekomen. Ene APPIE HAPPIE (voor de heel aandachtige Taaie Tijgers-striplezers: een naamgenoot en verre neef van de Appie Happie die in het eerste elftal speelde) en met de lotgevallen van deze merkwaardig gebouwde sportman hoopt ondergetekende tekenaar alle Taaie Tijgerssupporters van MAANDAG af in deze krant te gaan vermaken.

● Simon S. Smakeloos

Ook deze Appie Happie zal worden bijgestaan door een soort privé-coach, eveneens ietwat aparte figuur KOLONEL B.D. BUITENDIENST. Wat deze man niet van sport afweet is de moeite van het weten niet waard.

Maar SIMON S SMAKELOOS blijft! Gelukkig maar, want hij is de man van de centjes, wat zeg ik, van de guldens, van de tonnen, want z'n tuinkabouterconcern draait als nooit tevoren. O, ja, misschien vinden we niet alle edele gelaatstrekken terug die eens Simon S Smakeloos tot Simon S Smakeloos maakten. Dat zit zo, op weg naar z'n vakantieadres in Liechtenstein, (natuurlijk gaat een tuinkabouterkoning met vakantie naar een dwergstaat) is hij door de voorruit van z'n auto gegaan. Een plastisch chirurg moest er aan te pas komen en dus zien we een iets veranderde SSS in de strip terug. Geen angst, hij is duidelijk herkenbaar, al was 't alleen maar aan z'n te grof geruite pak.

SNOEPIE zien we ook terug in al haar charme en met haar bekende spelers als CASANOVA, de snelle vleugelspeler HAIROS DEUX, aanvoerder BAS BLOKHOOFD, DE SCHAVER, DE KNOEST, SJAKIE STRIJKIJZER en niet te vergeten de merkwaardig uit de kluiten gewassen keeper LANGEJAN-MET-DE-PET. Gebleven zijn ook terreinknecht OOM RANJA, en masseur KA-O, maar trainer Lasos Badjas ging de weg van alle trainers. Hij werd vervangen door een oefenmeester in wie velen niet alleen één maar zelfs wel twee vaderlandse voetbaltrainers zullen herkennen: MENEER MICHAPPELS...

P.S.: ,

Omdat er inmiddels een legioen nieuwe lezertjes is bijgekomen en om na de vakantie het geheugen van de oude aanhang even op te frissen en om bovendien de twee nieuwe hoofdfiguren de kans te geven zich als het ware even „in te werken", gaan we eerst even terug in de geschiedenis van de Taaie Tijgers en beginnen we volgende week bij het begin. Met een schone lei, zoals dat zo mooi heet.

● Snoepie

● Appie Happie

● Meneer Michappels

VIJF-NUL..! JAMMER HE, MENEER MICHAPPELS ....

JA, KAAJK 'S HIER, WIR HADDEN DOCH WINNEN KÖNNEN MISJIEN... DE ERSTE KOOL WAR JA HUNDERTPROZENTIG ABSEITS UND DE DERDE..

TJA, ZÓ LUS IK R NOG WEL EENTJE..

dik 1-2

DRIE KEER KLOP, DAT WORDT EEN RAMP..

IEMAND MOET ONS HELPEN...

EEN MANAGER!

Bestuur D.T.T.

ZOU DAT NIET IETS ZIJN VOOR DIE GE-PENSIONEERDE KOLONEL DAAR

DE MAN KOMT HIER AL JA-REN

KOLONEL, MOGEN WIJ U NAMENS 'T BESTUUR VAN DTT...

..UITNODIGEN VOOR HET ERE BAANTJE...

...VAN MANAGER

AC-COORD...

..MAAR ONDER ÉÉN VOOR-WAARDE

EN

DAT

IS?

DAT ER IEMAND GEVONDEN WORDT, DIE EEN PAAR TON IN DE CLUB WIL STEKEN

EEN PAAR TON?

WIE DOET ZO IETS?

GA'S PRATE' MET ME BAAS, DE MUL-TI-EH-MIL-JO-NER ÉS-ÉS-ÉS...

dik 1-3

DE VOLGENDE DAG.

APPIE EN DE KOLONEL OP ZOEK NAAR 'EEN PAAR, TON' VOOR HUN CLUB DTT

DIE BAAS VAN JOU IS ONTZETTEND MOEILIJK TE BEREIKEN, HEB IK ME LATEN VER-TELLEN

DAT KLOPT KOLONEL, MAAR-RE OMDAT IK HIER ALS GLAZE'WASSER WERK, WEET IK MISSCHIEN WEL 'N, EH, WEG-GETJE

HIER MELDEN

NV TUIN-KABOUTER

SIMON S SMAKELOOS

SSS

DEZE HEER HIER IS EH, REGE-RINGSCOMMISSARIS OF ZOIETS VOOR 'T GLAZE'-WASSERSWEZE' HIJ KOMT, EH, DE LADDERS CON-TROLERE'...

OKÉ APPIE, DOORLOPE' MAAR..

dik 1-4

DIT IS DE ENIGE MANIER OM, EH, TOT MENEER SMAKELOOS DOOR TE DRINGEN, DURFT U KOLONEL?

LUISTER KERELTJE: MIJN BIJNAAM IS DE SAFARI-CZAAR, IK ZIT TIGERS ACH-TERNA TOT IN DE HOOGSTE BOMEN.. ER IS MAAR ÉÉN DING WAAR IK BANG VOOR BEN...

EN DAT IS DAT JE BAAS NIET OP Z'N KAN-TOOR IS

GEEN CENTJE PIJN, TEGE-WOORDIG IS-IE D'R ALTIJD

D'R SCHIJNT 'N REUZE VRAAG NAAR TUIN-KABOUTERS TE ZIJN VAN-DAAG DE DAG

dik 1-5

SIMON S SMAKELO

WE ZIJN DR BUNA, IK HOOR Z'N STEM AL ... HIJ SCHELDT OP DE B.T.W.
WIE NIET ?
IK ZAL ZE 'S EFFE DE WAARHEID VERTELLEN..
SCHRIJF OP, JUFFROUW SNOEPIE: MENEER DE MINISTER ! KOMMA, DE TUINKABOUTERINDUSTRIE KOMMA, EEN HOEKSTEEN VAN ONZE ECONOMIE, KOMMA EIST VAN U KOMMA
?!
dik 1-6

VEELBELOVEND JUNIORLID VAN DTT, APPIE HAPPIE, GLAZENWASSER BIJ TUINKABOUTERKONING SIMON S.SMAKELOOS, HIER VOOR HET EERST OOG IN OOG MET SNOEPIE DE SECRETARESSE VAN S.S.S.
WE ZITTE GEBEITELD KOLONEL ! Z'N SECRETARESSE DOET EFFE 'T RAAM OPE...
dik 1-7
JUFFROUW SNOEPIE.. WAT MOET DAT ?! IK TOCHT HIER WEG!!
KOM KOM MENEER SMAKELOOS, UW 110 KILO KUNNEN HEUS WEL TEGEN 'N WINDSTOOTJE..
ÉÉN WEEK HIER EN NU AL 'N GROTE MOND..

WAT MOET DIE GLAZEWASSER ?!
IK DENK DAT IE U IETS TE ZEGGEN HEEFT MENEER SMAKELOOS..
PE'DON 'N KLEIN EH, MISVERSTAND IK HEB NIKS TE VERTELLE
WIE DAN WEL ? MAAK 'T KORT MAN, MIJ TIJM IS MONNIE !
DÉZE, EH, HEER HIER..
MAG IK ME EVEN VOORSTELLEN ? KOLONEL BD. BUITENDIENST VAN DE ZEER GEHEIME DIENST
dik 1-8

OKÉ, MAAR BENT U OOK 'N BEKEND MAN?
MAAK VOORT MAN, IK BEN EEN DRUK BEZET MAN, MAN!
BEKEND ? WAT HÉÉT! DE NAAM SIMON S. SMAKELOOS IS IN TUINKABOUTERSKRINGEN 'N BEGRIP!
MAAR DAARBUITEN KENT GEEN HOND U. IK KAN DIT VERANDEREN. IK MAAK VAN U EEN POPULAIRE FIGUUR.. FOTO'S IN DE KRANT, INTERVIEWS VOOR RADIO EN TV, JA, MISSCHIEN WEL EEN PLAATS IN DE KNUIST OF BIJ MIES TIMPMAN !
dik
MÉÉN JE DAT, MAN? KOM BINNEN, MAN!!

U HOEFT ALLEEN MAAR HET VOORZITTERSCHAP VAN **DTT** TE AANVAARDEN

MAAR IK HEB GEEN CENT VERSTAND VAN VOETJEBAL..

DAT HOEFT OOK NIET..

dik 1-10

..HET ENIGE WAT DE CLUB VAN U VERLANGT IS N FINANCIËLE INJECTIE

ACCOORD MAN, **ACCOORD!** ZEG MAAR HOEVEEL JE HEBBEN WIL..

AAN DE RAND VAN FLATSTAD, IN DE BUNGALOW VAN 'KOLONEL B.D. BUITENDIENST

DUS ALLES IS GOED AFGESPROKEN: **SIMONS SMAKELOOS** WORDT VOORZITTER VAN **D.T.T.**...

...EN MET **ZIJN** GELD GA **IK** D.T.T. INGRIJPEND VERANDEREN..

MORGEN KRIJG IK DUS EEN LIJST VAN SPELERS DIE IN AANMERKING KOMEN VOOR EEN **FULL-PROF** CONTRACT

NEEM 'R ZOVEEL ALS JE WIL KOLONEL, 'T KOST WAT 'T KOST, **MIJN** CLUB ZIT VOLGEND JAAR IN DE **ERE-DIVISIE!** **GELD SPEELT GEEN ROL!**

MOOI, DAN PAK IK NOG 'N BANAANTJE

dik 1-11

IK WIL **DTT** NIEUW LEVEN INBLAZEN.. **ALLES MOET VERANDEREN!** OOK DE SHIRTS BIJVOORBEELD..

WE MOETEN IETS ZEER **APARTS** VERZINNEN..

WEET JE WAT.. IK ZET M'N TUINKABOUTERONTWERPERS AAN 'T WERK... DIE ZIJN GEWÉLDIG ORIGINEEL!

IK HEB 'N NOG **BETER IDEE**.. GA 'S WEG, FLAPOOR..

DIT ZAL JOU ENIG STAAN APPIE

dik 1-12

BRAVO.. EN DAN VERANDEREN WE GELIJK DAT VEEL TE BRAVE **D**OOR **T**RAINEN **T**RIOMFEREN IN **DE TAAIE TIJGERS!**

DTT, NA EEN SLECHT BEGIN VAN DE COMPETITIE (3 NEDERLAGEN), NU TEGEN DE Bulderbaarse Boys

HEB JE 'T GEHOORD? D.T.T. HEET NIET LANGER Door Trainen Triomferen MAAR De Taaie Tijgers

EN DE OPSTELLING IS ÓÓK VERANDERD, MOET JE 'S EFFE KIJKE'..

Lange Jan-Met-De-Pet
Sjakie Strijkijzer
Bas Blokhoofd
De Schaver
De Knoest
Tinus Plotseling
Leen van Meerderveurt
Casa-nova
Tik-Tak-Theo
Appie Happie
Henri Buitenzorg

DAAR ZIJN ZE! AS JE ME NOU.. WAT HEBBE' ZE VOOR APEPAKKIES AN?

APE-PAKKIES? WEL NEE MAN.. 'T ZIJN TIJGERS.. JE ZOU 'R BANG VAN WORDE'...!

Eigenlijk wilde ik cabaratier worden...

Peter Nieuwendijk in gesprek met Frans de Boer (Efbé)

Hartje Amsterdam, driehoog boven in de Berenstraat, woont al 30 jaar de nog steeds als Limburger bekend staande Frans de Boer, cartoonist 'bij toeval'. Een onpeilbaar lange smalle bovenverdieping, praktisch en smaakvol ingericht (hier is duidelijk een ontwerper aan de slag geweest!). Bij binnenkomst, tref ik de breedlachende 12 maanden oude Jovka aan, die bedrijvig onder tafels en stoelen kruipt, voorwerpen verplaatst en even snel kirrend in mijn tas bijt. Vader Frans verwelkomt mij stralend van trots, af en toe zorgzaam naar zijn dochter blikkend. Mevrouw de Boer-Savova begint onmiddellijk koffie te zetten en ruimt de baby op.

Is er verschil in humor van een Amsterdammer en een Limburger?
Dat is er wél, de Limburger is over het algemeen oubollig, een Amsterdammer is sarcastischer. Voor een Maastrichtenaar was ik té sarcastisch. Je vindt die mengeling terug in mijn cartoons.

Waarom ben je in Amsterdam gaan wonen?
Tja... ik móest trouwen en nog wel met een niet-katholieke vrouw, dat kon in die tijd in het Zuiden absoluut niet. Ik werd van de Jan van Eijckacademie afgestuurd, ben uiteindelijk naar Amsterdam vertrokken. Mijn vrouw kwam daar vandaan en had er familie die mij aan een baantje op een lampekappenfabriek hielpen.

De stadsacademie van Maastricht heb je dus niet af kunnen maken?
Nee. Je moet bedenken het was 1953, van een sociale uitkering was nog geen sprake. Ik moest wel iets ondernemen. Nà de lampekappen, heb ik nog een tijdje op een Haarlems emaille-atelier gewerkt. In '56 ben ik zelf met een emailleerbedrijfje begonnen, in Weesp. Na één jaar was ik failliet. Uit nood ben ik toen bij Ketjen gaan werken, als bedieningsman.

En de cartoons? Wanneer is dat begonnen?
Mijn toenmalige echtgenote kreeg een opdrachtje doorgespeeld van een bevriende kunstschilder. Ze wist niet precies wat er mee te beginnen én ik vond het wel leuk, heb toen die opdracht uitgevoerd... Zo is het toevallig begonnen...

Had je ook onmiddellijk succes?
Men was tevreden... Als ik bij Ketjen in nachtdienst zat, had ik urenlang niets te doen, dan begon ik met schetsen, soms 4 of 5 in één nacht. Ik bracht die prenten dan

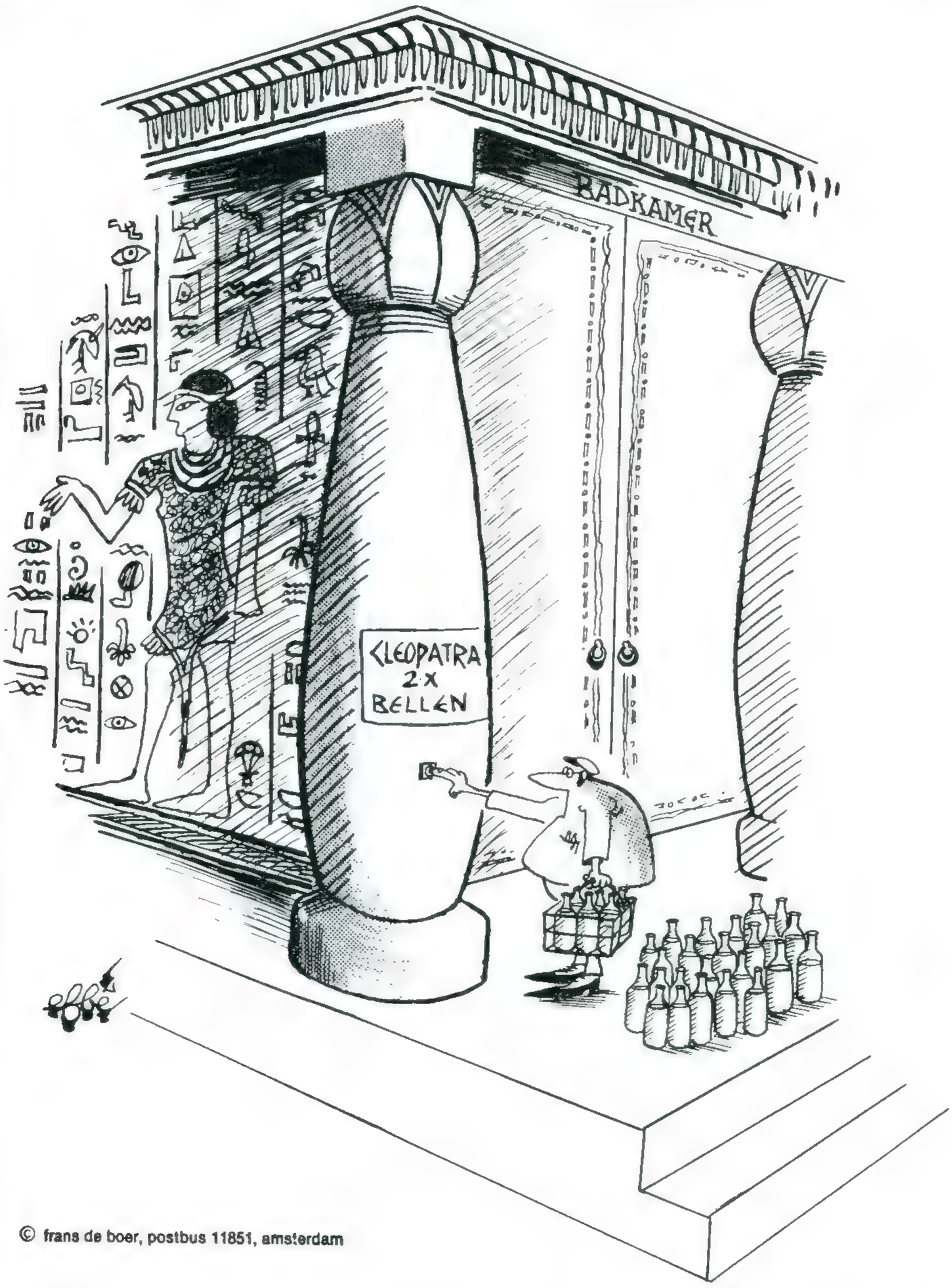

© frans de boer, postbus 11851, amsterdam

zelf naar de krant. Het Parool had een cartoonhoekje, af en toe publiceerden ze iets. Je kreeg dan *f* 25,—, dat was heel goed betaald in die tijd.
Na 'n jaar kreeg ik door dat er óók andere kranten waren. Op één dag verkocht ik plots aan de Linie en Vrij Nederland, later ook aan Tussen de Rails. Bovendien kreeg ik een aanbieding uit het Zuiden, van het roomse Sint Gerardusklokje. Dat bestaat nù nog steeds, onder de naam Gerardusklok. Eén keer per maand werk ik daar nu nog voor.

Waren dat allemaal 'religieuze' cartoons?
Nee hoor! Het was een blad van de Redemptoristen en die durfden wél. Het was mijn eerste belangrijke regelmatige klant. Ze kopen nu nog per jaar zo'n 30 cartoons, tot ver na mijn dood kunnen ze dus nog publiceren. Daarna volgde de Katholieke Illustratie met soms 1 à 2 pagina's cartoons. Ik stuurde ze op óf ging langs; steeds maar weer je zelf verkopen.

Wat was je eerste grote opdracht?
Dat was een C.A.O. door Akzo uitgegeven, voor het eerst geïllustreerd, met cartoons van mij. Ik heb nu veel bedrijfsorganen, de z.g. interne bladen, daardoor ben ik niet zo bekend bij het 'grote' publiek.
In '65 ben ik echt zelfstandig geworden. Ketjen zei: 'Probeer 't eens, als 't niet lukt, kun je altijd nog terugkomen'. Dat was niet nodig, gelukkig hoef ik de laatste jaren niet meer te leuren.

Is je opleiding van invloed op je cartoons?
Op de HBS wilde ik cabaretier worden, dat moesten ze ondertitelen want ik praatte veel te vlug. Toen ik 14 jaar was had ik een cabaretgroep, ik gaf urenlange voorstellingen met de gedachte dat ik heel leuk was. Eén voorstelling in het parochiehuis werd door de kerk verboden, mijn onderwerpen hadden vaak als mikpunt de religie, 'n soort voorloper van Fons Jansen?
Mijn eerste inkomen kreeg ik als kerkzanger op het Sint Servaaskoor, ik was voorzanger en ontving *f* 13,— per maand. De mis van Mozart was mijn favoriet! Toen kreeg ik stemproblemen, de ene week was ik nog sopraan, de volgende week alt en toen was het afgelopen.

Politieke cartoons, heb je die óók gemaakt?
Wel 'sociale' cartoons. Ik ben geen portrettekenaar, Den Uyl of Lubbers zal ik nooit tekenen. Politieke moppen zijn persoonlijk en gaan vaak ten koste van een persoon. Misschien is dat m'n katholieke achtergrond, té vriendelijk, hoewel ik heel scherp kan zijn. Dat indirecte is fijner, bijvoorbeeld d.m.v. een werkster, als die iets zegt komt 't leuker over en is het vaak even scherp!

Heeft 't hernieuwde vaderschap je werk beïnvloed?
Ik herinner me wel, dat ik veel prenten maakte over zwangerschap en gynecologen. Dat nodigt wel uit.
Humorist zijn is een heel serieus vak. Je kunt 't er niet zo maar even bij doen, het eist een straffe discipline.
Om 6 uur 's morgens sta ik op en werk tot 9 uur, ontbijt en doe mijn correspondentie, leeg mijn postbus en werk door tot 2 uur, soms langer. Een soort tropenrooster. 's Zomers sta ik een uur eerder op. In het weekend houd ik me niet aan dat schema. Door de week heb ik ook liever géén bezoek.

Wat is volgens jou de essentie van een cartoon?
Er is verschil tussen een illustratie en een cartoon, het accent ligt op de clou. 'n Enkele keer gebruik ik 'n tekstje, maar meer als spel met afbeelding en tekst... een mop is anders, dat is geen cartoon.

Heb je voorkeur voor een bepaald onderwerp?
Nee, ze zeggen wel dat ik heel veel verpleegsters maak, maar dat komt door de opdrachten. Gezondheidszorg voor Ameri-

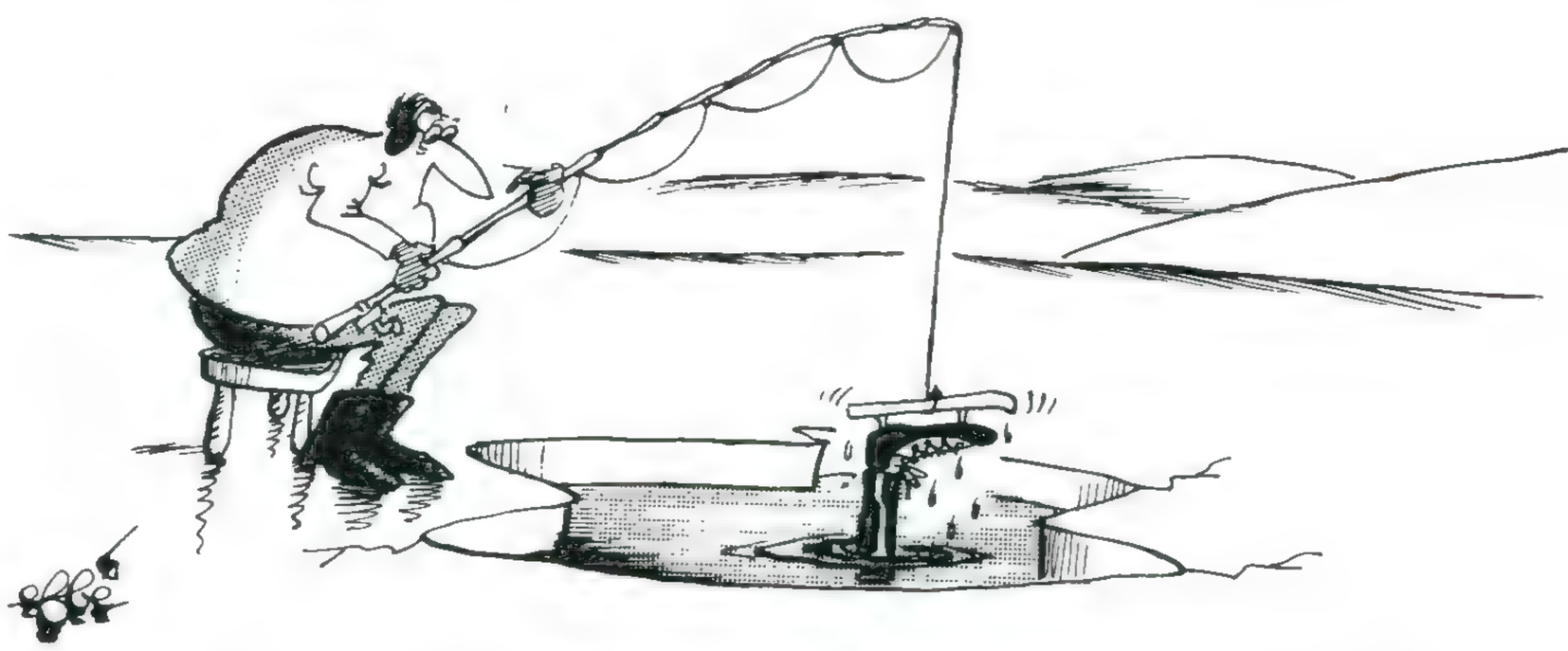

ka, Frankrijk en Duitsland.

Krijg je wel eens kritiek op je werk?
Er heeft eens een vrouw gebeld met de vraag 'waarom ik die vrouwtjes toch altijd zò dik en lelijk maak'. Toen ze hier kwam zakte ze door mijn nieuwe stoel, ze was zeker 200 kilo. Een enkele keer schrijven ze ingezonden brieven, meestal als het over religie gaat.

Hoe ervaar je dat?
Ik lach me rot! Verder krijg ik nooit rechtstreeks kritiek, óók niet of het goed is... je houdt je klanten... óf financieel gaat 't minder en houden ze er mee op. Voor de Tijd-Maasbode maakte ik vroeger elke dag een wervingsbon en illustraties bij artikelen. Toen het een weekblad werd, is dat opgehouden. Ze hebben nu Arend van Dam en Jos Collignon. Ik doe nog wel de sportpagina voor N.R.C. Handelsblad.

Ben je tevreden over het werk dat je nu maakt?
Nee, ik schaam me rot over werk van een jaar geleden! Bij opdrachten heb je, had ik maar méér tijd, hoewel ik altijd op 't laatste moment inlever. 't Is net dammen of schaken, 'n opluchting als je er uit komt.

Welk materiaal gebruik je?
Een pen, de dunste die er is. Op die manier bepaal ik de lijn zelf, een viltstift is sneller dan ik denk. Sinds kort permiteer ik mij de luxe van Schoellerpapier à *f* 3,30 per velletje.

Hoe ontstaat een cartoon?
Een cartoonist is net een cabaretier. Je loopt met een gedachte rond, je prent je in, je ziet het op straat, ik ben een intensieve observeerder. Woody Allen, van Kooten en de Bie, Chaplin en Stan Laurel dat vind ik het einde, humor die tijdloos is, dat kun je over 100 jaar nog zien. Zoiets probeer ik te maken.

Welke cartoonisten voldoen aan die eisen?
Dat weet ik niet. Ronald Searle vind ik heel goed en Yrrah, Jaap Vegter. Bosc dat vond ik ook een hele grote.

Hoe selecteer je jouw cartoons?
Dat doen de kranten zélf en mijn vrouw. Tijdens een expositie in Bulgarije kreeg ik haar als tolk toegewezen. Ik heb 'r uitgenodigd naar Nederland, 'n paar keer daar op vakantie en óók daar getrouwd. Toen terug naar Amsterdam. Het bevalt Pepa hier goed, ze spreekt vloeiend Russisch en Engels. Ze is nu bezig aan een cursus Nederlands. Meestal maakt zij de selectie, zelf kom ik vaak niet uit.

Je hebt ontzettend veel werk... bent al 25 jaar bezig... toch zijn er maar 2 boekjes van je uitgekomen!
'Daar lach je dan' in '63, dat is gelukkig niet meer te krijgen en onlangs in 1982 'Boerlesk' bij Luzifer Edition in Duitsland. Dat laatste is in Nederland nauwelijks verkrijgbaar.
Bij onze oosterburen heb ik vaste voet onder de grond. Rosenheimer Verlag geeft véél cartoonboeken uit, vaak thema's; over jacht, bergbeklimmen, computers, gezondheid. 'n Tiental cartoonisten verlenen daarbij hun medewerking, bij de meeste uitgaven was ik present. Die cartoonboeken hebben in Duitsland enorm veel succes, de tv besteed er aandacht aan, grafische humor! Wanneer 'Lachen mag...' van W&L in Duitsland uitgegeven was, was 't een *bestseller* geweest.
Tussendoor heb ik veel éénmanstentoonstellingen en groepstentoonstellingen gehad; Uithoorn, Bergen op Zoom, Antwerpen, Maastricht, Bulgarije, Zeist enz. Omdat ik tijdloze, niet-politieke cartoons maak, kent het grote publiek mij slecht.
Eén keer per jaar maak ik een hele carnavalskrant voor de Limburger in Maastricht, ik trek me daar dan een weekje terug en ga aan de slag. Ondanks dat ik al ruim 30 jaar in Amsterdam woon, blijf ik voor de meesten nog steeds die Limburger met de zachte g.

Doonesbury

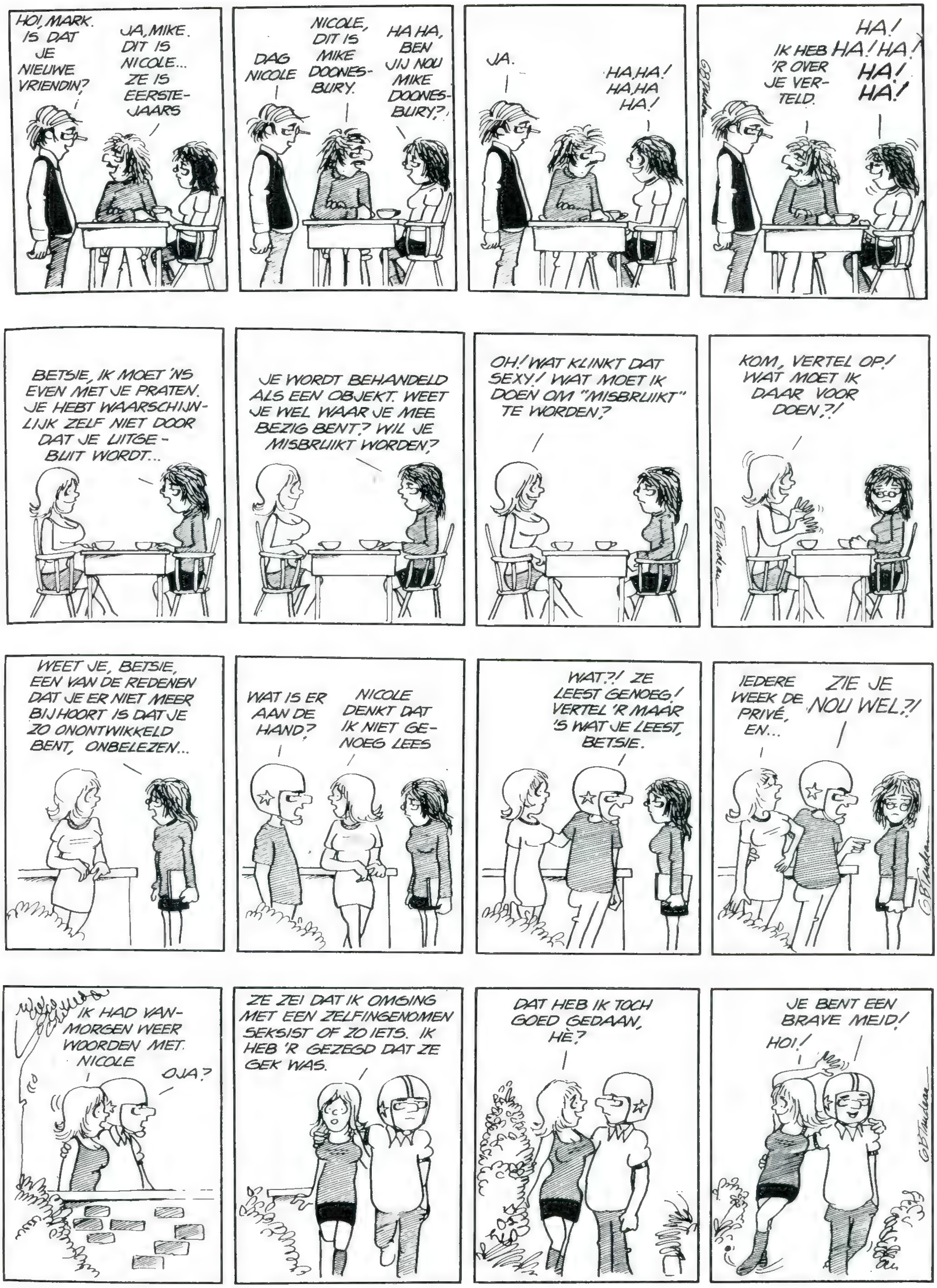
HOI, MARK. IS DAT JE NIEUWE VRIENDIN?
JA, MIKE. DIT IS NICOLE... ZE IS EERSTE-JAARS
DAG NICOLE
NICOLE, DIT IS MIKE DOONES-BURY.
HA HA, BEN JIJ NOU MIKE DOONES-BURY?
JA.
HA,HA! HA,HA HA!
IK HEB 'R OVER JE VER-TELD.
HA! HA! HA! HA! HA!
BETSIE, IK MOET 'NS EVEN MET JE PRATEN. JE HEBT WAARSCHIJN-LIJK ZELF NIET DOOR DAT JE UITGE-BUIT WORDT...
JE WORDT BEHANDELD ALS EEN OBJEKT. WEET JE WEL WAAR JE MEE BEZIG BENT? WIL JE MISBRUIKT WORDEN?
OH! WAT KLINKT DAT SEXY! WAT MOET IK DOEN OM "MISBRUIKT" TE WORDEN?
KOM, VERTEL OP! WAT MOET IK DAAR VOOR DOEN,?!
WEET JE, BETSIE, EEN VAN DE REDENEN DAT JE ER NIET MEER BIJHOORT IS DAT JE ZO ONONTWIKKELD BENT, ONBELEZEN...
WAT IS ER AAN DE HAND?
NICOLE DENKT DAT IK NIET GE-NOEG LEES
WAT?! ZE LEEST GENOEG! VERTEL 'R MAAR 'S WAT JE LEEST, BETSIE.
IEDERE WEEK DE PRIVÉ, EN...
ZIE JE NOU WEL?!
IK HAD VAN-MORGEN WEER WOORDEN MET NICOLE
OJA?
ZE ZEI DAT IK OMGING MET EEN ZELFINGENOMEN SEKSIST OF ZO IETS. IK HEB 'R GEZEGD DAT ZE GEK WAS.
DAT HEB IK TOCH GOED GEDAAN, HÈ?
JE BENT EEN BRAVE MEID!
HOI!

BOEKEN IN HET KORT

Corto Maltese: *Fabel van Venetië* (Hugo Pratt). Uitg. Casterman, prijs *f* 19,90.

We vinden Corto terug in Venetië, een van de mooiste steden van Europa en geboorteplaats van Hugo Pratt. In een nachtelijk Venetië ontmoet onze zeeman, op zoek naar een eeuwenoude schat, talrijke fascinerende personages. Het eerste deel van het boek is het beste, daarna verloopt het verhaal steeds trager, maar de kombinatie met de efficiënte, sierlijke tekenstijl, die soepeler is geworden dan in het voorafgaande *Corto Maltese in Siberië,* is *Fabel van Venetië* een nieuw hoogtepunt in het Corto Maltese-oeuvre van Pratt.
Onbegrijpelijk is echter dat Casterman dit boek niet in eenzelfde uitgave als *Siberië* op de markt brengt; de kleuren van de oorspronkelijke Italiaanse uitgave (*Sirat al Bunduqiyyah,* 1979) zijn werkelijk prachtig, nog mooier dan die van *Siberië,* en de druk van het Franse album (*Fable de Venise,* 1980) was beroerd, want alle fijngetekende achtergronden vielen daar weg.

(MS)

Oom Dagobert 23: *Het eiland der verstening.* Uitgeverij Oberon, prijs: *f* 6,55.

Dagobert 23 bevat twee lange verhalen uit de *Uncle Scrooge-comics,* waarvan alleen het eerste in de Nederlandse Donald Duck is verschenen. Dat eerste verhaal, *Het eiland der verstening,* dateert uit de glorietijd van Carl Barks, en is dan ook, zowel wat verhaal als tekeningen betreft, heel wat beter dan het tweede, *Het huis der gruwelen,* dat uit Barks' nadagen afkomstig is. *Het eiland der verstening* is een juweeltje van een Duckverhaal.
Wie zouden deze Barks-albums eigenlijk kopen? Zijn het degenen die vroeger intens genoten hebben van de boeiende Duckwereld, zo anders dan de onze en toch zo herkenbaar dat inleven niet moeilijk was? Of slaan deze oude Barksen nog steeds aan bij een jong publiek? Want dàt deze albums aanslaan bij een groot publiek wordt duidelijk bewezen door hun hoge verschijningsfrekwentie en door het feit dat Oberon veel albumreeksen heeft afgestoten, maar de Ducks onverminderd handhaaft. Misschien stimuleren ouders die nu goede dertigers zijn hun kinderen om zich Barks-albums aan te schaffen en doen zij hun die albums op verjaardagen en dergelijke festiviteiten kado, vooral om zelf die sappige oude verhalen nog eens te kunnen lezen. Een lezerspubliek dat uit twee generaties, en misschien zelfs drie bestaat, zou het grote succes van deze albums kunnen verklaren.
En dat succes is volkomen terecht, want het grootste deel van het Barks-oeuvre loopt over van een levendigheid die de Duck-strip heeft gemaakt tot het monument dat het nog altijd is. De reklame-slogan van Oberon, 'jullie *onverwoestbare* eend', is bepaald niet volledig uit de lucht gegrepen.

(RvE)

Guus 5, *De ballade van de klaters,* onder redaktie van Olivier Pelazza, Yvan Delporte, Bernard Silvy en Yann & Conrad. Uitgeverij Yendor, prijs: *f* 12,50.

De ballade van de klaters is een zeer apart Guus(t)-album. Niet alleen omdat het pretendeert nummer vijf te zijn, u weet wel, het mysterieuze spookalbum (hoewel de verklaring van dat mysterie natuurlijk uiterst simpel is en de toestand naar mijn idee nogal opgeklopt wordt), maar ook omdat een keur van tekenaars in dit album iets met de Guustfiguur van Franquin doet. Wàt ze er mee doen, loopt nogal uiteen. Sommige tekenaars maken een 'gewone' Guustgag, anderen tekenen een gag waarin Guust nogal wat verder gaat dan Franquin hem gewoonlijk toestaat, weer andere draaien de rollen om en laten Guust direkteur zijn of geven hem een tegengesteld, juist buitengewoon nijver, karakter. De een werpt zich op de jeugd van Guust, de ander op zijn oude dag, en enkele tekenaars nemen de stripfanatici, via album 5, stevig op de hak. Maar de aardigste grap is er een waar Guust zelf helemaal niet in voorkomt en waarin op zeer originele en onverwachte wijze een hele pagina *Kuifje* is gebruikt.
De kwaliteit is sterk wisselend: van nauwelijks te begrijpen of zeer melige grapjes tot heel aardige humor. Er zit nauwelijks eenheid in het boek, omdat de tekenaars kennelijk volledig de vrije hand hebben gekregen. *Guus 5* is geen doorslaggevend succes, maar toch is het leuk om eens te zien wat veertig tekenaars doen met de beroemde figuur van grootmeester Franquin.

(RvE)

Jidéhem: *De Vuurogen* en *De droom van Azinsky* (Ginger deel 1 en 2). Sittard/Brussel (Dupuis) 1984. Prijs per deel *f* 6,55.

Een nieuwe detectivestrip met science fiction-trekjes, knap getekend in een klassieke, semi-realistische stijl te vergelijken met die van Tillieux. Hoofdpersonen zijn de detective Ginger en zijn helpster Vera, die echter een ondergeschikte rol heeft. De twee albums vormen één geheel, waarin Ginger en Vera bij toeval in aanraking komen met een soort waanzinnige geleerde die de mensheid tot pacifisme wil bekeren door technische ingrepen in hun hersenen. Een soort tegenhanger dus van de zovele kwaadwillende stripprofessoren. Hij wordt dan ook door Ginger uiteindelijk terzijde gestaan, maar voor het overige is deze strip, hoe knap getekend en goed verzorgd ook, weinig origineel. Haast alle attributen en aktiemomenten zijn eerder vertoond in soortgelijke strips en TV-series.

(Brok)

Francois Bourgeon, *Le sortilege du bois des brumes* (De betovering van het nevelwoud). Uitg. Casterman, verschijnt sept. '84.

Francois Bourgeon heeft zijn kleurentechniek behoorlijk onder de knie, wat niet alleen voor mooie, maar ook voor heel precieze plaatjes zorgt. Zijn zorg voor dokumentatie geeft een authentieke 'setting' aan het verhaal: kleding, gebouwen, wapens en schepen benaderen zo nauwkeurig mogelijk de historische werkelijkheid.
In zo'n 'realistisch' getekende plaatjes komt het geweld natuurlijk extra hard aan. In *De kinderen van de wind* komen gruwelijke scenes voor die je niet gemakkelijk meer vergeet, zoals die scene in het eerste deel waar een tijdens een zeegevecht losgeslagen kanon een meisje verplettert. Bourgeon kan heel duidelijk de minder aangename aspekten van een stuk historie naar voren brengen, die in geschiedenisboekjes altijd verzwegen worden. Ik wacht me er overigens wel voor zijn verhalen in alle aspekten waarheidsgetrouwer te noemen, want die zelfbewuste, 20e eeuws geëmancipeerde, neukgrage meisjes, die Bourgeon altijd met zo veel mogelijk borst en bil in beeld ten tonele voert komen me heel ongeloofwaardig over.
In *De betovering van het nevelwoud* zijn alle personages weer stereotype Bourgeon-personages: weer zo'n jongetje, weer zo'n meisje, weer is het meisje de meest intelligente partij, maar ook is ze weer het lustobjekt van de lezer. Daar valt nog overheen te komen (ik heb in ieder geval nog niet veel kritiek gehoord op dit aspekt van zijn werk), maar het *geweld* krijg je hier in zo'n hoeveelheden over je uitgegooid, met een dergelijke overmaat aan weerzinwekkende details, dat het wel lijkt alsof het Bourgeon om dat geweld te doen is. En dat is jammer van die tweede helft van dit Middeleeuwse verhaal, waarin op zo'n prachtige manier het legendarische dwergenvolk tot leven wordt gebracht.

(Mat)

Tardi: *Images D'Epinal: Le trou d'obus.* Uitg. Imagerie d'Epinal, prijs f45,—.

Als Tardi een pamflet had willen maken tegen de oorlog, als hij een *verhaal* had willen schrijven om te laten zien hoe gruwelijk en mensonterend oorlog eigenlijk is, dan had hij zijn pagina's op krantepapier laten drukken en in een zo groot mogelijk oplage laten verspreiden.
Nu zegt zijn uitgever: Tardi maakt mooi *plaatjes;* die zullen we dan eens mooi uitgeven. Groot formaat, geel papier, zachte kleuren, in een gebonden boek met harde kaft en linnen rug; mooier kan het niet. Je kunt elke bladzijde zelfs uitknippen en, ingelijst, aan de muur hangen. Alleen het lijstje moet je nog zelf kopen; de lijn waarlangs je moet knippen is in het boek al aangegeven.
En Tardi vindt ook dat we zijn verhaaltjes niet te serieus moeten nemen; *het zijn maar strips.* Kijk maar: je kunt de modder en de prikkeldraadversperringen en de stervende soldaatjes uitknippen; de bouwplaten voor een gratis schouwtoneeltje worden bijgeleverd!

(Mat)

NIEUWS

NIEUWSREDAKTIE:
DONALD STROOMBERG

ALGEMEEN

GIL JOURDAN

détective privé

Agence Gil Jourdan, Paris

Tintin

REPORTER

Le Petit Vingtième, Bruxelles

VISITEKAARTJES
De twee hier afgebeelde visitekaartjes troffen we aan in Angoullème. Lezers die zich van deze kaartjes wensen te bedienen kunnen zich in verbinding stellen met Paul Lamontellerie, Le Bourrot, 33670 Créon (tel.: 56-230162). (HB)

Uit de NRC van 10-4-1984

Namaak van Suske en Wiske verboden

Door onze kunstredactie

DEN HAAG, 18 april — Met het verkopen van de namaak Suske en Wiskeverhalen De Keizerkraker en de Glunderende Gluurder wordt inbreuk gemaakt op het auteursrecht. De Hoge Raad der Nederlanden heeft dat bevestigd door het cassatieberoep te verwerpen in het kort geding tegen een Amsterdamse stripwinkelier. De uitspraak is gebaseerd op de vaststelling door het Hof in Amsterdam dat de nabootsing van de stripfiguren veel verder gaat dan voor herkenbaarheid in een parodie nodig is. Eerder had de President van de rechtbank alleen een verbod uitgesproken voor de omslagen van de namaak Suskes en Wiskes die door grote gelijkenis verwarring konden wekken en een inbreuk vormden op het auteursrecht op de lay-out. De anonieme producenten vervingen daarna de omslagen en de stripverhalen bleven in roulatie. Het Hof vernietigde het vonnis van de President, behalve wat betreft de omslagen, en verbood de verkoop van deze stripverhalen. Voor elke gehele of gedeeltelijke overtreding van dit verbod is een dwangsom gesteld van duizend gulden.

JOOST SWARTE
Verschenen is een overzicht van werk van Joost Swarte, wat voornamelijk in de jaren 1982 tot en met 1984 is uitgebracht. Op 2 bladzijden A-4 formaat in zwart/wit wordt een opsomming gegeven van zijn boeken, covers van tijdschriften, illustraties, portfolio's, kaarten, zeefdrukken, etc., samengesteld door Herman de Sutter m.m.v. Richard Kuiters en Mat Schifferstein, en in een vormgeving van Frans Wentholt. Deze index is te bestellen door overmaking van *f* 1,— op giro 5276546 t.n.v. 'Stripz' te Nijmegen. In voorbereiding is een index van Ever Meulen.

DE WAARHEID
Bij deze Amsterdamse-krant zijn een tweetal promotie-uitgaven verschenen i.s.m. Van Wulfte. De eerste is een 'Han en Hanneke' deeltje, titel 'De Karavaan' door Wim Stevenhagen. Een kleine pocket van 28 bladzijden in zwart/wit. De tweede is een 'kwartet-poster', samengesteld door Hein de Kort en in zwart/wit uitgevoerd. Dus verzamelaars 'op jacht!', misschien dat 'De Waarheid' u kan helpen, probeer 020-262565.

DONALD DUCK
In april j.l. verscheen een herdruk van de allereerste Nederlandse 'Donald Duck', uitgevoerd in half kleur en zwart/wit. Op de binnenzijde van de omslag een toelichting op het ontstaan van de Nederlandse Duck, totaal 28 bladzijden. De herdruk van nummer twee verschijnt in juni. Prijs: toendertijd: 20 cent, nu voor de herdruk 295 cent!!

LEX LUXAFLEX
Begin juni verschijnt het debuutalbum *Lex Luxaflex contra Jooke Rino* door Antoon Goes (tek.) en Hans Oosterhof (scen.) bij uitgeverij Langeveld en de Rooy (Den Burg). Het is parodie op het toeristeneiland Texel en zijn bewoners in kleur voor de prijs van *f* 6,95. Wellicht ook nuttig om te lezen voor u uw vakantie reserveert. (HB)

DEBUUT
Binnenkort verschijnt er een nieuw amateurstripblad met de titel 'Debuut'. Het zal kwaliteitsstrips en cartoons gaan bevatten van 'bekwame' amateurtekenaars, tevens interviews met bekende tekenaars, recensies en andere wetenswaardigheden voor de stripliefhebber. Tevens is de redaktie nog op zoek naar tekentalent, dus dames en heren tekenaars – insturen uw werk!

(advertentie)

ALBUMS VAN YENDOR

ALEXIS	Eenzame fantasieën
ALEXIS/GOTLIB	Tot aan je strot in het genot
BINET	Alledaagse verhalen
BINET	Het Internaat
BINET	Kador deel 1
BINET	Kador deel 2
BINET	Fam. Suikerbuik 1 Liefdesroman
BOUCQ	De lessen van professor Boeremans
CABANES	Dwaze vertellingen
DIVERSE AUTEURS	Guus Klater deel 5
EDIKA	Homo-Sapiens Krankjorumus
EDIKA	Leipus Absurdus
FRANQUIN	Zwartkijken
GIBRAT/BERROYER	Goudard
GOOSSENS	De Messias is wedergekeerd
GOTLIB	Hamster Joviaal en zijn welpen
GOTLIB	Koos Voos
GOTLIB	Lobbes 5 Doet alles en iedereen na...
GOTLIB	Lobbes 6 De held met de lieve glimlach
GOTLIB	Rhaa Lovely deel 1
GOTLIB	Rhaa Lovely deel 2
GOTLIB	Rhaa Lovely deel 3
GOTLIB	Rha-gnagna deel 1
GOTLIB	Rha-gnagna deel 2
ROCHETTE/VEYRON	Eduard het Zwijn deel 1
VEYRON	Barend Terzijde 2 Laag bij de grond
VEYRON	Barend Terzijde 3 Staatsvijand no. 1 ex-aequo

Deze albums zijn te koop voor *f* 12,50 in elke goede boekhandel. Zoniet dan kunt u deze ook bestellen via giro 4473889 van uitgeverij Yendor te Rotterdam.

Amateurstripblad

DEBUUT

Debuut zal ieder kwartaal gaan verschijnen in offset-druk, met een minimaal aantal pagina's van 24, voor de prijs van *f* 20,— voor 4 nummers, storten op bankrek. nr. 34.36.75.196 (postgironr. van de bank: 14.82.32), t.n.v. R. Meijers + K. Jeremiasse/Rabobank Midden-Westland te Naaldwijk. Inlichtingen: Ruud en Koos, Molenlaan 14 te 2675 CD Honselersdijk (voor antwoord graag 2 postzegels van 70 cent bijsluiten!).

WIM STEVENHAGEN

... is principieel dienstweigeraar, ook voor vervangende dienst. Om deze redenen werd hij veroordeeld tot 18 maanden gevangenisstraf. Patty Klein en Willy Lohmann trokken zich dit erg aan en hebben een steunkomitee opgericht. Zij stelden een album samen met bijdragen van kollega-striptekenaars, bedoeld als morele opkikker voor Wim. Momenteel verkrijgbaar bij uw stripspecialist.

BD '84 - INTERNATIONALES COMICFESTIVAL

Van 15 tot 17 juni vind er een stripfestival plaats in Zwitserland in het plaatsje Sierre. De volgende tekenaars zullen aanwezig zijn: Peyo, Roba, Tito, Poussin, Bilal, Pratt, Hermann, Manara, Ab'Aigre, Schultheiss, Dany, Bozzoli, Bourgeon, Tibet en Morris.

BOMMEL

Stripwinkel Bommel te Amersfoort is verhuisd, namelijk naar het centrum: Arnhemsestraat 6 (033-635575). Bommel is geopend op maandag van 13.00-18.00 uur, dinsdag/woensdag/vrijdag van 9.00-18.00 uur, donderdag van 9.00-21.00 uur en op zaterdag van 9.00-17.00 uur.

YECH

Dit is de naam van het nieuwe stripblad van uitgeverij Jumbo-Offset, met een tweemaandelijkse frequentie zal het werk bevatten van jonge tekenaars (o.a. Willem Ritstier). Het eerste nummer ligt, wanneer u dit leest, reeds in de winkel.

DE GOEROE

Deze strip van Peter Abel – reeds eerder verschenen in het weekblad Kuifje – zal dit jaar in album verschijnen bij uitgeverij Panda. De prijs en uitvoering van het album is op dit moment nog niet bekend.

SUPERMAN EN BATMAN

Deze Amerikaanse Superhelden verschijnen weer in het Nederlands! Baldakijn lanceert deze helden deze maanden opnieuw in een maandelijkse uitgave voor *f* 1,95 per stuk, voorafgegaan door een 'introduktie-special' met de titel 'Superman en Batman: Hoe het Begon' – een gekartonneerde uitgave voor *f* 3,95.

DE KINDEREN VAN DE WIND

Het vijfde deel uit deze reeks door Bourgeon is in mei j.l. in Frankrijk verschenen, in een rekord-oplage van 300.000 exemplaren. In september verschijnt de Nederlandse editie, dus nog even wachten Nederland en België!

KUIFJE-VERZAMELING

Kuifje-weekblad verzamelaars opgelet! De Kuifje-Verzameling – bundeling van een aantal nummers van het weekblad – zal ophouden te bestaan. Albracht (te Montfoort) die Kuifje in Nederland tot eind 1983 uitgaf, zal deze nummers nog bundelen in de verzamelbanden. Totaal zullen er zeker nog zo'n zes banden verschijnen voor *f* 12,90 per stuk. Ingaande 1984 wordt Kuifje uitgegeven door 'Lombard Uitgaven Nederland', deze laatste heeft niet de bedoeling om Kuifje te bundelen, dus wenst u Kuifje te blijven lezen, dan is de enigste mogelijkheid hiervoor om losse-nummers aan te schaffen, of een abonnement te nemen. Inlichtingen hiervoor: Postbus 77 te 5126 ZH Gilze (tel. 01615-5920).

STRIP-TOP-TIEN

De tien 'beste' albums in het 1e kwartaal van dit jaar – samengesteld uit de wekelijks verschenen Strip-Top-Tien – zijn als volgt: 1 = Blueberry deel 24 – 'De Laatste Kaart' (Novedi); 2 = Michel Vaillant deel 43 – 'Rendez-vous in Macao' (Graton); 3 = De Familie Doorzon deel 5 – 'Emile's Relatieboot' (Espee); 4 = Durango deel 4 – 'Amos' (Archers); 5 = Natasja deel 10 – 'Een Afgelegen Eiland' (Dupuis); 6 = Johnny Paraguay deel 1 – 'In de Klauwen van Baron Samedi' (Archers); 7 = Clifton deel 8 – 'Week-end om te Doden' (Lombard); 8 = Trigië deel 29 – 'De Maan Gallas' (Oberon); 9 = Lucky Luke deel 23 – 'Fingers' (Oberon) + Knudde-album deel 11 – 'Knudde wat de Klok slaat' (Vrijbuiter); 10 = Olivier Blunder deel 27 – 'Had je Gedroomd' (Oberon). De Strip-Top-Tien wordt wekelijks samengesteld door de redaktie van het TV-programma 'Wordt Vervolgd' in samenwerking met de vakhandel.

OMBROSIUS

Amsterdam is een nieuwe 'Stripboekenwinkel' rijker! Ombrosius – bekend van de Molukkenstraat en Oostenburgergracht – heeft een nieuwe zaak geopend in de Zeilstraat, op nummer 25 kunt u terecht voor al uw strips, dag- en weekbladen...

VAKBLADEN

DE ZAAK ZONNEBLOEM (NEDERLAND)

Nummer 2 (febr./maart 1984) start met de 'uitslovers' (boeken die onaangekondigd zijn uitgekomen), en een afdruk van een pagina van Willy Lohmann's 'Liselore', welke in het tweede deel zou komen. 'Zou komen' dus, want deze plaat is hertekend voor het album, verder de rubriek 'verwacht' met daarin opgenomen 'vergeten' (albums die nog niet zijn verschenen), 'dwarsliggers' (te verschijnen albums, doch wanneer is onbekend), en de te verschijnen albums in de weken 5 tot en met 13.
Nummer 3 (april/mei 1984) start met 'stripflitsen' en drie korte stukjes over Farao, Elfquest en Arman & Ilva. Verder de vaste rubrieken, zoals: 'verwacht', 'vergeten' en 'dwarsliggers' waarin opgenomen de albums die in de weken 14 tot en met 22 verschijnen. Prijs: *f* 1,50 per nummer; abonnement *f* 9,— per jaar voor 6 nummers (giro: 2758629). Inlichtingen: Postbus 14748 te 1000 NA Amsterdam. D.Z.Z. is een krant (formaat 44 × 29,5 cm) in zwart/wit, elk nummer telt 4 pagina's.

COMIC FORUM (OOSTENRIJK)

Nummer 23 (maart 1984) heeft als hoofdthema 'Superman', een artikel van 7 pagina's over de Superman-comics en de Superman-film en 'Donald Duck' die dit jaar zijn 50e verjaardag viert. Tardi komt ook ruim aan bod in dit nummer, een artikel van 13 pagina's door Martin Frenzel, en twee strips: 'Pacific Rose' 4 pagina's in kleur, en 2 pagina's in zwart/wit waarin hij Kuifje parodieert. Verder in dit nummer de vaste rubrieken zoals: post, rezensionen, neu und aktuell, euro-news, szene international, fan-forum, deutsche zeichner (o.a. Michael Hau, Birger Thorin Grave, Horst Grimm en Ronald Putzker) en de strips 'Die Comic Welle' door Bender en Schroeder en 'Titelhelden' door Scheuer. 80 pagina's (waarvan 8 in kleur plus omslag) telt dit nummer. Prijs: öS 48.— (ongeveer *f* 7,50). Inlichtingen: Postfach 125, A-1013 Wien.

AMAZING HEROES (U.S.A.)

Maar liefst vier nummers ditmaal! Nummer 37 (15 dec. '83) bevat een interview met Dave Stevens, de maker van 'Rocketeer' en 'The Man called Nova' – het eerste deel met een terugblik op Marvel's vergeten held, plus de vaste rubrieken zoals: editorial, newsflashes, coming comics, skyborne, comics in review,

(Advertentie)

STRIPWINKEL
OMBROSIUS

Nu ook INBINDMAPPEN voor stripbladen zoals Kuifje, Eppo, Donald Duck, Robbedoes, Tina, etc Bij ons slechts f 8,95 per map excl portokosten
Te bestellen door het verschuldigde bedrag over te maken op postgirorekening nr 1791745 t n v stripwinkel Ombrosius te Amsterdam

gespecialiseerd in:
* stripweekbladen
* ned. en amerik. comics
* antiquariaat
* videofilms

Molukkenstraat 86 Amsterdam
Tel 020-945969
Oostenburgergracht 69 Amsterdam
Tel 020-224680

copyright by Marvel Comics Group a division of Cadence Industries Corporation represented by Wavery Productions the Haque All rights reserved

amazing readers en potpourri, en tenslotte de strip 'Star Wars' met de start van een nieuw avontuur: 'Mission of Doom' door Goodwin en Williamson.
Nummer 38 (1 jan. '84) heeft als 'onderwerp 'Elfquest'; in 'A Widening of the Quest' vertellen Richard en Wendi Pini over het ontstaan van deze populaire strip, 'A Man called Nova', het tweede en laatste artikel over deze held. Tenslotte ronden de vaste rubrieken en de strip 'Stars Wars' dit nummer af.
Nummer 39 is een '1984 Preview Issue' nummer. Op 148 bladzijden wordt vermeld welke comic-series in 1984 verschijnen en gaan verschijnen op de Amerikaanse-markt. Alfabetische gerangschikt treft u de betreffende serie aan, met vermelding van uitgever, tekenaar(s), uitvoering en prijs en de verschijnings-frequentie. Bij de meeste onderwerpen is een illustratie afgedrukt. Door de omvang van dit nummer, betaald u hiervoor 3,50 dollar (ongeveer *f* 14,90), maar dit is zeker de moeite waard voor iedere comic-fan! Nummer 40 (1 febr. 1984) bevat een artikel over de nieuwe avonturen-comic 'The Sun Runners', gecreeerd door Roger McKenzie en Pat Broderick onder de titel 'Running for the Sun' en 'Iron Man Recycled' – een artikel over deze 'oude' Marvel-superheld. Verder de vaste rubrieken en de strip 'Star Wars'. Elk nummer van 'Amazing Heroes' telt 68 pagina's (formaat 17 × 26 cm) in zwart/wit inclusief kleuromslag, en kost 1,95 dollar per nummer (ongeveer *f* 9,90). Inlichtingen: Redbeard Inc., 196 West Haviland Lane, Stamford CT 06903, U.S.A.

STRIPBLADEN

STRIPGOED (NEDERLAND)
'Oom Dagobert en de Geld-Ark' is het verhaal waarmee het 14e nummer van dit blad start, op 26 bladzijden beleeft Oom Dagobert Duck dit verhaal, gevolgd door 'Een dubbeltje kan raar rollen', welke 6 bladzijden telt. Tesamen 32 bladzijden voor de helft in kleur plus kleurenomslag. Prijs: *f* 1,95. Inlichtingen: Oberon, Postbus 6003, 2001 HA Haarlem.

MAD (NEDERLAND)
36 bladzijden in zwart/wit telt nummer 'honderdzestig' (april 1984). De ergste onderwerpen uit dit nummer zijn: 'Staying Awake' door Jack Davis – een parodie op de John Travolta film Staying Alive –, 'De Wens is de Vader...' waarin smerige vreters, smakkende tantes en park-versierders aan bod komen en 'Sprekende Voorwerpen' waarin artikelen met ingebouwd geluid behandeld. Verder in dit nummer: 'Word je een goede Sportman?', 'De Leuke kant van...', 'Don Martin', 'Spy vs Spy', 'Nuttige tips om te breken met je meisje', 'Wat is 'n Complex', 'Alfred Neuman', 'Wat ouders denken... en wat kinderen denken' en 'Mad's Hersenklutser'. Op de omslag Alfred Neuman als Willem van Oranje in kleur. Prijs voor dit alles: *f* 2,95. Inlichtingen: Postbus 77, 5126 ZH Gilze (tel.: 01615-5920).

WORDT VERVOLGD (NEDERLAND)
Nummer 40 (april 1984) start met het 6e hoofdstuk van 'Eva' door Comes, gevolgd door 'Schokken' een compleet verhaal van Paul Teng, het 3e hoofdstuk van 'Pol Pot' door Kamiel Vanhole en Dirk Geets. De kleur in dit nummer wordt gebracht door Daniel Torres met het SF-verhaal 'Tritón', gevolgd door Boucq's 'Het Raadsel van de Man met het IJzeren Masker'. Het 4e hoofdstuk van 'De Koorts van Urbicande' door Schuiten en Peeters en 'Moord op Bestelling' door Violeff besluiten dit nummer. Dit nummer telt 68 pagina's (waarvan 15 in kleur plus kleurenomslag), en is verkrijgbaar voor *f* 6,50. Inlichtingen: Casterman, De Morinel 25-29, 8251 HT Dronten (tel. 03210-3553).

SUPER KUIFJE (NEDERLAND)
'Absurd' is de titel van deze 24e uitgave, uit de stal van het weekblad Kuifje. Aanwezigen in dit 'album' zijn: Maarten Milaan met 'Airport 1984', 'De Hut van Oom Ernst', 'Dommel', 'De Gokker' door Eric, Jugurtha met 'De Liefde is Absurd', 'William Hazehart', 'Schaterlachen met de Marx Brothers' door Osi en Duval, 'Meneer Eduard', De Brokkenmakers met 'Dubbele Nachtmerrie', 'Proffie', 'Raaskal en Nathals', Thorgal met 'De Sleutel', 'Roodoog', 'Het Parallelle (Piepedum) Universum' door Dufranne en Godard, 'Plato, Friebel en Guitepuit', Roze Bottel met 'De Brug naar het Absurde', 'De Valstrik' door Marc Renier, en 'Robin Hoed'. De artikelen in dit nummer zijn: 'De Bergen van mijn Jeugd', 'Wist je dat – Absurd' en de koning van de lach en het absurde: 'W.C. Fields'. 84 pagina's 'absurde'-strips in kleur treft u in dit nummer aan, prijs: *f* 5,25.
Inlichtingen: Lombard, Postbus 77, 2040 AB Zandvoort (tel. 02507-19444).

MICKEY (NEDERLAND)
Nummer 4 (april 1984) bevat 'De Komst van de Draak', waarin Mickey dwaze avonturen beleeft met dit beestje, gevolgd door 'Supergoof', en een nieuwe strip in Mickey 'Polly en haar Pa' door Cliff Sterrett, voorafgegaan door een korte introduktie. 'Goofy en Agnes' besluiten dit nummer voor wat betreft de strips. Verder in dit nummer: Mickey's Magazine, Mickey's Tekenles, Sul Dufneus en de Kat en zestien pagina's Mickey Plus. Mickey telt 68 pagina's in kleur, en is verkrijgbaar voor *f* 4,50. Inlichtingen: Oberon, Postbus 6003, 2001 HA Haarlem.

LE PETIT PSIKOPAT (FRANKRIJK)
Het 8e nummer (maart 1984) is geheel in zwart/wit op A-5 formaat en wordt verspreid in een oplage van 20.000 stuks! In dit nummer 'Forum' door Binet, 'Aimé il y a des Jours Comme Ca...' door Carali, 'Cowboy Jean' door Kamagurka en Herr Seele, 'Séparation' door Carali, 'Psychose' door Thiret en 'Publicité' door Goossens. Verdere aanwezigen in dit nummer zijn: Schlingo, Wolinksi, le Haineux, Willem, Léandri, Hugot, Thiriet, Pichon, Herlé, Edika en vele anderen, op totaal 44 pagina's. Prijs: 7 ff (in Nederland verkrijgbaar o.a. bij Lambiek te Amsterdam voor *f* 3,75 – oudere nummers zijn ook nog te verkrijgen). Inlichtingen: Editions Calva, 49 Rue de Rochechouart, 75009 Paris, France (tel. 1-8781259).

EPIC ILLUSTRATED (U.S.A.)
Nummer 23 (april 1984) start met het tweede deel van 'Marada the She-Wolf' door Claremont en Bolton, gevolgd door 'Generation Zero' door Moreno en 'Ventriloquist' door Vanjaka (in zwart/wit). Dean Motter en Ken Steacy's 'The Sacred & The Profane', 'Cheech Wizard' door Bodé en 'Rebirth' door Elias en Dubay (in zwart/wit) besluiten dit nummer voor wat betreft de strips. Verder in dit nummer: Overview, Mediaview, Feedback, Bookview, Bestiary (portfolio door Pat Ortega), Totaal 100 pagina's, waarvan 77 pagina's met strips: Prijs: 2,50 dollar (ongeveer *f* 12,50). Inlichtingen: 387 Park Avenue South, New York, N.Y. 10016, U.S.A.

HEAVY METAL (U.S.A.)
Het april 1984 nummer (85), start met 'RanXerox' door Tamburini en Liberatore, gevolgd door 'Tex Arcana's 7e deel door Findley (in zwart/wit) en 'The Third Incal' door Jodorowsky en Moebius, 'I'm Age' (zwart/wit), 'Kamikaze' door Moreno, 'Salammbo II' door Druillet, 'Face of the Past' door McKie, 'June 2050' door Geary (in zwart/wit), 'El Borbah' door Burns (in zwart/wit), 'Valentina the Pirate' door Crepax en 'Rock Opera II' door Kierkegaard Jr. besluiten de strips in dit nummer. De omslag is verzorgd door Boris Vallejo. De rest van het nummer is gevuld met diverse artikelen. Totaal 100 pagina's, waarvan 71 pagina's strips. Prijs: 2,50 dollar (ongeveer *f* 12,50). Inlichtingen: 635 Madison Avenue, New York, NY 10022, U.S.A.

WILL EISNER'S QUARTERLY (U.S.A.)
'A Life Force' door Eisner opent het allereerste nummer van dit magazine, welke is ontstaan uit Spirit's Magazine, dat gestopt is na 41 nummers. 32 pagina's telt dit verhaal in zwart/wit. De 12 pagina's kleur in dit nummer worden gevuld met een 'oude' Spirit (14 juli 1940) en 'Mr. Mystic' door W. Morgan Thomas. Een uitgebreid interview door Eisner zelf met Neal Adams op 16 pagina's – rijk geïllustreerd – maken de 68 pagina's van dit nummer compleet. Prijs: 2,95 dollar (ongeveer *f* 12,50). Inlichtingen: Kitchen Sink Press, 2 Swamp Road, Princeton WI 54968, U.S.A.

UITGEVERIJEN

OBERON (NEDERLAND)
Bij Oberon verschijnen in het 3e kwartaal in ieder geval de volgende titels: Trigië deel 31, Conan deel 21, Franka deel 7, Sjakie deel 10, voor de prijs van *f* 6,55 per stuk. Voor *f* 4,95 verschijnt Bessie Turf deel 8, en in de luxe-uitgaven: De Kinderen van de Wind deel 5 (gekartonneerd – *f* 18,95), en een Storm-Special (prijs en uitvoering nog onbekend).

ARBORIS
Het derde kwartaal brengt deze uitgeverij ons de volgende uitgaven: In week 27 verschijnt het 3e deel van Elfquest – 'De Tweestrijd' door Wendy en Richard Pini (*f* 5,25); week 34: Mathias deel 2 – 'Het Irokese Masker' door Uderzo en Moloch (*f* 5,95); week 36: Uit de Toonder Studio's deel 7 en 8 – 'Martin Evans/Het Venuskruid' door Lo

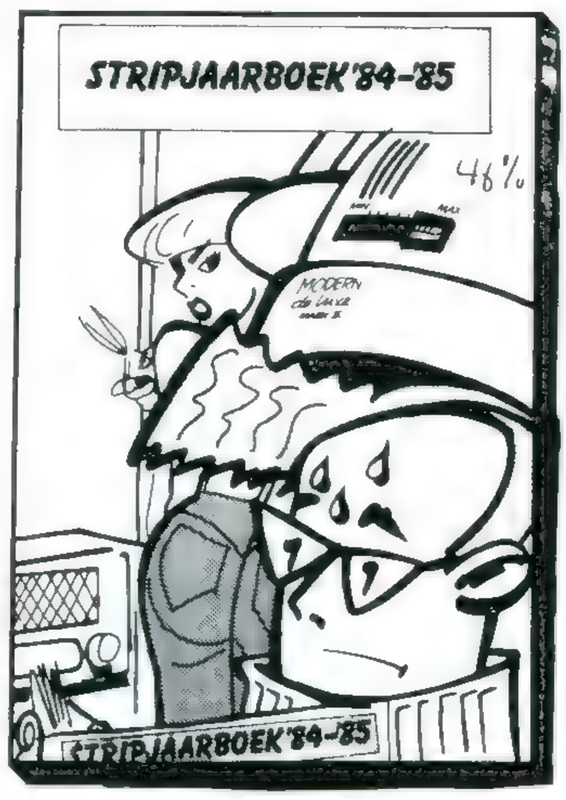

Hartog van Banda en Ben Abas en 'Myra van Dijk/Paris by Night' door George Mazure (beiden in zwart/wit voor *f* 9,50 p.st.) en in week 37: Het 'Stripjaarboek '84-

'85' – deze tweede editie nu op stripalbumformaat met o.a. de Stripwinkels, de best verkochte strips, de stripbladen en meer dan 40 bladzijden strips, totaal 120 bladzijden in zwart/wit met kleurenomslag (*f* 19,90); 'De Elfen van Pomariolus' door Claude Renard – een romantisch sprookjesachtig verhaal paginagroot geïllustreerd, luxe uitgevoerd en gedrukt in zwart, geel en zilvergrijs en in een strikt gelimiteerde oplage, 40 bladzijden gekartonneerd en gesigneerd (*f* 29,95) en tenslotte de 'Luxe reeks' deel 4 – 'De Ontsnapping van Ivan Casablanca' door Renard, een gekartonneerde uitgave op groot formaat in kleur (*f* 19,90). Inlichtingen: Postbus 142, 2110 AC Aerdenhout.

DE MEULDER

Rond deze tijd zullen de delen 2 en 3 van Kraaienhove – door Willy Lohmann – verschijnen, deel 2 met de verhalen 'Het Bella Mysterie' + 'Grizelda en de Vreemde Verschijnsels' en deel 3 met 'Lucius en de streek van Chromos' + 'Lucius ontmoet zich Zichzelf' (oblongformaat in zwart/wit, prijs: *f* 7,25 per stuk), en tevens de delen 2 en 3 van Peter de Smet's Joris PK, deel 2: 'Het Zwingende Zwaard' en deel 3: 'Het Goddelijk Profiel' (albumformaat in zwart/wit, *f* 9,50 per stuk). Tenslotte verschijnt het derde deel in de reeks: 'Striprofiel Presenteert' ditmaal Willem Ritstier met 'De Familie Best en... de Rest/Kraker van het Jaar (albumformaat in zwart/wit, *f* 8,50). Inlichtingen: Brilliant Starstraat 30 te 1611 DS Bovenkarspel.

DARGAUD/VAN DITMAR

Van Ditmar, de 'nieuwe' Dargaud-uitgever voor Nederland bracht ons in april j.l. de volgende albums: Jonathan Cartland deel 7 – 'Silver Canyon' door Harle en Blanc-Dumont, Olivier Blunder deel 28 – 'Niet stuk te Krijgen!' door Greg, Axel Moonshine deel 3 – 'De Opperalchemist' door Godard en Ribera en Collectie Pilote deel 1 – 'Het Meisje uit Parijs' door Berroyer en Gibrat. In mei verschenen: Ramiro deel 6 – 'Storm over Galicië door Vance, Collectie Charlie deel 1 – 'Een avontuur van Condor: De Gijzelaar' door Autheman en Rousseau, Collectie Charlie deel 2 – 'Demos de Wreker' door Gourmelen en Bret. In het 3e kwartaal kunnen we de volgende albums verwachten (franse titels): Junior Collectie deel 1 – 'Jungle en Folie' door Delinx en Godard of 'Les As' door Greg, Mac Coy deel 12 – 'De Outlaw' door Gourmelen en Palacios, Olivier Blunder deel 29 – 'La Loi du Bidouble' door Greg, Collectie Pilote deel 2 – 'L'Habitants du Crépuscule' door Caza en Collectie Charlie deel 3 – 'La Quête de l'oisaeu du Temps' door Letendre en Loisel. Voor het 4e kwartaal van dit jaar staat op het programma: Lucky Luke deel 24 (titel onbekend) door Morris, Ravian deel 11 – 'Les Spectres d'Inverloch' door Mezieres en Christin, Collectie Pilote-deel 3 – 'Le Contact' door Drake+Starr, Ramiro deel 7 – 'Ils etaient Cinq' door Vance en Axel Moonshine deel 4 – 'Quelle realité Papa?' door Ribera en Godard. Betapress te Gilze draagt de zorg voor de verspreiding van bovenstaande albums. De albums kosten *f* 6,55 per stuk, bijgaand enkele afbeeldingen van de nieuwste albums.

DUPUIS (NEDERLAND)

Vorige maand verscheen een nieuw deel in de 'Unicum-reeks'. Het 20e deel van Bollie en Billie is in een luxe jasje gestoken, voorzien van een cassette, genummerd en gesigneerd, in een oplage van 500 stuks. Prijs: *f* 70,— voor deze 'Strip Cocker'.

Het 3e kwartaal zal Dupuis zal ons de volgende titels brengen: Ouwe Niek deel 7 – 'In handen van de Moedelozen', Archie Cash deel 10 – 'De Krijgers van de Groene Dood', Jeugdzonden deel 19 – 'De Musketiers: Schip in de Mist', Sophie deel 11 – 'En de Adem van de Draak', Aurora & Ulysses deel 3 – 'De Odyssee', Jan Kordaat deel 10 – 'De Blinde Piraat', Jess Long deel 9 – 'De Sheriff' en De Blauwbloezen deel 21 – 'De Vijf Schoeljes'. Bovenstaande albums zullen in week 34 verschijnen. In week 38 kunnen we de volgende titels verwachten: De Krobbels deel 4 – 'De Erfgenaam', Arme Lampil deel 4, Timoer deel 16 – 'De Eed van Hastings' Jerry Spring deel 18 – 'Het Duel', Robbedoes en Kwabbernoot deel 33 – 'Virus', en de volgende gekartonneerde uitgaven: Robbedoes Verzamelde Nummers deel 170 (*f* 15,75) en Lucky Luke Speciaal deel 10 met de vier laatste Dupuis verhalen van deze held (*f* 20,15).

ESPEE/VAN WULFTEN (NL)

In april j.l. verschenen in de 'kleine-rode-boekjes'-reeks de volgende titels: Han en Hanneke deel 2, Bakken aan de Bar deel 2, Liefde en Geluk deel 2 en Korte Grappen deel 2 (*f* 6,90 per stuk), plus de albums: Prut Pruts deel 2 – 'Oproerkreyers' (*f* 14,90), Duppie deel 2 – 'Het Doorbroken Isolement' (*f* 12,90), Kees de Jonge deel 1 – 'Bink bij Ajax' (*f* 12,90) en De Familie Doorzon deel 6 – 'De Familie D' (*f* 7,95). Verder kunnen we dit jaar nog de volgende titels verwachten: 'Van Mij heeft ie het Niet!' door Gringhuis (*f* 14,90), 'Toon Ladder deel 1' door de Jager (*f* 9,90), 'Bert J. Prulleman deel 2' door Prutswerk (*f* 6,95), 'Geharrebar deel 3' door Scheurs (*f* 12,90), 'Pardon Iul... u staat op mijn Hondje' door de Kort (*f* 12,90), 'Tien Jaar Crisis deel 2' door Clerkx (*f* 14,90), 'Anastas' door Kahl (*f* 14,90), 'Interviews met ouders van Espee-tekenaars' door de Kort (*f* 14,90), Roel en zijn Beestenboel deel 3 – 'Knoeiboel' door de Jager (*f* 6,90), 'Gilgamesj' (*f* 14,90) en Prof. Luijpaart' (*f* 12,90) en 'Het Verhaal van het Verhaal en andere Verhalen' (*f* 12,90) door Bodoni. Van Fred Julsing verschijnen dit jaar de volgende albums bij Espee: 'De Keereweer van Om', 'Hans en Grietje', 'De Rattenvanger van Hamelen', 'Het Dappere Snijdertje', 'De Gouden Vogel' en 'Het Blauwe Licht', prijs: *f* 7,90 per stuk.

JOOP WIGGERS (NL)

In september verschijnt een album van Jan Kruis, met werk dat hij maakte voordat hij met 'Jan, Jans en de Kinderen' begon. De 55 stroken die hij maakte voor Student Tijloos, Tommy – uit Taptoe en Oliedin – en Gregor – uit Kuifje – komen er zeker in te staan. Prijs en uitvoering van het album zijn op dit moment nog niet bekend.

ALBINO (BELGIË)

De volgende nieuwe uitgaven staan op het programma voor het 1e halfjaar bij deze uitgeverij, enige vertraging hierbij is natuurlijk mogelijk: 'De Verzamelaar' door Jannin in een oplage van 1000 ex., met een formaat van 30×40 cm (±*f* 45,—), 'De Wakers Overdracht' door de Meure en Hasse (±45,—) en 'Zenata Beach' door Loustall (±40,—). Bovenstaande uitgaven zijn in zwart/wit en gekartonneerd.

FUTUROPOLIS (FRANKRIJK)

In april verscheen bij deze uitgeverij een album van Joos Swarte – in kleur – in de Nederlandse taal. De 'gewone' uitgave kost u *f* 95,—, de 'luxe' *f* 150,— – deze laatste is genummerd en gesigneerd.

SIGNALEMENT

SIGNALEMENT

De eerste Zweedse Donald Duck bracht op een veiling in Stockholm 10.200 kronen op /-/ jazeker, ongeveer 4000 gulden /-/ 36 jaar geleden kostte dit blaadje slechts 60 öre, oftewel één kwartje /-/ De eerste zeven jaargangen van de Zweedse Donald gingen voor 51.000 kronen over de tafel /-/ Theo van Anraad – penningmeester van Het Stripschap – is verhuisd /-/ getuige de mini-poster die hij rond stuurde /-/ ...tja, met al dat geld... /-/ een prent van Albers en Morris – hierbij afgedrukt /-/ De Nieuwsredakteur heeft ook gezinsuitbreiding /-/ het elftal – vijf katten, drie honden, vrouw en uw redakteur – is compleet geworden met Diana Maria /-/ geboren op 25 februari j.l. /-/ in kaart gebracht door Kees de Boer /-/ In april j.l. startte de Franse TV-zender 'Antenne 2' met tekenfilms van Johan

en Pirrewiet /-/ elk filmpje duurt ongeveer 10 minuten /-/ de eerste reeks hiervan is gebasseerd op het album 'Het onzalige Land' /-/ de makers van deze films zijn Hanna & Barbera /-/ School-strip-gekken opgelet /-/ deze maand worden we overstelpt met strip-agenda's /-/ uw keuze kunt u maken uit: Pink Panter, F.C. Knudde, de Smurfen, Asterix, Jan Jans en de Kinderen, Onwijze Schoolagenda, Snoopy, Garfield, Eppo, Bruna Schoolstrip-agenda, Truckstar (met een Olga Lowina-verhaal) en Suske en Wiske /-/ een keuze uit minimaal twaalf verschillende agenda's kunt u zeker maken /-/ Schokken is de titel van een nieuw verhaal in Wordt Vervolgd nummer 40 /-/ door Pol Teng (!) aldus de omslag van dit nummer /-/ spreekt men Paul in België uit als 'Pol' of is dit een drukfout /-/ Mickey Mouse op zijn Vaticaans /-/ In het streven van het Vaticaan om het Latijn in stand te houden /-/ is het verschijnen aangekondigd van... 'Michael Musculus' /-/ in een vertaling van de Vaticaanse geleerde Carlo Egger die al eerder Donald Duck vertaalde /-/

Te koop

Serieus bod gevraagd op 25 gebonden jaargangen van

Donald Duck 1953 t/m 1978

brieven onder nummer D-12

Gevraagd Kuifje goede staat/eerste druk: Oor rotsen krab en ster 071-313160.

Ik wil graag maandelijks, indien voldoende belangstelling, een kleine strip (ruil) beurs organiseren voor Tilburg en omstreken. Geïnteresseerd? Bel na 18.00 uur 04255-1483.

De Stripschappagina

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

HET STRIPSCHAP
Postbus 11335,
1001 GH Amsterdam

Colofon:

voorzitter: Hennie Wesseling	070-276202
secretaris: Hans Sonius	015-570067
penningmeester: Theo van Anraad	02990-43903
informatie: Hans Duncker	020-939857
ledenservice: Ton Schuringa	020-852229
documentatie: Albert Tol	020-134128
filmzaken: Ad Huysmans	030-321353

Girorekeningen:

contributie	1.513.000
hoofdrekening	5.000.000
ledenservice	3.291.121
informatie	5.463.424
filmotheek	491.593

Alle girorekeningen staan t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.

Bankrekeningen:

hoofdrekening	42.11.38.114
ledenservice	46.28.09.498

Beide rekeningen bij de Amro Bank te Amsterdam t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.

Lid kunt u worden door:

- storting van *f* 25,— op giro 1513000 of bankrekening 421138114 beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- storting van *f* 17,50 op één van bovengenoemde rekeningen indien u jonger dan 15 of ouder dan 65 jaar bent.

Lid én abonnee op Stripschrift wordt u door:

- storting van *f* 62,— op bovengenoemde rekeningen.

Uit de Toonder Studio's

Van deze stripserie, uitgegeven door Arboris i.s.m. Het Stripschap, zijn inmiddels vier delen verschenen.

1 Floris: Het rode meel + Wie kaatst moet de bal verwachten (door Gerard Soeteman en Gerrit Stapel) + informatie over Floris;
2 Myra van Dijk: Drugs + Bloody Mary (door George Mazure) + informatie over Myra van Dijk;
3 Student Tijloos: Een droesel op de vliering + De wet van vraag en aanbod (door Lo Hartog van Banda en Gerrit Stapel) + informatie over de totstandkoming van Student Tijloos;
4 Aafje Anders: De juwelenroof + De glazenwasserij + Operatie NB (door Andries Brandt en Jan van Haasteren) + interview Jan van Haasteren o.a. over Aafje Anders.

In deze reeks worden strips opgenomen uit de Toonder Studio's, voornamelijk in de vijftiger en zestiger jaren vervaardigd door tekenaars en scenaristen als Gerrit Stapel, George Mazure, Thé Tjong Khing, Andries Brandt, Jan van Haasteren, Fred Julsing, Gerard Soeteman en Jan Wesseling.
Deze strips zijn (op een enkele uitzondering na) nooit eerder in albumvorm verschenen en meestal bij zeer weinigen bekend. Niet terecht, want de kwaliteit van deze strips staat op hoog peil.
Uitgeverij Arboris en Het Stripschap staan er borg voor dat deze liefhebbersuitgaven op waardige wijze vorm krijgen: verzorgd, overzichtelijk, druktechnisch van hoge kwaliteit en voorzien van uitgebreide informatie over de strip, de makers en publicatiegeschiedenis.
Van deze reeks zullen er per jaar zes delen verschijnen, paarsgewijs in september, december en mei. In mei zullen delen 5 en 6 verschijnen:

5 Horre, Harm en Hella: De maagd van Otterhout (door Thé Tjong Khing, Jan van Haasteren en Andries Brandt) (strip met ondertekst);
6 Marion: twee verhalen (door Jan Wesseling en Thé Tjong Khing).

De omvang van de albums varieert van 44 tot 60 pagina's op normaal albumformaat. De reeks verschijnt in beperkte oplage en wordt alleen onder de stripspeciaalzaken verspreid.
De prijs bedraagt *f* 9,50 per album. Het Stripschap heeft echter mogelijkheid tot INTEKENEN geopend, en wel op 6 albums tegelijk, voor de gereduceerde prijs van *f* 51,— (d.i.

f 8,50 per deel). Voor dit bedrag krijgt u de albums zo spoedig mogelijk na verschijnen thuisgestuurd (zonder berekening van portokosten).
Intekenen doet u door middel van het overmaken van dit bedrag op girorekening 3291121 of bankrekening AMRO 462809498 t.n.v. Het Stripschap ledenservice onder vermelding van 'Uit de Toonderstudio's 1-6.

Ledenservice
Als u ver van de bewoonde stripwereld woont, als het typisch Hollandse winterweer u binnen houdt, of als u gewoon gesteld bent op comfort, dan kan de Ledenservice van Het Stripschap toch uw stripverzameling op peil houden. Hieronder treft u een overzicht aan van wat die Ledenservice u allemaal kan bieden.

U kunt de aanbiedingen bestellen d.m.v. een overmaking op postgiro 3291121 of AMRO 462809498 t.n.v. Het Stripschap Ledenservice, Amsterdam. Op de overschrijving vermelden welke albums u wenst te ontvangen en gaarne minimaal 2 albums tegelijk bestellen i.v.m. portokosten. Niet leden dienen 10% bij het bedrag op te tellen voor verzendkosten.

Uit de Toonder-studio's:	4 delen	f 9,50 per deel
Tom Poes: sets A B C D H	K R U V W X	f 7,50 per set
Oberon zwart-witreeks:	delen 21 24 27 29 30 31	f 5,95 per deel
	delen 32 33 34 35 38 39	f 5,95 per deel
	delen 40 42 43 44	f 5,95 per deel
	deel 41	f 6,95
	delen 45 46 47 48 49	f 6,25 per deel
Arman en Ilva	7 delen	f 29,75 per deel
De Generaal (harde kaft)	delen 6 7 8	f 9,90 per deel
Aram delen 7 8 10 12 13	14 15 16 17 19	f 14,95 per deel
	delen 24 25 26 27	f 14,95 per deel
Senmoet	4 delen	f 13,90 per deel
Jennifer Scott	4 delen	f 13,90 per deel
Gloria van Goes	3 delen	f 13,90 per deel
Frank de vliegende Hollander	delen 1 4 7	f 11,90 per deel
Piloot Storm	6 delen	f 11,90 per deel
S.S. Anne	2 delen	f 11,90 per deel
Alleen op de wereld		f 13,90
Dzjengis Khan	2 delen	f 13,90 per deel
Liselore	2 delen	f 13,90 per deel
Tekko Taks	deel 1	f 14,90
Koning Hollewijn	10 delen 1 t/m 8	f 19,90 per deel
	delen 9 en 10	f 22,50 per deel
Vader en Zoon	12 delen	f 8,20 per deel
Het Hop-mysterie		f 6,25
Het toernooi		f 8,50
Kraaienhove	deel 1	f 6,25
Arboris Stripselectie	delen 1 t/m 5	f 6,55 per deel
Oktaaf Keunink		f 35,—
Paulus als Hulpsinterklaas		f 8,90
De reis van Prins Foedji		f 18,50
Walt Disney verjaardagskalender		f 7,50
Spekkie en Blekkie: De meewarige kruipers		f 9,90
Word Vervolgd – Striplexikon der lage landen		f 49,50
Stripkatalogus 1982/1983		f 45,—
Stripjaarboek '83-'84		f 19,50
Comics katalogus		f 14,95
Katalogus Lilliput-uitgaven		f 14,95
Stripspecials: Lucky Luke en Suske & Wiske		f 19,80 per stuk
Giraud/Moebius en Flater		f 25,— per stuk
Conventiebundel Parodie en Plagiaat		f 2,50
Conventiebundel Strips en Onderwijs		f 3,50
De zaak Kuifje		f 15,—
Het zwartboek van Prins Valiant		f 27,50
Tom Poes: de feunix – Kursorisch lezen		f 6,90

STRIPWINKELGIDS

DE STRIPSPEURDER
Wagenstraat 130
2512 BA DEN HAAG
Tel.: 070-643005

DE PRIJSBREKER IN STRIPLAND!
DUBBELMAN
Hilversum-Vaartweg 17
dag. 10-18 uur, do. tot 21 uur
035-234091 bgg. 03465-71142

Stripwinkel Beo
Hopland 15 – Antwerpen
Tel. 03/233.25.36
OPEN ALLE DAGEN
VAN 10 u – 18 u. / Zondag 10 u – 14 u.
HOPLAND 15 (BIJ VOGELTJESMARKT)

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

STRIPWINKEL **GUUST**

In- en verkoop van stripverhalen

Torenpassage Breda, tel. 076-134153.
Geopend: maandag: 13.00-18.00 uur. Di t/m za: 11.00-18.00 uur. Donderdag tot 21.00 uur.

STRIPBOEKHANDEL DE NOORMAN

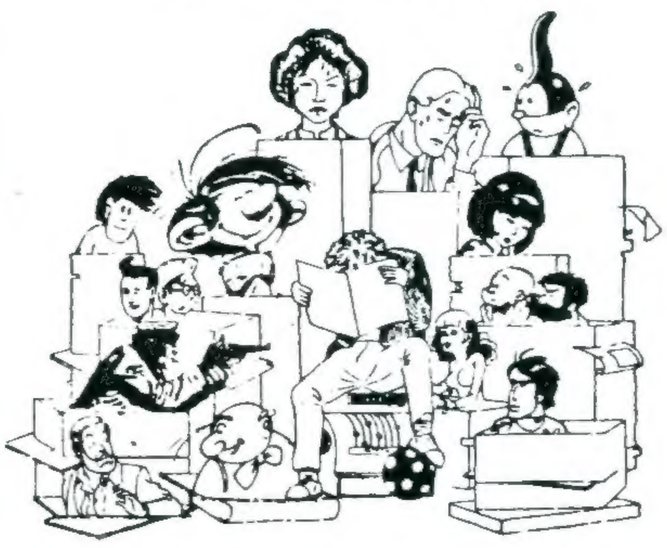

Lange Hezelstr 113a Nijmegen tel 080-226146
Koningstr 43 Arnhem tel 085-420909
Nieuwlandstr Tilburg tel 013-358319

HARA-KIRI

Goudsesingel 44
3011 KC Rotterdam
Tel.010-331710

RICHARD
Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

Leidse Stripshop
Aalmarkt 4 Leiden
tel. 071-121802

BLUNDER

In- & Verkoop van STRIPBOEKEN

Oude Gracht 203 (hoek Haverstraat)
Utrecht - 311461

EPPO STRIP & BOEK ANTIKWARIAAT
JOS & MARI HUDDLESTON SLATER
KLEINE BERG 33
EINDHOVEN
TEL: 040-441882

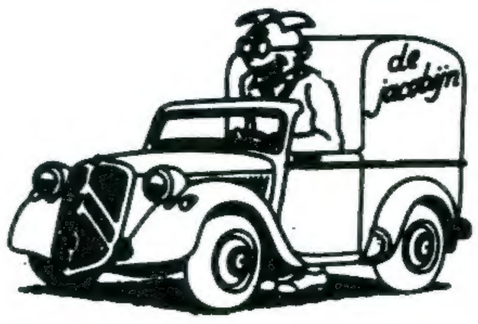

© JOOST SWARTE

JACOBIJNENSTRAAT 10
2011 TH HAARLEM
TEL. 023-320782

Antiquariaat Nillco
Strips en oude boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 – 3 min. v. station

di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

LAMBIEK
Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam
Oostenburgergracht 69, 020-224680
Gesp. in stripweekbladen.
Molukkenstraat 86, 020-945969
gesp. in Ned. en Eng. Comics
Ook een uitgebreid Antiquariaat.

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

---

STRIPWINKEL DUMPIE
Nieuwe Rijn 18, Leiden, tel. 071-126404
BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

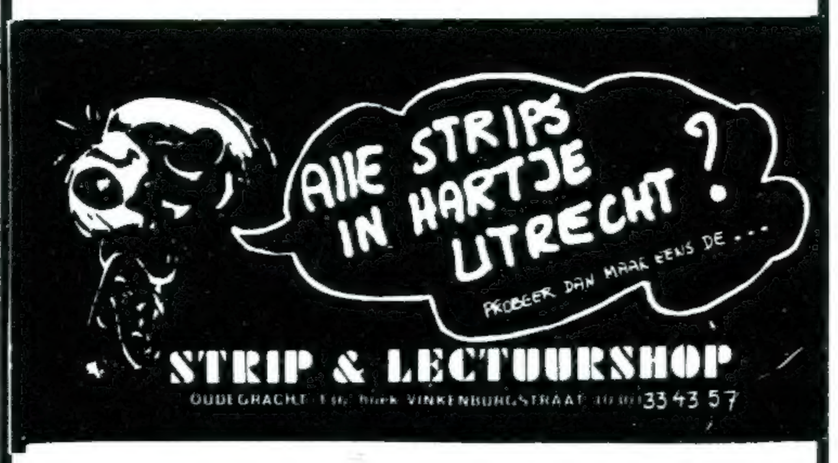

DE LEKTUURHAL
*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEEUWARDEN
O/D KELDERS 10
058-130756

HARTJE SHEEK
NWE BURGSTR. 3
05150-15510

Broerenstraat 4,
Arnhem, tel. 085-431398

P.G. Hermans

STRIPWINKEL **SJORS**

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN TEVENS ANTIQUARIAAT.

WONDERLAND
strips en science fiction
Soembawastraat 56
1095 XD Amsterdam
020 - 94 35 62

Een nieuwkomer van formaat in de casterman-reeks:

22 x 29,5 cm,
48 pagina's
in 4-kleurendruk,
ingenaaid,
fl. 6,55

TRISTAN MADOC, de nieuwe held van ***J. Martin*** en ***J. Pleyers***

Tristan, middeleeuws avonturier,
verdedigt de zwakken
tegen de Villers in:

DE KLUIZENAAR

is de vriend van Gilles de Rais,
een man die er mysterieuze praktijken
op nahoudt in:

HET GEHEIM VAN DE WEERWOLF

Verkrijgbaar bij uw strip- en boekhandelaar.